

TOMIS

Anul VIII, nr. 23 (109), 10 decembrie 1973

16 pagini, 1,50 lei

PLENARA

Evenimentul care la acest început de anotimp a polarizat atenția întregului popor a fost Plenara Comitetului Central al Partidului Comunist Român și Consiliului Suprem al Dezvoltării Economice și Sociale a României, urmată de Plenara Consiliului Național al Frontului Unității Socialiste și de lucrările sesiunii a XI-a a celei de-a VI-a legislaturi a Marii Adunări Naționale. Problemele care au făcut obiectul dezbaterilor și măsurilor luate de toate aceste importante foruri de conducere s-au concentrat asupra planului de stat și a bugetului pe anul 1974.

Dacă ar fi să caracterizăm printr-un singur termen natura dezbaterilor și hotărârilor Plenarei, va trebui să ne oprim asupra cuvintului eficiență. Tovarășul Nicolae Ceaușescu, în cuvântarea ținută la închiderea lucrărilor Plenarei, arată că „planul a fost elaborat încă în vara acestui an și a fost dezbătut larg în toate unitățile economico-sociale; principalii săi indicatori sînt cunoscuți, au fost dezbătuți în aceste zile în secțiunile Consiliului Suprem, precum și într-o serie de ședințe premergătoare cu conducerea ministerelor și altor organe centrale. Se poate spune deci că el este emanația unei largi participări a cadrelor din toate domeniile de activitate.” Rezultatele subliniate în mod succint de secretarul general al partidului, în cuvîntul său, demonstrează din nou „justețea politicii marxist-leniniste a partidului nostru, realismul prevederilor planului cincinal, marile posibilități și resurse de care dispune economia noastră socialistă, uriașa capacitate de creație a oamenilor muncii, forța unită a națiunii noastre socialiste condusă de Partidul Comunist Român pe calea socialismului și a comunismului”. S-a reliefat astfel că sarcinile pentru primii trei ani ai cincinalului au fost îndeplinite cu succes, realizîndu-se față de prevederi, în producția industrială, un spor total de 30 miliarde lei. Numai în 1973, anul cheie al planului cincinal, producția industrială ce se va obține va fi cu circa 15 miliarde peste nivelul inițial stabilit în cincinal pentru acest an.

Un amplu program de investiții a asigurat în acești ani dezvoltarea susținută a economiei noastre naționale. Au fost date în funcțiune 920 noi capacități de producție, din care 420 în anul 1973, ceea ce înseamnă că, repartizate pe fiecare zi a anului, în țara noastră, s-a alăturat frontului în continuă creștere al industriei socialiste mai mult de o asemenea unitate. Succese importante s-au obținut în agricultură. Recolta anilor 1971—1972 depășește toate recordurile producției de cereale din istoria țării noastre, iar recolta anului 1973 este și ea apropiată mediei celor doi ani precedenți. De asemenea, s-au obținut creșteri apreciabile în zootehnie. Toate aceste rezultate au permis îndeplinirea în bune condiții a sarcinilor trasate de cel de-al X-lea Congres al Partidului Comunist Român.

ION BĂDICĂ

nobila solie

Eveniment de uriașă însemnătate în sfera vieții internaționale, vizita pe care președintele Consiliului de Stat, tovarășul Nicolae Ceaușescu, a întreprins-o recent în Statele Unite ale Americii, împreună cu tovarăsa Elena Ceaușescu, constituie nu numai o nouă și grăitoare afirmare a principiilor constructive ce stau la temelia politicii externe a României socialiste; ea redimensionează pentru noi, la proporțiile grandioase ale istoriei pe care o făurim zi cu zi, însăși imaginea soliei contemporane, neobosită forță promotoare a cauzei păcii, cooperării și înțelegerii între popoare. Prin caracterul său laborios, de lucru, materializat în importante documente comune încheiate, prin acordurile și înțelegerile perfectate, prin multitudinea convorbirilor, contactelor și întâlnirilor avute, vizita președintelui Nicolae Ceaușescu — al cărui program de muncă s-a desfășurat practic din zori și pînă în noapte — reprezintă mai mult decît o grăitoare expresie a sentimentelor de stimă și prețuire reciprocă de care sînt animate popoarele română și american, — un simbol al dialogului, concret, activ, la care istoria contemporană cheamă toate popoarele lumii, indiferent de mărimea și orînduirea lor socială. Ca și în alte prilejuri asemănătoare, sintem mîndri că această pildă de înaltă înțelepciune politică, această dovadă de curaj în deschiderea unor dialoguri menite să contribuie la marea și dificilă misiune de rezolvare pașnică a problemelor complexe care frămîntă lumea de azi, pornesc din cugetul și inima celui mai înaintat fiu al poporului și partidului nostru. Modul magistral în care președintele Nicolae Ceaușescu a înfățișat guvernului și poporului american principiile care călăuzesc partidul și statul nostru, atmosfera deschisă, sinceră, marcată de respect și prețuire reciprocă în care s-au desfășurat toate convorbirile, reflectă cu claritate voința întregii noastre națiuni, de a milita ferm pentru democratizarea vieții internaționale, pentru împlinirea dezideratelor vitale ale

T.

VIRGIL TEODORESCU

deasupra orașului

(Deasupra orașului) marea trece în
rochie de seară,
Atlazul foșnește și murmură lin,
Se-agață de cer cite-un clin
Și părul se-agață de steaua polară.

O trenă de nave, fîntîni și palate,
Cochilii și pietre, cicloane de mai;

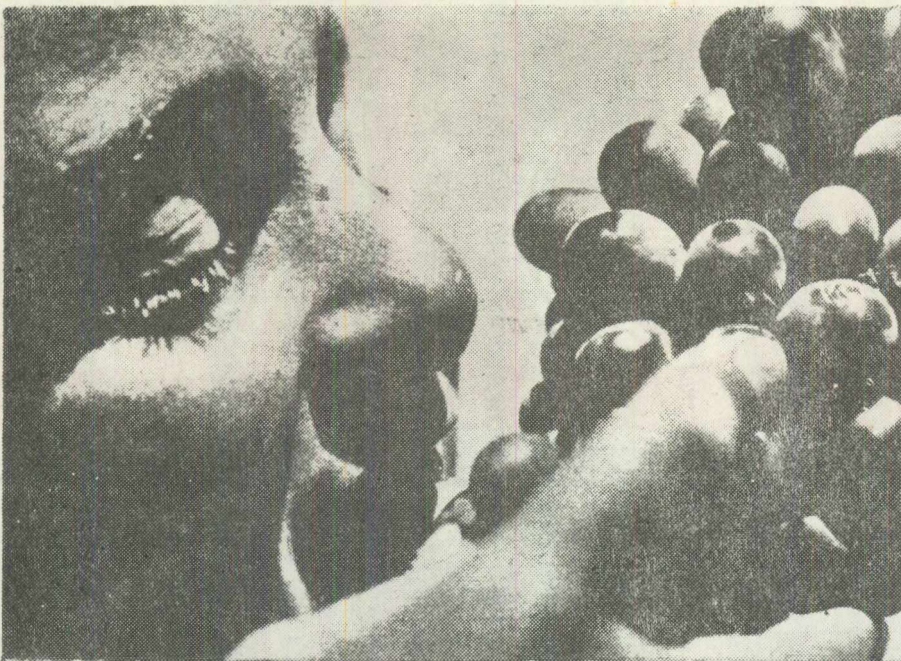
Feroce și dulce și trist evantai
În hruba privirii surpate.
Safire strivite de valuri ocupă
Întreg decolteul frumosului bust,
Cu stele rămase din nopți de august
Își umple orașul lichida lui cupă.

Aici, către cotul larg al fluviului, datele peisajului din inima podișului se schimbă odată cu alunecarea panglicii de asfalt către piciorul de piatră al horstului dobrogean, trecind de la văile abrupte dinspre Pietreni și Adamclisi, pe buza cărora serpentinele se încolăcesc ca în Carpați, la deschiderile imense, sprijinite pe lucul vinat al bălților Bugeacului și pe zăvoaiele Dunării, înflăcărare de arama aprinsă a toamnei. Dealurile se desfac dintr-o dată, îmbrățișând între șirurile lor lunci enorme și hățisuri de arini cu frunza argintie, cimpii cu iarbă înaltă, pălăie de vintul lui noiembrie, lacuri tivate de briie de papură cu panăse colorate delicat, ca în caligramele japoneze, în nuanțe de verde stins și trandafirii. Din pricina fantasticei largimi a orizontului, înălțimea ultimelor culmi se relevă ochiului, convertit la dimensiunile grandiosului, ca fiind nemăsurată, ca în priveliștile montane. Impresia este întărită și augmentată de risipa nemaipomenită de cline escarpate, așezate ca șirurile de trepte ale amfiteatrelor eline, în ritmuri infinite, în serii ordonate după o tectonică dictată de mina omului. De departe, nota fundamentală a cromatiei se deslușește a fi roșul cărămiziu, întins ca de o pensulă gigantică peste dealuri, peste văi, peste amfiteatrul întreg de coline. Ajuns în trecătoarea pe unde se intră în potcoava descrisă de dealuri, descoperi cu uimire că arama patinată este culoarea frunzei de viță, decolorizată de ciclul anotimpurilor. Sintem într-un regn uluior al viilor, în epicentrul unei zone definite, fără exagerare, printr-o monocultură. Sute și sute de hectare de viță cătărată pe povonișuri, coborâtă către șerpuirea drumurilor, un imperiu ampelografic în care forța elementului vegetal stă sub mina omului, vădită în ordinea strictă a aracilor de beton, zeci de mii, sute de mii, într-o progresie fără capăt. Ostrovul...

Depart, lângă Dunăre, scripesc în puținătatea soarelui firav, de toamnă țirzie, citeva clădiri printre care una depășește net înălții plopilor de pe mal, ghicindu-se masivă, zdravănă în rectangularitatea-i severă: sediul întreprinderii agricole de stat. Locul de unde un întreg stat-major de ingineri și tehnicieni specializați în cultura miraculosului arbust dirijează, după regulile unei veritabile strategii, lupta împotriva timpului, lupta împotriva grindinei, într-un cuvânt, lupta împotriva neprevăzutului, pe tot cuprinsul colosalului bazin viticol.

De când se va fi cultivând aici vița? Velleius Paterculus scria că a văzut „între Danubiu și Pontul Stîng, viță mai înaltă chiar decât arborii”. Iar teritoriul astfel delimitat începe chiar cu Ostrovul. Brăzdarele plugurilor au scos nu o dată la lumina zilei urme în piatră sau în bronz ale vremilor de demult, pe care ades este săpată cite o scenă bachică. Probabil că în drumul lor către gurile Istrosului, corăbiile care treceau prin dreptul Ostrovului și, mai departe, pe lângă Altinum și Axiopolis, cărau și vin. Nu se poate să fi fost astfel, căci oamenii îndeobște nu construiesc pe un loc pustiu din vecii vecilor, existind în toate o continuitate. Prin partea locului circula, de altfel, lumea neavind conștiința că l-ar fi învățat din alte meleaguri din afara Dobrogei, un cîntec: „Lelită circiumăreasă. / Pune ocaua mai rasă / Și dacă vezi că mă-mbat / Să nu mă lași ca să plec. / Să-mi așterni la capul butii / Să simt vinu-n dreptu frunții. / S-aud la cap sfîrșind / Și vinu-n bute fierbind”...

Îmi aduc bine aminte că, pe la începutul lui septembrie '68 — am încărcat de o nemaiauzită bogăție de roade, cu ville dol-dora de struguri, că nu mai știa lumea unde să pună vinul — cînd m-am dus pentru întia

În arcuL dunării, soarele se prefăce în aur

oară la Ostrov, oamenii păreau a fi mîhnîți, răspundeau la bună ziua cu jumătate de gură, nu silnic, ci din pricină că stăruiau asupra unor gânduri negre, se vedea bine. Le stătea ceva pe inimă, și nu pricepeam ce, fiindcă în acel crepuscul de vară cînd am ajuns acolo soarele era încă înalt, Dunărea — liniștită în matca ei, iar ciorchinii de fildeș de pe dealuri — grei de sevele pămîntului convertite în arome, și dulci ca mierea. Era o recoltă cum nu se mai pomenise de mult — și nimic nu părea a îndreptăți mîhnirea ostrovenilor. De-abia mai tirziu am aflat ceea ce se întimplase: pe 8 august, către amiază, cînd soarele aștepta în cumpăna cerului, s-a ivit dinspre suhaturile Dunării, ieșit parcă dintre păduricile de sălcii și arini, un nor negru, repede revărsat peste cerul întreg. A curs o grindină cumplită, cu boabe cit oul de porumbel, ziceau oamenii, care a pus la pămînt recolta de pe o bună întindere de vie, în vecinătatea imediată a I.A.S.-ului. Ciorchinii mustoși, încărcăți de sevele pămîntului, au ajuns una cu terciul negru de jos, striviți în milul fără formă și fără consistență. Tot ce-a fost sus pe dealuri, a scăpat. Năpasta s-a prăvălit numai pe fișia îngustă și lungă de cimpie de la picioarele colinelor. Dar a fost de-ajuns ca oamenii, sub ochii și sub miinile cărora crescuseră măgelele perlate ale strugurilor, să se încrînceze și să-și cuibărească în suflute mîhnirea. Și-am priceput atunci că oamenii locului țin cu strășnicie, ca un părinte la copiii lui, la truda lor, la rodul muncii lor, și că, pe lângă pierderea fizică, exprimată în atîtea și-atîtea sute de tone, îi dădea suflului de munca irosită. Și de gîndul că o părticică din avutul întreprinderii pierise sub lovitura absurdă a stihiei...

Iată de ce, în miezul fierbinte al lui septembrie din acest an, pe pămînturile podgoriei, întinse pe aproape 2000 de hectare, era în gesturile, în mișcările tuturor o grabă febrilă. Abundența strugurilor depășise orice închipuire, se ridicase deasupra celor mai dulci nădejdi. I-am văzut atunci pe inginerul Gheorghe Lozoveanu, directorul întreprinderii, și pe inginerul șef Gheorghe Glăman luînd, de cînd topeau primele raze de soare roua de pe miriadele de frunze și pină cădeau, prelungi, umbrele viorii ale amurgului, fermă cu fermă, într-un du-te-vino necurmat, de la ferma 1 la Lipnița și de la pontonul celor două bacuri, „Perla” și „Plaiul viilor”, la gara din Călărași, de unde plecau vagoane după vagoane cu rodul de aur. I-am văzut pe șefii de fermă, pe soții Georgescu, pe Marin Chimoalca, un tehnician inimos, școlit într-ale viței la Drăgășani, pe Constantin Vlădescu,

pe contabilul șef Petru Ciutacu, care-și lăsase obișnuitele treburi contabilicești pentru ceasurile de după lăsarea întinericului, i-am văzut, ziceam, pe toți stăpîniți de o tensiune neobișnuită. Sediul întreprinderii, „centrul”, cum i se spune, se transformase într-un adevărat creier strategic al luptei cu strugurii. Căci s-a desfășurat în zilele acelea, și în toate zilele de toamnă blîndă ale lui octombrie, o adevărată bătălie, încît sensurile secundare ale termenului „cam-

REPORTAJ

panie” aproape că dispăruseră, înghițite de înțelesul primordial. Lupta era poruncită de bogăția strugurilor, de euforia vegetală care umplea podgoriile. M-am oprit, odată, cu Gheorghe Glăman, care condusesse I.M.S.-ul pe drumuri lungi, întortocheate, printre șiruri nesfîrșite de spalieri (mi-aduc aminte că imensitatea spațiilor ocupate de viță mi-a sugerat atunci gîndul că Ostrovul nu e, la urma urmei, decît un imens Bărăgan ampeografic, întru nimic mai puțin fantastic decît cîlălalt, regn al griului și-al porumbului, vecin despărțit doar de hotarul fluid al Dunării) lângă un butuc zdravăn, aproape cit trunchiul unui copil, de brațele căruia, încolăcite virtos pe sirmă, ațirnau ciorchini neobișnuiți de mari. Am luat unul, cel mai frumos, și l-am cîntărit jos la ferma 1. Avea aproape trei kilograme! „Anul trecut, mi-a spus inginerul șef, oamenii au găsit unul de domeniul incredibilului: mai mult de cinci kilograme...” Oamenilor le porunea așadar însăși colosala avuție pe care o iscaseră pe atîtea și-atîtea sute de hectare, îi obliga să lucreze mai repede și mai bine decît oricînd. Le porunceau strugurii de masă, ciorchinii prelungi de Afuz-Ali, alcătuiți din măgele galben-chihlimbarii, în zeama

cărora se distilase tăria soarelui dobrogean de-a lungul unor metamorfoze subtile, ciorchinii grei ai Cardinalului, cu pielea în culoarea veșmintelor somptuoase ale prelatului eponim, strugurii din spițele botizate cu nume care stîrnesc ideea de virif în ierarhia soiurilor plantei — Regina viilor, Regina puglia, Regina nera, Perlă, le porunceau revărsarea de Chasselas, de Italia, de Pance précoce, de Cabernet Sauvignon, de Fetească albă, de Pinot gris...

Era, în zilele acelea, nevoie de o mobilizare totală a forțelor, de înmănușarea tuturor energilor, de acțiuni precise, sincronizate fără greș; întirzierile se socoteau nu în ceasuri ci cu minutul. Cutare mașină, cutare tractor trebuiau să fie la bac exact în momentul trebuincios — la fel și la tren, la fel și la pînțele panta-gruelic al celor două Heinkele de transport care asigurau o parte din expedițiile pe relația externă — către Austria, Finlanda, Danemarca (aceste două țări fiind aproape de ținuturile Septentrionului, probabil că cei de-acolo care mîncă strugurii de Ostrov își vor fi răsădit în suflet nostalgia tîrimurilor acestora atît de generoase), Cehoslovacia, Polonia, R.D.G., R.F.G., Uniunea Sovietică. În mintea podgorenilor de la Ostrov, de la director și pînă la oricare dintre fetele de la sortare, zilele și nopțile acelea rămîn zile și nopți de popoe. Așa le-au simțit șoferii Marin Constantin, Cristea, Radu Manea, Lefterescu, tractoriștii Banu, Ghiță Drăgan, Chițu, Stelian Cociorbă, Gaie, așa și le reamintește pivnicerul Ghiță M. Alexandru și tot astfel le-au perceput, frînte de obo-seală, echipajele celor două vase, comandantii Ene și Antonaru, piloții Armeanca și Popescu, nevoiți nu o zi, nu două, ci săptămîni în șir să navigheze cu primejdie pe apele în stăruitoare scădere ale marelui fluviu. Așa le-au simțit tehnicienii Oprea, Palade, Frățilă, Nicola, inginerii Mazilu,

Radu Lucia, Valeriu Moleavin — și alături de ei, studenții de la Institutul pedagogic, sutele de elevi și de militari veniți să dea o mîină de ajutor. S-au petrecut atunci fapte pe care nimeni nu le mai percepea, fiindcă toți trudeau și omul n-avea timp să laude sau să fie lăudat. Cineva de la transporturi, nu contează cine, putea să fie la fel de bine Ghegelu sau Ilie Demostene, Vanu ori Năstase, a simțit într-un amurg că e cit pe ce să adoarmă de-a-npicioarele: peste 20 de ore la volan. N-a putut fi schimbat; s-a scaldat în Dunăre și, invigorat, a „tras” pînă dimineața, cînd a căzut buștean, surd la toate zgomoatele lumii. Cronica nescrisă a zilelor acelea păstrează o serie de alte fapte, de alte întimplări care, strînse laolaltă în memorie, recompun imaginea muncii la cea mai înaltă tensiune.

În acel început de septembrie, inginerul Gheorghe Lozoveanu, directorul, răspunsese astfel unei întrebări a reporterului: „Anul acesta avem o recoltă excelentă, cu mult deasupra așteptărilor. Planul prevede 17.300 de tone. Organizarea excelentă a lucrărilor de întreținere, intervențiile fito-sanitare prompte, rivna întregului colectiv ne îngăduie să estimăm recolta lui '73 la circa 20.000 de tone”. Realitatea statistică din acest sfîrșit de toamnă demonstrează că speranțele directorului au fost totuși prudente: nu 20.000 ci 27.000 de tone s-au recoltat de pe cuprinsul podgoriilor I.A.S. Ostrov, cel mai mare producător de struguri de masă din județ, cu o pondere de 20 procente din producția de export a țării în cadrul Departamentului agriculturii de stat și de 47 la sută din producția Trustului I.A.S. Constanța. Și fiindcă sintem la capitolul cifrelor, presupuse seci și ari-de, dar extrem de sugestive pentru cine știe să citească dincolo de aparenta lor răceală, vom nota, pe scurt, că pieței externe i-au fost livrate nu 7.800 de tone, ci 13.200, adică aproape un plan și trei sferturi. Și tot prea prudente s-au dovedit și socotelile inginerului Glăman: în septembrie calculase 15.500 kg la hectar drept o medie de „campionat”. Acum, la ceasul bilanțului, instrumentele contabile au probat că cifra adevărată este de 16.300 de kilograme. Este, în acest scăpătat de toamnă la Ostrov, o bogăție de struguri și de vin de domeniul grandiosului, cu atît mai îmbucurătoare — sublinia Constantin Preoteasa, secretarul comitetului de partid — cu cit rezultatele acestea încununază cea de-a 25-a campanie de recoltare din istoria întreprinderii. Sint expresia nesomnului și neodihnei, a omniprezenței conducerii, a trudei de zi și de noapte, a vredniciei oamenilor împătîmiți de munca lor, a harului acestor pămînturi predestinate zămislirii de aur din soare și din sucurile adîncurilor — și totodată răsplata dreaptă a încordării aceleia de săptămîni și luni la rînd. A muncii.

AL. MIHALCEA

inscripție pe zăpadă

Cine a spus că aerul cel mai dulce și culorile cele mai plăcute ochiului sint acolo unde te-ai născut? Receptăm, avizi de farmecul lucrurilor, aerul, formele, culorile, în nuanțele lor incomparabile, cu acea sensibilitate nealterată de nimic, cu auzul adînc ca o peșteră, cu ochii uimiți și blînzi ai copilăriei. Acea avalanșă de impresii a primilor ani se fixează cu o precizie și o tărie irepetabile. Nimic nu-i va putea clătina în noi apele frumuseții. De aceea poate, în întoarcerile noastre acasă, acolo unde am venit pe lume, respirăm cu sete, pipăim cu ochii fiecare contur și detaliu. Ne reintegrăm cu savoare

într-o atmosferă-sorginte. Tot astfel, iarna ne apare ca un anotimp necesar structurii noastre, în acest orizont al climei temperate, o așteptăm, o întărăm chiar în prelungirea toamnei (uneori cu luxuriante despletiri de lumină, alteori cu fugi de griuri linoase pe cer) ca pe un contrast nu doar inevitabil, ci și plăcut. Prima zăpadă vine ca un spectacol-surpriză. Chiar dacă iarna nu ne stîrnete exclamații admiringe, ei bine, și acei care socotesc în cîmpul înclătării milenare cu stihia, nu trec insensibil peste minunea herminelor ei. Așteptăm zăpada cu o plăcere cristalizată în noi, tran-

VALENTE

smisă de un șir nesfîrșit de generații. Ne impacientăm chiar că întirzie, confruntăm informația primită cîndva în cartea de geografie: verile fierbinți, iernile aspre — cu experiența ultimilor ani, firește, atît verile, cit și iernile ni se par mai frumoase în amintire, s-au schimbat anotimpurile, concnidem. E un pic de adevăr, explicabil, desigur, e o doză ceva mai mare de subiectivitate, însă, care ne onorează în măsura

ION LUNGU

(Continuare în pag. 14)

PLENARA

(Urmare din pag. 1)

gres și de Conferința Națională în domeniul creșterii veniturilor oamenilor muncii, al ridicării nivelului de trai material și cultural al întregului popor. De altfel, cu toții am beneficiat de substanțiale sporuri de salarii, urmărind și contribuim cu satisfacție la dezvoltarea învățământului, a ocrotirii sănătății și la înflorirea necontenită a științei și culturii.

Cu un înalt simț al răspunderii, și cu exigența care-l caracterizează, secretarul general a scos în relief și principalele lipsuri și cauze ale rămănerilor în urmă în unele sectoare: nerespectarea termenelor de dare în folosință a unor obiective, depășirea normelor de consum, menținerea încă pe alocuri de cote destul de ridicate ale rebuturilor.

De aceea, Plenara își concentrează atenția asupra tuturor factorilor de care depinde creșterea la maximum a eficienței în toate domeniile. O direcție indicată de plenară pentru mărirea gradului de eficiență este asigurarea „unei cit mai bune folosiri a capacităților de producție, atingerea la termenele prevăzute a parametrilor tehnico-economici proiectați pentru noile obiective”. De asemenea, folosirea cu maximum de eficiență a spațiilor construite, perfecționarea fluxurilor tehnologice, organizarea și folosirea cu maximă rentabilitate a schimburilor, creșterea disciplinei în muncă, îmbunătățirea cooperării și specializării în producție, iată câteva din cerințele acestui vast program al maximei eficiențe. Tovarășul Nicolae Ceaușescu subliniază faptul că „anul 1974 pune în centrul întregii noastre activități sarcina creșterii eficienței economice, a ridicării calității producției, reducerii cheltuielilor și sporirii rentabilității fiecărei întreprinderi.” Atenție deosebită s-a acordat în dezbaterile și documentele Plenarei ca și în prevederile planului de stat, problemelor dezvoltării resurselor energetice ale țării, gospodăririi raționale a combustibilului și energiei, apreciată, pe drept cuvânt, problema fundamentală a dezvoltării economico-sociale a țării în prezent și în perspectivă. Măsurile ce s-au luat sunt larg cunoscute și au început să fie puse în aplicare. Am vrea să reținem doar disproporția existentă între venitul național și consumul de energie pe cap de locuitor. „În timp ce venitul național pe locuitor este de câteva ori mai mic decât al unor state dezvoltate din Europa, consumul de energie este apropiat de al acestora. Iată de ce — spune tovarășul Nicolae Ceaușescu — problema folosirii judicioase a combustibilului nu este legată de conjunctura actuală, ci reprezintă o problemă esențială a orientării și dezvoltării economiei noastre în general”. Analiza și utilizarea judicioasă, eficientă a tuturor resurselor energetice, valorificarea bogatului potențial hidroenergetic din care folosim acum doar 20 la sută, extinderea utilizării combustibililor solizi, construirea sau adaptarea instalațiilor de ardere așa încât consumul să fie cât mai economic și mai rentabil, iată probleme extrem de importante. Planul, dezbătut în Plenară și în lucrările Marii Adunări Naționale, prevede pentru 1974 sarcini sporite în domeniul agriculturii: obținerea unei producții de cereale de peste 18 milioane tone, creșterea efectivelor de animale și sporirea cu 10 la sută a producției animale, prin aplicarea cu 45 la sută a mai multor îngrășăminte, prin creșterea suprafeței irigate, care va ajunge la aproape un milion și jumătate de hectare, prin sporirea gradului de mecanizare a lucrărilor agricole, buna folosire a fondului funciar și dezvoltarea lui, gospodărirea rațională a furajelor, pășunilor și fînețelor naturale. O condiție hotărâtoare pentru

realizarea tuturor acestor sarcini este asigurarea și pregătirea forței de muncă. În 1974, forța de muncă va crește cu încă 230.000 persoane; ponderea celor folosiți în industrie și alte ramuri neagricole va ajunge la 59 la sută. Desigur, calificarea și repartizarea acestui apreciazabil volum de forță de muncă stă în atenția conducerii partidului și statului nostru și planul prevede măsuri concrete în acest sens. Volumul investițiilor cerute de realizarea integrală a acestui vast program de dezvoltare va fi cu 20,7 la sută mai mare ca în 1973. Importantă este orientarea eforturilor spre dotarea cu mașini și utilaje moderne și reducerea cheltuielilor pentru construcții, reducerea termenelor pentru darea în folosință a capacităților construite ca și introducerea în circuit a celor ce stau încă nemontate și neutilizate. Demnă de reținut este măsura ca orice lucrare de investiții să se înceapă numai cu aprobarea organelor centrale și să corespundă nevoilor programului de dezvoltare a țării. „Trebuie să se înțeleagă — spune tovarășul Nicolae Ceaușescu — că mijloacele de care dispune societatea sunt unice și trebuie folosite într-o direcție unică și nu putem lăsa la dispoziția fiecăruia să le cheltuiască cum dorește”. Dezvoltarea comerțului exterior prin creșterea în 1974 cu 41,3 la sută a volumului lui în prețuri curente, îmbunătățirea radicală a activității de import, intensificarea acțiunilor de cooperare cu țările socialiste și cu alte state în cercetarea științifică și în tehnică trebuie să ducă la valorificarea eficientă a produselor românești pe piețe străine, la echilibrarea balanței de plăți, și în ultimă instanță la ridicarea nivelului general de dezvoltare a țării noastre. Dar în centrul întregii politici a partidului și statului nostru stă ridicarea continuă a bunăstării materiale și spirituale a întregului popor. Eficiența se traduce în ultima ei expresie, în acest caz prin bunăstare, prin nivel de trai material și spiritual. Astfel, rezultatele ce se vor obține se vor traduce în sporirea cu 12 la sută a fondului de salarii, care astfel depășește de două ori nivelul din 1965 — rețineți, de două ori mai mult ca acum opt ani! Dar toate acestea nu vin din nu știu ce corn al abundenței. Tovarășul Nicolae Ceaușescu arată că „este necesar ca toți oamenii muncii să înțeleagă că înfăptuirea acestor măsuri importante de sporire a veniturilor lor bănești depinde în mod direct de creșterea productivității muncii, de sporirea mai rapidă a valorii nou create în economia românească. Aceasta impune tuturor eforturi sporite pentru ridicarea eficienței activității economice, pentru realizarea de producții mai mari cu cheltuieli mai mici, pentru ridicarea calității tuturor produselor, pentru o mai bună organizare a producției și a muncii”. În încheierea cuvintării sale, secretarul general a prezentat o sinteză a bogatei și fructuoasei activități internaționale a partidului și statului nostru, pusă în slujba cauzei socialismului, a progresului social, a destinderii și păcii în lume. Măsurile dezbătute și aprobate de Plenară și de Marea Adunare Națională constituie programul marilor succese cu care oamenii muncii din patria noastră, conduși de partid, se pregătesc să întâmpine jubileul celor trei decenii de la eliberare și cel de-al XI-lea Congres al partidului. Încrederea pe care conducătorul partidului și statului nostru ne-o arată nouă tuturor, eforturilor pe care el cel dintîi le depune pentru înfăptuirea acestui vast program al eficienței, al dezvoltării, al bunăstării, trebuie să-i răspundem cu dovezi concrete ale angajării noastre totale pentru realizarea tuturor prevederilor acestui plan, prefigurare a unor noi orizonturi de lumină, de progres, de civilizație.

(Urmare din pag. 1)

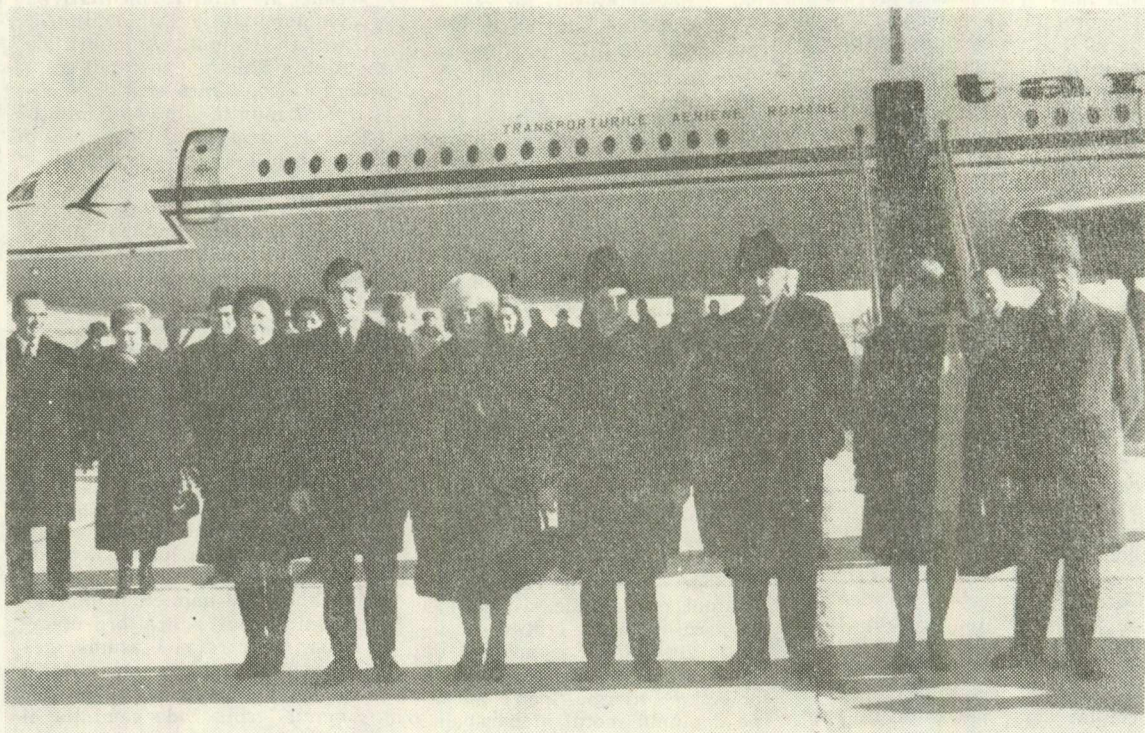
tuturor popoarelor, în conformitate cu voința și interesele proprii, pentru destindere și cooperare, pentru pace și progres în lumea întreagă.

Fără îndoială că Declarația comună semnată de președinții Nicolae Ceaușescu și Richard Nixon depășește în acest context semnificațiile unui acord bilateral, constituind o ilustrare vie, concretă a faptului că este pe deplin posibil ca două state cu orinduiuri sociale diferite și atât de deosebite ca mărime, potențial și grad de dezvoltare economică să-și întemeieze dialogul lor pe asemenea principii fundamentale ca respectul independenței și suveranității naționale și deplina egalitate în drepturi. Nobilul exemplu istoric oferit întregii opinii mondiale de președintele Nicolae Ceaușescu reprezintă prin aceasta și un apel suprem la generalizarea și aprofundarea unor atari contacte, la consolidarea cursului nou spre destindere și normalizare a vieții politice actuale.

Nu e o noutate că România a semnat și cu alte state din Europa, Africa, Asia, America Latină declarații comune care proclamă postulatele majore capabile să ducă la cristalizarea unei păci trainice și la securitate pe întregul glob. Declara-

nobila solie

ția comună româno-americană marchează o etapă nouă în acest proces complex de edificare a unor relații trainice între state, fiind totodată o mărturie convingătoare a activității multilaterale, viguroase și consecvent desfășurate de România, de tovarășul Nicolae Ceaușescu personal, pentru încredere și prietenie între popoare. Declarația reafirmă în

tipografii

O zi între zilele acestei luni de încheiere a anului este înobilată de semnificații profunde: sărbătoarea tipografilor. Meșterii aceștia, practicienii unei profesii fără de care demersul și aventura spirituală a umanității, în epoca ei modernă, n-ar fi fost cu puțință, reprezintă mult mai mult decât o breaslă, tipograful nefiind un simplu artifex, ci un colaborator esențial la actul de cultură și anume în punctul unde implicațiile acestuia trec dincolo de fruntariile gândului creator, pe calea difuziei în lume. Prin firea activității lor, oamenii aceștia, omagiază de un Gogol și de un Arghezi, ca să nu vorbesc decât despre două dintre personalitățile veacurilor care au ținut să-și manifeste gratitudinea față de cei ce dau viață adevărată operei lor — sint legăți intim de cel mai de seamă instrument de cultivare, de înălțare a omului — cuvîntul tipărit. În ce ne privește pe noi, românii, Zilei tipografului i se adaugă și o altă dimensiune, aceea a celebrării jertfei. Cu mai bine de o jumătate de veac în urmă, la 13 decembrie 1918, printre manifestanții care au înroșit cu sîngele lor piața Teatrului Național din București, se afla un detașament puternic de lucrători tipografi,

luptători pentru piine și dreptate socială. Despre acel eveniment, cu puternice rezonanțe în cronică luptei împotriva exploatarei, un manifest al timpului arată: „O crimă nemaiomenită a săvîrșit stăpînirea împotriva muncitorimii bucureștene. Străzile au fost stropite cu sînge muncitoresc și acoperite cu cadavrele tovarășilor noștri.” (Documente din Istoria P.C.R. 1917-1923, vol. I). Sint, în toate acestea, temeiurile stimei și afecțiunii ce nutresc oamenii condeiului față de cei care le întrupează în carnea fierbinte a plumbului ideile și sentimentele, față de cei ce săvîrșesc miracolul transcenderii manuscrisului în condiția perenă a cuvîntului trecut prin teascurile tiparului. Îi cunoaștem bine și-i prețuim pe tipografilor prin minile cărora trec metamorfozele revistei pînă la clipa impactului cu cititorul. Am admirat de multe ori iscusința minilor pe claviatura linotipului, acele game complexe care transformă magma amorfă a metalului în cuvînt. Rizea Tudor, Grecu Virgil, Spiru Sari — decan de vîrstă al linotipistilor —, Elena Ciobanu... Le prețuim iscusința, cum prețuim deopotrivă iscusința zețarilor Nicolae Cristea, Elena Cotan, Georgeta Oprea, Constantin Bojescu, Dumitru

mod solemn voința comună de a dezvolta relațiile româno-americane în spiritul stimei, respectului și avantajului reciproc, dreptul fiecărui stat la existență, independență și suveranitate. Expresie a spiritului novator, a clarviziunii cu care tovarășul Nicolae Ceaușescu înțelege legătura indisolubilă dintre interesele naționale și cele internaționale, recenta vizită în Statele Unite reprezintă pentru noi toți un motiv de înaltă mîndrie și demnitate patriotică, un nou imbold în activitatea creatoare de înfăptuire a programului partidului, de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate. Pentru această strălucită confirmare a rolului major pe care România îl joacă azi în lume, pentru rezultatele remarcabile cuprinse în acordurile încheiate, se cuvine să mulțumim din inimă conducătorului iubit al națiunii noastre, personalitate marcantă a vieții politice internaționale, care a făcut să triumfe și de această dată cele mai nobile idei ale sale care sint ale întregului popor român.

Șeitan... Ne bucură să vedem paginile noastre ilustrate cu silueta unei nave, cu surîsul ochilor unui copil, cu zborul săgetat al pescărușilor, cu bărbăția chipurilor de muncitori — și recunoaștem în aceste imagini munca zincografilor Perlea și Dioșteanu. În zilele — și nu o dată nopțile — petrecute în tipografie, în ceasurile întruchipării revistei, urmărind alunecarea calmă și egală a mașinilor plane, i-am văzut pe mașiniștii Georgescu și Tutunea veghind ca toată acea alcătuire de agregate mecanice, de roți, cilindri și forme tipografice să meargă strună, să imprime curat, după legile frumuseții, așa cum veghează și maștrii Chiriță, Bratu, Topîrceanu. Nu mai puțin apreciem munca legătorilor, a echipei lui Ioan Datcu din minile căreia revista ajunge sub ochii cititorilor în forma sa ultimă, după normele unei geometrii stricte. Este, firește, în ceea ce fac acești meșteri, expresia profesionalizării lor, a corectitudinii execuției. Totodată, însă, și altceva, mai mult decât meseria însăși: dragostea față de rodul muncii lor. Oamenii aceștia, de la linotipist și pînă la conducătorul tipografiei, de la maistru și pînă la fata de la legătorie, iubesc revista. Și sint, la rîndul lor, cu dreaptă măsură, vrednici de stima lucrătorilor de la „Tomis”.

M. ALEXANDRU

Poezia lui Vasile Niculescu suferă un tratament curios: ea este discutată de obicei ca un fapt literar în care romanticul exuberant și retoric se înfățișează cu poetul simbolist interesat de sinestezii într-un efort comun de severă orânduire clasicizantă a expresiei poetice și a temperamentului, remarcându-se doar în treacăt, cu o discreție inexplicabilă, ceea ce este esențial pentru această poezie și anume apartenența ei la o concepție lirică mult mai modernă. În mica injustiție de aici lucrează o prejudecată alimentată și de prestigiul cultural al autorului cunoscut ca traducător autorizat din mai multe literaturi, fapt care a impresionat sensibil critica, deoarece, pentru ea, printr-o tradiție ilustră, cam oricare poet care traduce este automat un clasicizant dispus să-și supravegheze impulsivitatea creatoare. Dar prejudecata mai lucrează și în alt sens, ca un act de complexitate, atunci când vrându-se cu orice preț descoperită într-un text, consideră că o tentativă de clasicizare înseamnă mult mai mult pentru o operă, într-o posibilă competiție valorică, decât aceea de modernitate asociată cu notele disarmonice, lipsite de lustrul acceptării generale, ale experimentului. Numai astfel se poate explica de ce sint comentate cu predilecție eleganța și echilibrul real dar de suprafață al poemelor, înclinația spre muzicalitate și picturalitate, dispoziția pentru interpretarea emoțiilor dezvoltate din contemplarea obiectelor culturale la care se restringe din lipsă de imaginație clasicul. Pină și titlul ultimei cărți, **Secțiunea de aur** (Ed. Eminescu, 1973), a fost pus exclusiv în legătură cu unele ambiții strict formale, ambiții care în sine nu spun nimic revelator pentru poezie și prin care ea de fapt nici nu excelează. Realitatea este că autorul trimite prin metafora titlului la acea tensiune nerezolvată, caracteristică lirismului modern, căreia pare să-i fi găsit proporția ideală a sentimentelor contrare. De altfel, în această poezie, venerarea vieții și negarea ei, încrederea și disperarea, comicul și tragicul, firescul, grotescul și absurdul se amestecă cu demnitate, schițând un prototip uman complex specific numai unei anumite idei de civilizație. Mai explicit, acest lucru este formulat chiar de autor în finalul poemului „Secțiunea de aur” din volumul **Clopot nins** (1971): „...când totul se-aprinde în fum și pucioasă / și moartea își ride / călare pe coasă // Tu încă păstrează / proporția pură / desenul iubirii / a raiului gură”.

Pornind de aici este mult mai ușor de descifrat ceea ce se ascunde în spatele accesoriului estetic, adică sentimentul pascalian al zădărnici și al fra-

gilității în vijelia transformărilor cosmice („Pe sub noi suieră trenuri albastre / Se duc în piatră. Se duc în noapte / Peste noi trec rotoarele aște / cu explozii rostite în șoapte // Pe sub noi trec dezgropate cuvinte / rîzind ca bufonii cu fața de cretă. / Peste noi clatină umbra-i fierbinte / noaptea de iunie, albă egretă. // Pe sub noi trec puhoaiile negre în cloot / Se duc în Erebo. Se duc în uitare. / Peste noi străvezul, giganticul clopot / al cerului sună ca luna în mare”, p. 39), viziunile de coșmar înseminate de încrederea în eternitatea destinului creator și al operei de artă („Cînd piatra nu va sta pe piatră, / Cînd tot se va fi stins de mult / și nimb nu ne mai fi, nici vatră / de fulger, sunet și tumult, // cînd ultimul, de fum, rozariu / în fundul mării va fi dus, / masca lui Beckett din vitraliu / va singera

cronica literară

VASILE NICULESCU secțiunea de aur

ca un apus”, p. 61), scepticismul cu privire la cunoaștere, care poate deveni, printr-un revers, o formă de alienare ca în poemul dedicat lui Thomas Morus: „Orb printre lucruri și să vezi, / mut printre duhuri și să rizi. / Prin orbitoarele amiezii / fantome doar de palizi gîzi. // Orb printre ceturi și să simți / cortina cerului arzînd, / fierbinții mintuitorii zeniti / ai soarelui trecînd prin gînd. // Orb printre lucruri și să stringi / atîta adevar încît / rîzînd să nu mai poți să plîngi / cu hohotele ștreang de git” (p. 59). Spre deosebire de cărțile anterioare în care contactul exultant cu lucrurile și lumea în general își era sieși suficient, poetul trece acum totul prin furcile caudine ale suspiciunii. Purificarea prin focul universal este înlocuită cu purificarea operată de spirit. Poetul desfigurează elementele de care era foarte sigur (cuvintele sint „bufoni cu fața de cretă”) sau șarjează pină la grotesc o dilemă, disculpîndu-se aparent de implicațiile ei printr-un lirism obiectivat energic, foarte aproape de tonul moral al parabolei. Aranjamentul suprarrealist al unui spectacol fără spectatori, colorat și fermecător de absurd, conține însă explicit în plan dublu ideea legăturii necesare dintre artist și public în lipsa căruia arta nu poate fi decât propria ei parodie, o autoanulare prin nesatisfacerea unei rațiuni primordiale: „Retras în lacrimi, mimul se amuză / și-aprinde-o stea cu ochiul de meduză. / Acoperă o flăcără c-o

mină, / Cu alta scoate nouri din fințînă. // Sculptată-n fum a-pare-o Colombină / cu pași absenți de inger și felină. / O prinde-n brațe dar năluca nu e / decît o ușă răstîgnită-n cuie. // Ar vrea să tacă și ar vrea să spună / dar i-au scăpat toți fluturii în lună. // Își pune miinile în cap și parcă / e dus de-un Charon somnambul în barcă. // Privește-n fundul sălii și se scaldă. / Sala e goală. Scaunele-s goale. / De spaimă cade verde peste / masă. / Și-i giulgiu alb cortina de mătăsoasă” (p. 41).

Poetul apelează la dezordinea revelatoare a visului, la jocul rafinat al confuziei dintre real și ficțiune pentru a concretiza abstracțiuni: de pildă, ideea de permanență a spiritului. („Cînd puls nu va mai fi, nici rană, / ci doar o tainică membrană, // un iris plutitor în ceață, / fără amurg, sau dimineață, // cînd din matricea tremurîndă / a visului, o stea plîpîndă // subit va pogori pe masă / ca o năluca de mătăsoasă // voi călări țestoase lunii / jos în camera verde-a lumii / și trist, învîlmășit cu umbra / prin marea curgere lividă // eu voi țîșni ca o năluca / sus în albastre crisalidă”, p. 15); **căderea pură** („Pașaru aripi / într-o singură pasare / plutind înecată / în norul de rouă / al visului; // Zbor într-o singură aripă deasupra abisului”, p. 37); **sau spațiul interior al ființei meditative**: „Somnambulul / Don Quijote / cutreieră / munții // munții de suflet. // Singur, / cu capul gol, / fără lance, / fără scutier, / cutreieră munții, / pustiul munților / de lingă cer. // Oprește-te-o clipă! / il strigă / o ferigă. / Vino, hai vino! / il strigă din cer / o jivină / cu ochiul de platină / și de lumină...” (p. 25). Cu lejeritate, imaginile șocante se înlanțuiesc într-o lapidaritate care culminează prin acumulare, cu poetizarea expresivă a ceea ce pare dezaritaculat și violent, ca în „Marină” (1).

Poemele din ciclul **Nopțile Albionului** pot fi considerate, în ansamblu, fapte documentare amplificate de fantezie. Foarte sensibil la injustiție, poetul este impresionat și contaminat, în special, de tragedie: de tragedia lui Morus, a lui Beckett, de violența pieselor lui Turner sau de zbuciumul hamletian impregnât în orașul Stratford-upon-Avon, pe care și-l asumă, generalizînd la scara umanității: „M-am molipsit de visul și nesomnul ierbii, / de semînția ei de taină, / de puntea și de fumul, de lancea și stiletul ei, / de jalea, spasmul și sârutul ei, / de ciurma, risul și păcatul ei, / de călușei și de tamburina ei; / m-am molipsit de turnurile, de cătușă, de grinzile ei...” „Interpretările” din Keats, Meredith, Yeats, Auden confirmă acest proces reflexiv prin selecția care constituie un voalat epilog al cărții.

MIRELA ROZNOVEANU

o retrospectivă lirică

Cunoscutul cercetător al istoriei noastre culturale, prof. G. G. Ursu, apare la „Minerva” cu volumul de poeme **Salcim uituc**, numind metaforic și insolit un bogat registru afectiv al armoniilor intime, cristalizate în strofe luminoase și delicate evocatoare ale anilor tinereții-nvolburate: „Tinerete, apă călătoare, / Amintirea ta de-azur mă curmă, / Te aud sunînd în depărtare, / Cum aș mai putea să-ți dau de urmă?”.

Retrospectiva lirică de mai bine de patru decenii, sintetizată în acest volum, aduce sub ochii cititorului grăbit de azi pagini îndelung cizelate ale unui liric pasionat de arta expresiei, de metafora poetică în stare să sublimeze tensiuni morale profund umane în fața grandorilor naturii și a timpului care trece ireversibil, reeditînd în accentele limbii noastre melancolia eternă a clasicului poet latin: **Sed fugit interea fugit irreparabile tempus...** Este această melancolie o stare de suflet predominantă în paginile volumului de față, în strofele care au trezit cu decenii în urmă interesul lui Iorga, Pompiliu Constantinescu, Perpessicius etc.

Din perspectiva contemplației și a registrului de imagini care dau contur liric poemelor, un **cuvînt-cheie** ni se pare grăitor pentru definirea specificului acestui volum, un cuvînt repetat cu insistență în sintagma care deschide cele patru strofe și dă titlul unei poeme: **Evocatoare toamnă** din 1937, pagină veche, desigur, de tinerete, fără însă a se învechi de-a lungul istoriei frămîntate a deceniilor următoare: „**Evocatoare toamnă** ca foșnetul de valuri, / Cînd oame-nii cu toții-s bolnavi de presimțiri, / De nostalgia caldă a unor alte maluri, / De aripa albastră din cuiubul de-amintiri...”.

Tu patrie, iubirea-mi pentru tine
E-un imn sublim, sau o tăcere mare:
Nu-i zbor pierdut de rîndunică-n zare
Și nici boschet de șoapte și suspine.

Nici frunză aurie pe cărare.
Nici zumzetul dulceag de mandoline,
Tu patrie, iubirea-mi pentru tine
E-un imn sublim sau o tăcere mare.

E-un vînt de larg, de ape-ntîinse, line,
Un codru-adînc, cu cerul în izvoare,
Un deal înalt cu tîmple de ninsoare,
Un munte, crîncen de furtuni haine,

E-un imn sublim sau o tăcere mare.

Retrospectiva lirică a poetului G. G. Ursu, vechi cercetător erudit al literelor românești, condeie inspirat de grandorii naturii, de crispările anilor și de înălțarea conștiinței în fața timpului care surpă și clădește me-

Cu dreptate scrie în „Cuvînt înainte” cunoscutul critic exigent Al. Piru despre „reveria romantică” din multe versuri ale volumului acestuia și despre faptul că „G. G. Ursu cultivă o prozodie severă, nu lipsită de vibrație și căldură, capabilă să însuflețească schemele sonetului sau ale rondelului, într-o compoziție lunecoasă, elegantă și suplă”. Căci, ani la rînd, cioplind cu răbdare și pasiune versul pentru a-l integra în formele fixe ale tiparelor citate, rondelurile și sonetele cultivate asiduă de poet aduc în limbajul dens și colorat al versului imagini memorabile, cu unele asocieri surprinzătoare de figuri de stil, insolite în poetica de azi, dar adevrate lirismului evocator, retrospectivei afective de o tensiune interioară sinceră și adîncă: „Pierdut în visul formei statuare / Să prîndă tineretea care trece, / M-am îndrăgit de marmora ta rece, / Sonet, a-nchipuirii închisoare”. (**Sonetului meu**).

Cine se gîndește la rondel, își amintește îndată de Macedonski și de lirica de azi a lui Cicerone Theodorescu; volumul de față conține numeroase rondeluri, în forma aceasta fixă, mai exigentă încă decât aceea a sonetului. Semnificative sînt atît începutul cu **Rondelul nostalgiilor** cit și încheierea cărții lui G. G. Ursu cu frumosul **Rondel patriei**, eterna nostalgie, discretă și adîncă, a celui ce s-a identificat cu atîtea momente dramatice ale istoriei noastre, participînd direct și constructiv la marile momente ale înălțării obștești din ultimele decenii. Îl transcriem aici în întregime, ca o piesă de antologie pentru manualele noastre de mîine, în consonanță cu cele mai vibrante pagini din lirica patriotică, sinceră și discretă:

reu peste noi alte monumente,
aduce vibrante cristalizări afective ca un adaos nobil la tezaurul umanismului poeziei noastre actuale.

GH. BULGĂR

oreste tafrali — prozator

Istoricul O. Tafrali a debutat ca prozator în anul 1906 cu volumul de nuvele **Scene din viața dobrogeană** căruia i-a urmat, în 1935, **Idile din viața antică**. Sint două cărți despre Dobrogea și pentru Dobrogea. Pe de o parte, scriitorul vrea să popularizeze acest teritoriu în țară ca și peste hotare, iar pe de altă parte, urmărește să trezească mindria localnicilor. Se întîmplă cu scriitorul Tafrali ceea ce se întîmplă și cu istoricul, arheologul, ori teoreticianul artei. Din criză de timp, el nu-și desăvîrșește talentul care există cu certitudine și aproape că nu se întreabă dacă îl are sau nu. El nu așteaptă să fie aplaudat ca novelist ori ca romancier, ci vrea cu insistență să spună lucruri convingătoare despre Dobrogea, despre farmecul ei natural, de neconfundat, despre tipul ei de spiritualitate. În planul valorii estetice, această atitudine duce la efecte diverse. Cînd urmărește

încordat demonstrarea unei idei, scriitorul forțează realitatea să se supună tiparelor. Ceea ce rezultă supără prin schematicism și face neplăcut vizibil efortul lui de a-și susține teza. Din această cauză, personajele nu-i reușesc, ele fiind de cele mai multe ori semnificarea unui principiu. Între personaje nu se stabilește o comunicare firească și se creează impresia că fiecare apare pe scenă reprezentînd un tip — virtuosul, frivolul superficial, îndrăgostitul, viteazul — care-și recită replica fără să știe cine l-a precedat și cine-l va urma.

Cînd autocenzura severă lipsește, talentul scriitorului se desfășoară liber, convingător, în pagini valoroase. O. Tafrali este un bun povestitor care se manifestă cu succes pe spații mici: scene văzute parcă de departe și descrise prin nota lor dominantă, notații scurte, amănunte pitorești care colorează decorul. În construcțiile ample, ambiția

autorului de a demonstra devine mai evidentă. Așa se întîmplă în romanul **Urmărind idealul** (apărut în 1937) — o dezbatere moralizatoare cu personaje împărțite tranșant în „bune” și „rele”.

Povestirile și nuvelele rămîn domeniul în care O. Tafrali a reușit să-și facă evident talentul. Teren al unor fapte intrate în legendă, Dobrogea, din primul volum de nuvele, are o existență aparte. O umanitate pură care nu acceptă să-și trădeze copilăria eroică trăiește pe aceste meleaguri, graniță dintre basm și realitate. Viața aici e simplă, bărbații pescuiesc, își muncesc via sau pămîntul, femeile îngrijesc gospodăria. Gesturile lor, întotdeauna firești, au o măreție de ritual pentru că generații în șir le-au repetat în același mod. De o mare forță expresivă, gesturile înlocuiesc de multe ori cuvintele de parcă oamenii n-ar avea încredere în ele, în puterea lor de a-i exprima. De aceea, ei vorbesc puțin, relațiile fiind reglementate de o morală moștenită pe care nimeni n-o pune la îndoială. Cei ce o nesocotesc sînt sancționați

în mod firesc prin disprețul colectivității, cea mai grea pedeapsă. Bunurile cele mai dorite sînt curajul, bărbăția, puse în slujba cinstei, a omeniei. În nuvela **Între pescari**, cel mai admirat este Vartolomei, pescarul care reușește să prîndă întotdeauna cel mai mult pește. Moș Gheorghe, din nuvela cu același nume, e chinuit întreaga viață de o geantă cu bani și bijuterii pe care a găsit-o în tinerete și n-a restituit-o păgubașilor fiindcă nu i-a putut identifica. Povestirea **Nufărul** este un pretext pentru a face cunoscută o legendă a locurilor.

Viziunea scriitorului despre sat a suferit influența semănătorismului. Stările de încordare sînt repede rezolvate și armonia se restabilește întotdeauna. Peste tot e numai voie bună, surplus de generozitate, rezolvări ferice, hărnicie și cinste. O mostră de literatură semănătoristă este nuvela **La cișmea**. În satul Niculițel, cișmeaua este locul unde către seară se îndreaptă toți localnicii. Flăcăii își reîntîlnesc alesele, nevestele își umplu coafele și se îndepărtează

fredonînd, bărbații schimbă vorbe de duh, totul arătînd ca o permanentă sîrbătoare. **Idile din viața antică** — cel de al doilea volum de nuvele — este o contribuție la cunoașterea Dobrogei antice. Sint descrise obiceiuri și datini, întîmplări din viața locuitorilor cetăților grecești și de pe malul Mării Negre, raporturile dintre ei și geți, momente din înfruntarea dușmanilor.

Evocînd istoria Dobrogei, O. Tafrali își manifestă încă o dată interesul statornic pentru pămîntul său natal, căruia îi aduce cele mai convingătoare dovezi de admirație. „Am vizitat nenumărate țări — declară Tafrali —, am admirat monumente încîntătoare și falnice, am studiat istoria multor popoare vechi și am adîncit pe cea a anumitor centre celebre din Orient. Niciodată însă n-am avut emoțiuni mai puternice decât atunci cînd am scrutat trecutul scumpei noastre patrii, cînd am călcat din nou pămîntul incîntător și glorios al Dobrogei noastre”.

DOMNIȚA ȘTEFĂNESCU

În poezia noastră de azi, Nichita Stănescu este autorul dotat cu cea mai mare capacitate de reconsiderare a locului comun. Urmind exemplul lui Labiş, care îl evoca pe adolescentul Marx în mijlocul familiei, autorul **Necuvintelor** descoperă sensul eroic al faptelor obișnuite sau, dimpotrivă, „a-duce la zi” miturile monumentale, devitalizate.

Spre deosebire însă de adolescentul din Mălini, al cărui spirit înnoitor era eruptiv și romantic, Nichita Stănescu reinterpretază totul cu o pasiune rece. El este inteligent, nu înțelept, curios, nu contemplativ, strălucitor, nu profetic. Aceste trăsături muntenești, susceptibile să producă mai ales eseistică și satiră, dau lirismului său o notă particulară. În loc să propună o viziune a lumii, poetul propune o suită de viziuni, situându-se cu mobilitate în cele mai diferite și surprinzătoare unghiuri de incidență. De multe ori, chiar în cuprinsul aceluiași poem, perspectiva se schimbă rapid și tranșant, ca și cum o mină nervoasă ar manevra „camera de luat vederi”. Dacă asocierea nu ar părea extravagantă, în instabilitatea opției s-ar putea recunoaște aptitudinea lui Caragiale de a adopta succesiv diverse măști, fără ca vreun rol să contamineze rolul următor și fără ca autorul să amestece în viața personajului ceva din propriile sale stări sufletești. Ar fi vorba, bineînțeles, de reversul liric al proteismului caragialesc. În orice caz, indiferent dacă Nichita Stănescu valorifică sau nu în acest mod neașteptat înrudită spirituală cu marele înaintaș, cert este că el răspunde, prin climatul de instabilitate pe care îl întreține, exigențelor sensibilității moderne. Încă de la sfârșitul secolului trecut, simbolismul a decretat incompatibilitatea dintre poezia modernă și retorismul romantic. Iar schimbarea caleidoscopică a perspectivei reprezintă unul dintre cele mai eficiente mijloace de minare a retorismului. Departe de a compune discursuri patetice, ca romanticii, Nichita Stănescu enunță, definește multiplu, oferă versiuni. Înainte ca vreo afirmație să se acrediteze și să se extindă acaparator, el face deja o altă afirmație, de cu totul altă natură, rectificând continuu și, prin aceasta, creînd o senzație inimitabilă de joc liber al gândirii. Cum observa Silviu Iosifescu chiar în prefața la volumul de debut, „meditația nu se desfășoară în vulturi largi, ci cu pilpiiri rapide, ca și jocurile de lumini pe fețele unui cristal”.

Sentimentul relativității pe care îl cultivă Nichita Stănescu avea, în anii debutului, și o funcție polemică, opunându-se declarativismului grandilocvent al unei anumite poezii de atunci. Cu timpul, a devenit însă tot mai evident că această atitudine este structurală, că poetul, ca orice creator de valoare, reevaluează continuu adevărurile care tind să devină convenționale și confortabile. Spiritul său revoluționar repudiază îmburghezirea ideilor, adică ipostaza lor de „cercbururi”, de soluții rotunde și definitive. De aceea, poetul se situează mereu în afara lor, în „Aleph”, „punctul din care se vede sensul întregului”. De la o asemenea declarație de principiu, Lucian Raicu, unul dintre comentatorii, de altfel avizați, ai poeziei lui Nichita Stănescu, a ajuns la concluzia că este vorba de o „singulară viziune” „a omului și a lumii văzute din afara lor”. Lăsând la o parte faptul că omul, prin însăși condiția sa, nu poate realiza niciodată o asemenea detașare totală, trebuie subliniat că Nichita Stănescu nu face decât să încerce o reconsiderare

absolută a universului (mai mult pentru a deplînge imposibilitatea înțepinderii) și aceasta numai în câteva dintre poeme. Tendința sa definitorie este nu de a „privi omul și lumea din afara lor, ci de a privi fiecare fenomen din afara funcției lui consacrate, practice sau estetice. Pentru Nichita Stănescu, copacul nu este nici sursă de lemn și nici simbol al vieții, ci, de pildă, efflorescență de secunde. Orice poet descoperă asemenea perspective inedite, însă la el redefinirea a ceea ce nu este familiar din viața de zi cu zi sau din cărți are un caracter programatic. Un poem din **O viziune a sentimentelor**, intitulat **Lauda omului**, este, în acest sens, extrem de elocvent. Ca și cum ar dori să ilustreze posibilitățile metodei, poetul se substituie, rînd pe rînd, copacilor, pietrelor și aerului și descrie lumea din „punctul lor de vedere”:

„Din punctul de vedere al copacilor, / soarele-i o dungă de căldură, / oamenii — o emoție copleșitoare... / Ei sînt niște fructe plimbătoare / ale unui pom cu mult mai mare ! // Din punctul de vedere al pietrelor, /

calcul, poetul face din antropomorfism însuși argumentul superiorității umane. El reabilitează, cu energie polemică, cele mai rudimentare idei, descoperind în eficiența lor practică o eficiență spirituală. Acest caracter manifest îl are mai ales pledoaria în favoarea geocentrismului ptolemeic, desfășurată în grupajul de poeme **Laus Ptolemaei** (din volumul cu același titlu, apărut în 1968). Alături de învățatul grec, pe care îl consideră „coautor” al operei sale, poetul declară că pământul este plan și că în jurul lui gravitează toate celelalte corpuri cerești. Omul empiric a avut întotdeauna această senzație, dar în conștiința sa s-a impus cu timpul reprezentarea coperniciană care, deși nu rezultă dintr-o experiență directă, are de partea sa soliditatea tiranică a logicii. De aceea, după un moment de contrarietate, cititorul aderă cu un sentiment de regăsire de sine la vechea concepție, actualizată ispititor de poet. Este o concepție care spune mai puțin despre cosmos, dar care, în schimb, conține mai mult adevăr despre om. Una dintre caracteristicile poeziei lui Nichita Stănescu este,

cuvintelor și consumator lipsit de indoilei al broșurilor de știință popularizată rămîne frigid în fața unui îndemn liber și pur de genul „Să curgem la vale, la sine”. Copilul pricepe imediat asemenea cuvinte și, alături de el, toți cei care și-au păstrat disponibilitatea pentru joc, pentru afirmarea, lipsită de complexe, a propriei naturi. Nu trebuie înțeles că poezia lui Nichita Stănescu se bazează pe o întoarcere la concepțiile infantile sau primitive despre lume. Revenirea asupra lor este urmarea unui proces dialectic, pe care poetul chiar îl explică uneori, în linii mari: „rațiunea este intermediară / între bunul simț tinăr / și bunul simț bătrîn”. (**Despre înfățișarea lui Ptolemeu**). Cu alte cuvinte, o idee cum ar fi aceea a locului central ocupat de pământ în univers, după ce a fost contestată de rațiune, trebuie valorificată într-un sens mai înalt, trebuie transformată dintr-un enunț (fals în sine) într-un simbol al unui adevăr mai general (omul — ca măsură a tuturor lucrurilor).

În **Laus Ptolemaei** precizările teoretice de acest gen abundă, provocînd poetului acea „ciudă

Poemul **De-a sufletul din O viziune a sentimentelor** conține o personificare de altă natură, însă la fel de surprinzătoare: „Trupul meu, cu vedenii cu tot, / a adormit dimineața, întins pe podele”. De data aceasta, poetul și-a personificat propria făptură, pe care o contemplant din absolut. Un asemenea mod de a vorbi nu e un capriciu stilistic și, în mod evident, valorează în plan estetic mult mai mult decît o declarație de genul „Cu vedenii cu tot, am adormit dimineața întins pe podele”. Dedubluindu-se, poetul se privește pe sine cu compasiune, dar și cu o curiozitate rece, fapt care duce, concomitent cu evitarea sentimentalismului, la crearea senzației că în conștiință există ceva etern, intangibil.

În poezia lui Nichita Stănescu, nu numai trupul, ci și ochii, privirea, gura, singele sînt adesea personificate. Ele trăiesc o viață proprie și sînt imputernicite să exprime sentimente pe care oamenii, în mod obișnuit, nu le pot exprima, fie din cauza uzurii limbajului, fie dintr-o neîncredere modernă în tot ceea ce e grandilocvent și melodramatic. Singele și inima, de exemplu, evocă intimitatea efuală dintre îndrăgostiții ideali: „Numai singelui mei îi e dor, într-adevăr, / de inima mea, cînd o părăsește”. (**Trist cîntec de dragoste din Dreptul la timp**). Prin urmare, încă de la debut, poetul uzează de personificări naive, dar și de forme mai subtile de personificare, toate, deopotrivă, indicînd tendința, încă nesistematizată, de a face din antropomorfism unul dintre mijloacele de reinterpretare a lumii. Trecerea de la investirea realității cu atribute umane la viziuni de ansamblu antropomorfizante este insesizabilă. Chiar în prima poezie din primul volum există, de pildă, o imagine sărbătorească despre care nu se poate spune dacă e numai o proiecție, la dimensiuni cosmice, a unei realități subiective, sau și o reprezentare în termeni umani a universului: „C-un gînd foșnesc toți arborii, mai pur / și cu-o bătaie-a inimii, răsună / larg discul orizontului din jur / parcă lovit de-un răsărit de lună”. (**Cîntec**). După **Laus Ptolemaei**, care reprezintă un moment de valorificare programatică a antropomorfismului, de transformare a lui, în scopuri demonstrative, în antropocentrism, poetul a redevenit multilateral și imprevizibil. Volumele **Necuvintele** (1969), **În dulcele stil clasic** (1970) sau **Măreția frigului** (1972) nu mai sînt organizate exclusiv în jurul concepției ptolemeice, dar nici nu mai prefigurează ezitant această concepție, ca în anii debutului. Lucrurile s-au limpezit și, ca urmare, poetul își permite să adopte și alte perspective: „Nu uitați: acum nu mi-e foamă, / nu mi-e sete. / Punctul meu de vedere e punctul pietrei”. (**Schimbarea la față, din Măreția frigului**). Cînd vorbește totuși „din punctul de vedere al oamenilor”, el face aceasta fără tatonări și fără explicații, rezumînd uneori într-un singur cuvînt o întreagă viziune. Iată un exemplu: „Am zis: / Bineînțeles că arborii / decad din melancolia / noastră, / din dorința, din dorul / de verde, de înverzire, de verdeață”. (**Scriptura înțîia, din În dulcele stil clasic**). În strofa citată, verbul **a decădea** sintetizează și, în aceeași timp, exemplifică infinit ideea că oamenii, și numai ei, dau un sens existenței oarbe a lucrurilor din jur. Din conștiința umană „decad”, adică încep să existe semnificativ, cerul, apele, stelele, animalele, totul. Puțini poeți, chiar și dintre cei despre care nu se spune, ca despre Nichita Stănescu, că „improvizează” și că sînt „prolifici”, au ajuns vreodată la această concentrare a expresiei, la acest miracol de a transforma un cuvînt (și încă unul folosit adesea într-o accepție peiorativă !) într-un imn închinat omului.

ALEX. ȘTEFĂNESCU

sensul umanist al poeziei lui nichita stănescu

soarele-i o piatră căzătoare, / oamenii-s o lină apăsare... / Sint mișcare-adăugată la mișcare, / și lumina ce-o zărești, din soare ! // Din punctul de vedere al aerului, / soarele-i un aer plin de păsări, / aripă în aripă zbătînd. / Oamenii sînt păsări nemaiîntîlnite, / cu aripile crescute înăuntru, / care bat, plutînd, p l a n î n d, / într-un aer mai curat — care e gîndul !”. Fără o explicație prealabilă, pare greu de crezut că un poet care ne învață să vedem lucrurile și altfel adoptă pentru aceasta, de cele mai multe ori, chiar punctul nostru de vedere. Încă de la originile ei gîndirea a antropomorfizat universul și tot ceea ce a urmat nu a fost decît o încercare permanentă de a depăși limitele acestei viziuni. Limitele însă n-au fost depășite, ci lărgite, astfel că oamenii, deși nu mai confundă ordinea cosmică cu cea socială, ca vechii egipteni, continuă totuși să ia ca bază, în calculele lor, numărul degetelor de la două miini și să proiecteze în raporturile cele mai abstracte dualitatea masculin-feminin. În acest context, cum mai reușește poetul să surprindă prezentînd drept o noutate ceea ce, în fond, este o constantă a gîndirii dintotdeauna ?

Originalitatea atitudinii lui Nichita Stănescu stă, de fapt, nu atît în înțelegerea lumii în termeni umani, cit în **sentimentul** ce însoțește această înțelegere. Oponindu-se complementar gîndirii științifice, care domină epoca și care acceptă antropomorfismul ca pe o înfirmare, ca pe un inevitabil artificiu de

de altfel, tocmai această capacitate de a șoca pentru a ajunge la o comunicare firească. Simplitatea sa brutală ametește ca un aer prea bogat în oxigen care, numai după un moment de acomodare, poate fi respirat în voie. În ciclul amintit mai sus, titlurile poemelor, de pildă, contrazic violent gustul modern: **Despre firile contemplative, despre ce spun ele și despre unele sfaturi pe care am a le da, În trecerea de la noțiuni la poezie, împotrivire la aspectul pietros al versurilor de pînă acum, Ciudă pentru prea puținele sentimente exprimate în jurul ideilor** etc. Sintem obișnuiți cu formule elegante, lapidare și, de aceea, acest mod tacticos de a anticipa conținutul poemelor pare un obstacol greu de trecut. Imediat însă după ce acceptăm jocul, totul devine normal, mecanismul desuet de punerea a titlurilor ni se înfățișează ca singurul în măsură să traducă exact ideile, în timp ce maniera modernă de a intitula eliptic și evaziv rămîne în amintire ca o mostră de artificialitate.

Seduția exercitată de poezia lui Nichita Stănescu se explică, în parte, prin această colaborare cu fondul de reprezentări „neserioase”, copilărești, inutibile din conștiința cititorului. Nostalgicul admirator al lui Ptolemeu nu este niciodată unic și complicat, ci comun și simplu. E adevărat, ideile sale au fost uitate de mult sau nici măcar n-au ajuns să fie formulate, din teama de a nu provoca zîmbete, dar, oricum, lumea le recunoaște cu plăcere. De aceea, a afirma despre poezia lui Nichita Stănescu că este excentrică și dificilă seamănă cu a eticheta drept excentric și dificil gestul elementar de-a mușca dintr-un măr, fără cuțit și fără preliminarii savante. Doar maturul irevocabil matur, cunoscător arogant al sensurilor precise pe care dicționarele le atribuie

pentru prea puținele sentimente exprimate în jurul ideilor”. Există și unele formulări implicite („inima / e centrul sentimentelor / iar creierul / locul gîndirii... / Dar altfel de inimă / și un cu totul alt creier”), dar, în ansamblu, caracterul explicit al expunerii de motive, al pledoariei în favoarea reabilitării lui Ptolemeu indică traversarea unei crize, a unui moment de conștientizare. Reprezentările antropomorfe, care altădată apăreau spontan și episodic, sînt acum susținute de o argumentație și au o valoare demonstrativă. Poetul nu le-a adăugat, ci le-a descoperit în propria sa poezie, care întotdeauna a conținut și această tendință, de a umaniza realitatea.

În primele volume (**Sensul iubirii**, 1960. **O viziune a sentimentelor**, 1964 etc.), influențate într-o oarecare măsură de poezia tradițională, aptitudinea de a vorbi „din punctul de vedere al oamenilor” se manifestă frecvent prin personificarea elementelor lumii din jur. Stelele „privesc curioase”, pietrele „își arată colții albi”, iarba „fuge speriată”, „ochiul armelor întinse privește ndelung”, iarna „asmută prin aer infometatele nuturi”. Procedeele naive și posibilitățile sale par epuizate. Nichita Stănescu însă îl reia și îi depășește repede convenționalismul. El atribuie, de pildă, unei materii diafane, ca aerul, o trăsătură omenească, de asemenea, diafană: „Aerul se mai emoționa încă / în jurul tău / tulburînd vederea orelor acele”. (**Euridice, din Dreptul la timp**). Personificarea, în acest caz, nu se mai situează în prim-plan și nu mai are o demodată funcție alegorică, ci constituie doar fondul pe care trebuie imaginată silueta iubitei. Totodată, departe de a consemna vreo însușire reală a ambianței, ea exprimă exclusiv starea de spirit a poetului.

ARTHUR PORUMBOIU

invocație de aur

Acele zile-aurite, ca o turmă
de fecioare blonde :
dulce era surisul tău ;
aurite-acele zile ; ochiul măririi
peste aurul din aer, deschis :
aurite și nalte cărările somnului
mingiind durerea înnoptărilor
tineri ;

aurite-acele clipe :
aurită sămînța,
cu degete suple,
pipăia, rotunde corole ;
orele se desfăceau în lumină —
alveole ; albe chenare de crini
construiau în taină,
bucuria mea

călătorie

Intrarea-n regatul alb se face
după spălarea aripilor, după
lustruirea sunetelor,
după ce ochii finții s-au
închis
și gura ei rămîne pentru
totdeauna mută ;
Numai țărina cerșește-nchinare
și sfioasă primește sufletul —
suris în noaptea luminii
prelungi
vizitat numai de seminte de
iarbă
din care ies sunete fragede

existența eroilor

Pe malul drept al umbrei
Acole unde inimile bat mai
încet
Crește între oameni și drumul
de fier
Brațul de piatră al despărțirii.
Aici somnul umblă
Cu pași de sticlă
Printre firele lungi, ca de săbii,
Ale ierbii.

Se rup foșnete și seva întirzie ;
În țărină se-ascut
Dinții ruginii rupind
Cinteele soldățești
Și cocoșii muți ai armelor...

Tăcere! Cai albi cu copitele
albe
Tropotă o secundă prin vid —
Și genunchiul pietrei
Cade tăcut pe tunică

RECUNOAȘTEREA LUI GHEREA

Al zecelea paragraf al textului consacrat de Lovinescu în **Critice**, VI, criticului socialist, debutează după cum urmează : „Opera lui Gherea ocupă, prin urmare, un loc important în evoluția culturii românești, fiind punctul de plecare al adevăratei noastre critice literare“. Propoziție suficient de lămuritoare, indicind o recunoaștere în termeni categorici, pe care însă unele spirite se cred îndreptățite să o socotească formală. Motivul acestei rezerve ar fi dat de împrejurarea că Lovinescu procedează la o desființare sistematică a criticii lui Gherea, pe care apoi o califică drept „punct de plecare“, fără a prelua din întregul ei nici o idee fundamentală. În ce mă privește, intrucit nu sint convins că o recunoaștere trebuie să fie ditirambică de la cap la coadă, după cum nu sint convins nici de existența contrazicerii pe care ar realiza-o concluzia lovinesciană, propun **cititorilor** o lectură a textului cu pricina. Nu înainte de a preciza că rîndurile de față nu se vor o **apărare** a poziției formulate de Lovinescu, ci o formă a respectului pentru litera scrisă. Căci, neînțelegerile provin, ca mai întotdeauna, din lectura fugară și citarea trunchiată (singura convenabilă cînd îți propui să dovedești că laptele e negru). Lovinescu începe prin transcrierea celebrei afirmații maioresciene din 1886 despre scăderea „trebuinței unei critice generale“ și prin explicarea credinței aceluiași că, de acum înainte, critica va fi lipsită de obiect, ea mărginindu-se doar la „aprețieri critice izolate“ și „lucrări de amănunt“. După care adaugă : „deși, în realitate, adevărata critică «literară» abia acum începea pe ruinele criticii culturale“. Și „temeliile“ ei au fost puse de C. Dobrogeanu-Gherea, merit ce nu i se poate nega acestuia „orice rezervă am face asupra ideilor, asupra intuiției critice și, mai ales, asupra insuficienței sale stilistice“. Această nouă **intemeiere** se realizează prin negarea precedentelor, de unde opoziția față de maiorescianism. Aici se naște prima neînțelegere. Căci Lovinescu compară **însușirile** celor două personalități — Maioreescu și Gherea — nu doctrinele pe care le reprezentau și comparația e categoric favora-

bilă primei. Și conchide : „Aceasta era, așadar, pregătirea luptătorilor : de o parte, înaltă cultură disciplinată, limpezime de minte, măsură, ironie stăpînită și talent literar ; de cealaltă, cultură improvizată și superficială, confuzie de gândire și lipsă de talent literar. Deși am fi crezut în biruința lui T. Maiorescu, ea a fost totuși de partea lui C. Dobrogeanu-Gherea. Strivit sub toate superioritățile rivalului său, Gherea l-a biruit numai prin faptul de a fi fost expresia sincronică a generației sale ce l-a făcut să adapteze critica la nevoile unei literaturi ieșite din faza «culturală»“. Trecînd peste caracterizările perfect antitetice, cu valoare, în primul rînd, literară, se înțelege că lucrurile nu s-au petrecut chiar atît de „războinic“. N-a „biruit“ nici Gherea, nici Maiorescu, pentru elementarul motiv că, principal, fiecare reprezenta cîte o parte de adevăr. O comparație a doctrinei maioresciene cu cea a criticului socialist este elocventă în ideea că Gherea îl completează pe Maiorescu, de la care preia ideea fundamentală, cea a autonomiei **esteticului**, pe care o nuanțează, ajungînd la **primatul esteticului** (chestiunea a fost, de altfel, lămurită de Mircea Iorgulescu în studiul **În căutarea lui Gherea**). Să urmărim, totuși, firul comentariului lovinescian. Ce justifică instalarea lui Gherea la începuturile criticii noastre moderne ? „Credința viguroasă, masivă și plebeiană ca formă, dar sinceră și mistică în fond, în critica literară sau științifică, cum o numea el, punîndu-i în slujbă o metodă și o disciplină necunoscute pînă la din-sul în literatura noastră“. Pînă aici recunoașterea este lipsită de dubii. În continuare însă criticul examinează metoda lui Gherea în studiul literaturii. Acesta din urmă adresează (retoric) patru tipuri de întrebări operei : „de unde vine creația artistică, ce influență va avea ea, cît de sigură și vastă va fi acea influență și, în sfîrșit, prin ce mijloace această creație artistică lucrează asupra noastră“. Într-o întrebare acceptată de Lovinescu (textual : „întrebări, pe care, desigur, critica modernă și le poate pune“), cu precizarea că ele nu prezintă un „egal interes“ și nici nu se înscriu în „a-

celaiși plan de preocupare“. Foarte adevărat. Unde însă nu mai poate fi de acord cu Gherea, este în aplicația critică, în modul de a răspunde practic la respectivele întrebări. Astfel, privitor la primul aspect, al originii operei artistice, rezolvat de Gherea prin „studiul psihicului artistului pentru a explica opera lui“, Lovinescu reproșează saltul în „necunoscutul generalităților“, falsele relații de cauzalitate stabilite de critic (bunăoară, între fanatismul religios al mamei lui Flaubert și fantastismul operei fiului). Obiecția este similară și la a doua problemă formulată de Gherea („și în a doua problemă a criticii sale, Gherea a lunecat, așadar, alături de obiectul funcției sale, deformîndu-l“). Să lămurim puțin lucrurile. Între ideile lui Gherea despre critică și modul în care el le-a aplicat, depărtarea e impresionantă. Comentariile îl dezavantajează sistematic pentru că — departe de a-i susține ideile — i le subminează. Cine a parcurs articolul său polemic la adresa lui G. Panu are toate motivele să fie surprins de actualitatea întrebărilor la care Gherea vrea să răspundă. Meritul său fundamental este de a le fi formulat pentru prima oară. Aici trebuie văzut rolul său de „intemeietor“ și tot asta explică de ce Lovinescu îl acceptă pe Gherea în **principiu**. De discutat e dacă acceptarea privește **metoda** lui Gherea sau numai **ideea de metodă**. Gherea năzuiește, în fond, la examinarea operei din cît mai multe unghiuri, vizează — fără să o spună — **critica totală**. Psihologia autorului, influența mediului și apoi a operei asupra mediului sint, alături de perspectiva estetică, doar cîteva dintre examenele posibile. „Pentru a fi completă — adaugă Lovinescu — în afară de problema socială, critica poate îmbrățișa și alte chestiuni ce se pun în chip legitim în jurul operei de artă : întretîindu-se cu istoria, sociologia și psihologia, ea e astăzi mai complexă decît își inchipuia Gherea acum un pătrar de veac“. Pare curioasă această afirmație într-un text considerat de mulți „favorabil“ lui Maiorescu. Dar ea indică, în primul rînd, netemeinicia opiniei după care ar fi la mijloc numai re-

cunoașterea ideii de metodă, iar nu a metodei ca atare. Formalismul aprecierilor lovinesciene nu e decît o iluzie a celor care nu-l parcurg cu atenție. Nu e mai puțin adevărat că, după propoziția citată mai înainte, Lovinescu ține să precizeze : „Dar deasupra tuturor acestor probleme subsidiare domină problema estetică, redusă, din nefericire, la Gherea, la chestiuni de «stil, ritm, rimă, peisaj, descripția naturii, combinația felurită de icoane, atingerea cutărei ori cutărei coarde a creațiilor etc. (creier cu coarde !!)“ A limita critica estetică la o simplă chestiune de ritm și de rimă e puțin lucru și la atît se limitează cercetarea estetică în opera lui Gherea ; cel dintîi și cel mai mare deficit al unei critice în care obiectul esențial e înăbușit de preocupări secundare“. Ce decurge de aici ? Întîi că Gherea nu ignoră examenul estetic, **ci îl limitează** la cîteva elemente de măiestrie. Apoi că această limitare se remarcă în analizele critice propriu-zise, nu în observațiile teoretice. Către sfîrșitul studiului, Lovinescu reia distincția între activitatea teoretică și cea practică a criticului : „Considerată în sine, critica lui Gherea a ieșit din sfera actualității intrucit, **eliminînd pragmatic, nu și principal, adevărul ei obiect**, ea s-a limitat la două probleme exterioare“ (s.n.). Există deci vreo contrazicere în textul lui Lovinescu ? N-ăș zice. Delimitarea consecventă între principiile și metoda lui Gherea, pe de o parte, și maniera în care același le-a încercat validarea, pe de altă parte, era necesară și justifică perfect poziția criticului. A vedea în aptitudinea lui Gherea de a formula întrebări fundamentale **vis à vis** de actul critic argumentul plasării la temelia criticii moderne reprezintă nu o recunoaștere formală, ci supremul elogiu. După cum neaderența la tentativele sale de comentariu literar și motivarea ei sint o bună lecție de spirit critic. Cît privește așa-zisa inexistență a vreunei idei gheriste în paginile lui Lovinescu, ce pot adăuga decît îndemnul la lectură atentă ? Un lucru rămîne totuși : Lovinescu oferă, implicit, primul diagnostic critic memorabil asupra lui Gherea : teoreticianul care n-a știut să-și valideze ideile. Dar toți cei care l-au urmat au făcut-o, chiar atunci cînd l-au negat pe Gherea cu brutalitate.

AL, DOBRESCU

mitif, poetul florilor însufletite

Dimitrie Anghel a fost un mizantrop sociabil. Amestec bizar de aromân și grec, în alcătuirea sa intimă s-au înfruntat surd sau paroxistic sentimente polare. Spiritul său incisiv sucomba sub impulsul clorotice, trezindu-se după o halucinație oratorică la picioarele Afroditei. Apropierea de blindul Șt. O. Iosif nu poate fi explicată prin similitudini temperamentale. Simpla atracție a contrariilor se lasă invocată. În absența oricăror date biografice, numai examinarea operelor elimină cea mai vagă înrudită. În colaborarea dintre ei, cînd a fost vorba de traduceri, Dimitrie Anghel și-a impus gustul, biruind ușor sensibilitatea fragilă a prietenului meteoric. Nevrozele verlainiene, orgoliul lui Moréas, mindria solitudinii la negurosul Ibsen l-au atras pe Dimitrie Anghel, nicidecum pe iubitorul liedului heinian. Pentru lumea cafenelelor, a întruniri-

lor publice, Dimitrie Anghel și-a cizelat o poză, ajutat și de fizionomia sa uscată cu trăsături ascuțite. Singură privirea, ochii mari și ușor exoftalmici trădau melancolie, stările sufletești labile. Începuturile sale literare sint deprimant de anodine, versurile fiind pastişe după Beldiceanu, Mille sau Eminescu (una din poezii se numește **Și dacă**). Atunci cînd încearcă prozodia eliberată de rigorile clasice, rezultatul devine de-a dreptul infantil : „Lună de sus / Ce mă plîngi, cerîndu-ți luminile prin aer / Cînd știi că ea-i departe, / Că s-a dus / Și nu mă lași să-mi trec a mele visuri moarte / Pe-a drumurilor triste / Lunei !“ sau : „A-ncremenit lumina-n văzduhuri sus / Cernîndu-și focul de scinte puzderii, / Soarele către alte lumi s-a dus / Să lumineze alte mizerii“. Singurul poem notabil, dar și

acesta fără inedit emoțional, sub influența eminesciană, este **Ziua codrilor de brad** (**Contemporanul**, 1890) care debutează : „Se-nsearează... codrul doarme, încet în umbra sărei / Și-adormit trist aiurează, / Înginat de glasul mării / Din adînc de întunec, sus prin lumile albastre / În văzduhuri liniștite scîlipesce tainic mii de astre. / Iară luna, vechea lună, blonda nopților regină / Învălit-a-n treaga lume într-o mrejă de lumină. / Lacul vechi de mii de veacuri în argint pinza-și preface / Numai codrul dus pe gînduri, adîncindu-se în pace / Aiurează-nec din frunze un basm vechi ca zarea serei / Înginat din depărtare de-ntristatul glas al mării“. Rimele sint banale, patru din cele zece versuri menționate recurînd la aceleași substantive : **mare, seară**. Cînd scria tînărul Mitif „un basm vechi ca zarea seara“ se

gîndea poate la feeria eminesciană. Șerban Cioculescu, în excelentul studiu consacrat lui Dimitrie Anghel (**Publicum**, 1945), riscă afirmînd că primele versuri sint „surprinzător de muzicale“. E drept, însă, criticul nu cunoștea producțiile anterioare celor apărute în **Contemporanul**, comunicate mai tîrziu de Perpessicius (**Limbă și literatură**, VII, 1963). Anii decisivi pentru evoluția sa sint 1893—1896, cînd în Parisul poezilor **maudits** pe străzile căruia apăreau spectral Verlaine și Oscar Wilde amintirea grădinii luxuriante de la Cornești, unde inspirase cu voluptate „miresme dulci de flori“ se întîlnește cu farmecul reveriilor lui Samain din **Au jardin de l'enfant**. Între poetul român și cel francez existau prea puține afinități. Cel dintîi cultivă o poezie efeminată și deseori artificiosă în ciuda versului înșelător-cantabil, cel de al doilea trăiește intens pînă la stări euforice comunicarea cu micul eden al copilăriei care a fost grădina într-o permanentă sărbătoare plastică. Înconjurat de flori, sub ochii guvernantei sau protejat de umbra arbuștilor, copilul va percepe frumosul ve-

getal ca pe-o ființă vie, înzestrată cu valori afective. În acest sens menționăm primele strofe din poezia care imprumută și titlul volumului **În grădină** : „Miresme dulci de flori mă-mbată și mă alintă gînduri blinde... / Ce iertător și bun ți-i gîndul, în preajma florilor plîpînde / Rid în grămadă : flori de nălbă și albe flori de mîrgărint, / De parcă-ar fi căzut pe straturi un stol de fluturi de argint. / Sfioase-s bolțile spre seară, și mai sfioasă-i iasomia ; / Pe fața ei neprihănită se-ngîină-n veci melancolia / Seninului de zare strînsă, și-n trandafiri cu foi de cea-ră / Trăiesc mîhnirile și plînge norocul zilelor de vară“. De aceea e de-ajuns „o floare ca să-nveselească un suflet singur ce visează“ iar după ploaie florile jubilează solidare : „Se războiesc mereu și ele să stăpînească-un ceas pămîntul... / — Dar cine nu-și încearcă oare odată-n viața lui norocul ! / În van să le despart-aleargă sub negrele umbrare vîntul...“. Pe caniculă : „În straturi florile-s **trudite** ; un crin din cînd în cînd se-ndoaie / Și lung privește-n sus, să vadă : nu se precede-nor să ploaie / Dar întristat în ternă iarăși își frîn-

zăpezi fără întoarcere

După atitea zgomotoase încercări de eliberare a discursului poetic de orice convenții, ultima dintre acestea fiind socotită chiar limbajul, după atitea alte efemere dar, uneori, proliferante experiențe care vizau în mod programatic obscurizarea prin dezarticulare a expresiei poetice, sau rarefierea ei prin conceptualizare și cerebralizare, fiecare nouă racordare la izvoarele adevărate ale lirismului prin cultivarea unei poezii care să iradieze un autentic suflu emoțional se impune ca un revers necesar ce se dovedește întotdeauna propice pentru afirmarea unei individualități artistice. Imperturbabilă la rumoarea perisabilelor mode, adevărată poezie își urmează neabătută calea ei, fără să-și ignore sursele originare, rămânând esențialmente lirică și vizionară în substanța de o elevată simplitate în expresie. Convergent acestui fertil făgaș este și ultimul volum de versuri „Zăpezi fără întoarcere” de Nicolae Dragoș, carte ce marchează în evoluția acestui autor un semnificativ salt calitativ, determinat de o mai exigentă asumare a actului poetic, de o evidentă perfecționare și rafinare a mijloacelor expresive ce au dus la expurgarea unor accente discursive, retorice care se resimțeau în volumele anterioare, dar și de rezonanță umană a semnificațiilor cu care sînt investite datele unei noi experiențe morale și sufletești. De pe o altă spirală a devenirii, la zenitul propriei tinereți, autorul evocă cu nostalgie tărîmul tot mai îndepărtat, imaculat ca și albul „zăpezilor fără întoarcere” al copilăriei, percepce cu acuitate scurgerea ineluctabilă a timpului, exaltă sentimentul iubirii sau cunoaște tragica înfiorare în fața precarității vieții, pîndită de un implacabil și neîndurător sfîrșit: „A fost un om! Cîți ani prin vene / destinul singele și-a scris! / și cîte patimi pămîntene / nu și-a-mplinit ori interzis / a fost un om! cu ochi mirați / vorbea cu soarele, cu munții / azi, plini de noapte, împăcați / dorm ochii, dorm, sub templul frunții.”

Trăit cu intensitate, sentimentul acesta îl suscită cu atît mai mult pe acela, plenitudinar, al vieții, al iubirii. Chiar și atunci cînd poezia sa dezvăluie asemenea note grave, ca în ciclul de un patos reținut, dar cu atît mai dramatic precum cel intitulat

„Catedrala ingenunchetă”, autorul își alege un confident al zbuciumului interior: „Azi e ziua ta, mult prea iubită mea / ar fi trebuit să te întîmpine cu flori / la capătul lumii / toamna s-a ascuns după / soare și-n frunze tremurînde / te strigă soarele și nu te află nicăieri! / la capătul lumii, florile rid, florile plîng / pentru azi... pentru ieri...”

Așa cum o sugerează și titlul, materia întregului volum se structurează în jurul ideii ireversibilei devenirii a lucrurilor și a existenței, care face ca fiecare clipă, anotimp, vîrstă să nu fie asemeni celor precedente și nici celor care le vor urma, rămînînd tocmai prin aceasta inconfundabile unele cu altele, neuniforme, fiecare imprimînd, la momentul respectiv, un anume sens și dimensiune vieții. Tributul pentru această extraordinară diversitate a existenței va fi pentru poet (ca, de altfel, și pentru individ) un acut sentiment de melancolie și regret față de trecerea și petrecerea lucrurilor și vieților, sentiment cu atît mai acaparator atunci cînd depărtarea în timp de vîrsta inocenței și a purității primordiale devine tot mai mare: „nici nu mai știu cînd am uitat să fiu / copilul cu păr negru, fără grije / cînd, strîns la timp, părul argintiu / războinic s-a ivit, în albe schije / pe drumuri pierdute, sub tăceri uitate / supuse-n nestatornică prefacere / aripi călătoresc, îndurate / zăpezi, zăpezi fără întoarcere.” („Zăpezi fără întoarcere”)

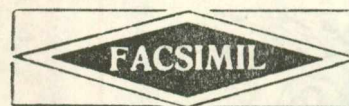
Invocarea nostalgică a acestei vîrste capătă uneori inflexiunile unui tulburător descîntec: „Melc, melc, codobele / cum ni se scurtară anii / jucînd vara cu castanii” ce se încheie cu o dorință de a cărei iluzorie împlinire autorul e conștient: „Cînd mai vii, pe o nuia / pînă sub fereastra mea / melcule, lingă perdea?” („Cînd mai vii, pe o nuia”) Alteori, în versuri sugestive, de o remarcabilă armonie interioară, autorul dă expresie stărilor sale în fața trecerii timpului, văzută în stingerea domoală a unei zile, în declinul lent al unei veri: „psalmodia prin sălcii vîntul lin / eterna lui aducere-aminte / al putrezei-n potirul unui nufăr / vara, pierînd fără cuvînt.” („Amurg în trestii”) sau în perindarea ciclică, galopantă a anotimpurilor: „Lunecător

pe toboganul verii / cu primăvara-am ris în albe flori / am putrezit cu toamnele, puzderii / de nostalgii uitînd și de culori / nici nu mai știu cam cîte ierni trecură / peste nămeții adunați în noi / cu mersul ei de pasăre-vergură / cum se pieri și iarna, în cîte albe ploi.” („De alb, un dans”).

Sentimentul de regret față de copilăria pierdută, a cărei evocare reînvie totodată farmecul peisajului rustic al locului natal („E pas în vis poteca din spre riu / și satul, ploapă albă sub pădure / aud pămîntul surizînd a griu / apa visînd nostalgice murmure.” — „Pămîntul surizînd a griu”) revine tot atît de frecvent în gama registrului poetic ca și acela al iubirii, celebrată în ipostaze ludice sau mitice: „Cînd o zăresc, fragilă cum e crinul / alunecînd sub ploapele pădurii / între migdali, apare Pan, divinul / să-i spună, pentru vreme, răcoarea gurii” („Pe fața lunii”). În unele din aceste poezii pot fi lesne identificate anumite accente ale liricii eminesciene („Lingă ploapa mea”) sau argheziene („Cîntec de Orthen-sie”). Mai interesante se vădesc versurile în care sentimentul iubirii este afectat, însoțit de o autoironică ostentație („Spre dimineată”, „O umbră ești”, „In rugă, fără-nctare”, „Drama prințesei blonde”). Despărțirea vremelnicește însă și dragostea, transformînd-o într-o relicvă din „Scrinul putred al amintirii”. Poetul glosează cu gravitate și inofensivă minie, găsînd totuși intolerabilă o asemenea situație: „chem cerul să-l blestem și el nu vine / chem marea s-o arunc sudalmă-n ploi / și nopțile-s străine fără tine / cînd triste ne știu în fața lumii, doi.” („În fața lumii, doi”) Setea sa de statornicie, de tot ceea ce se dovedește rezistent la eroziunea timpului își caută atunci alt temei în venerarea naturii, a elementelor care-i dau acesteia un aspect grandios: „Pietrei un imn se cuvine / tăcerii ei știutoare / muntelui — strigăt înalt / lunecător, în ape sculptat” („Un imn se cuvine”).

Ca fragmente ale structurii metaforice, lacul, muntele, soarele, cerul, zăpezile etc. nu alcătuiesc un simplu fundal pe care autorul își proiectează propriile trăiri și stări sufletești, ci contribuie la încheierea unei atmosfere lirice. Versul simplu, necontrafăcut, avînd o sintaxă muzicală ce-l face cantabil, recitabil în surdina reușește să transmită și să potențeze fiorul emoțional pe care îl conține această atmosferă.

ADRIAN ANGHELESCU

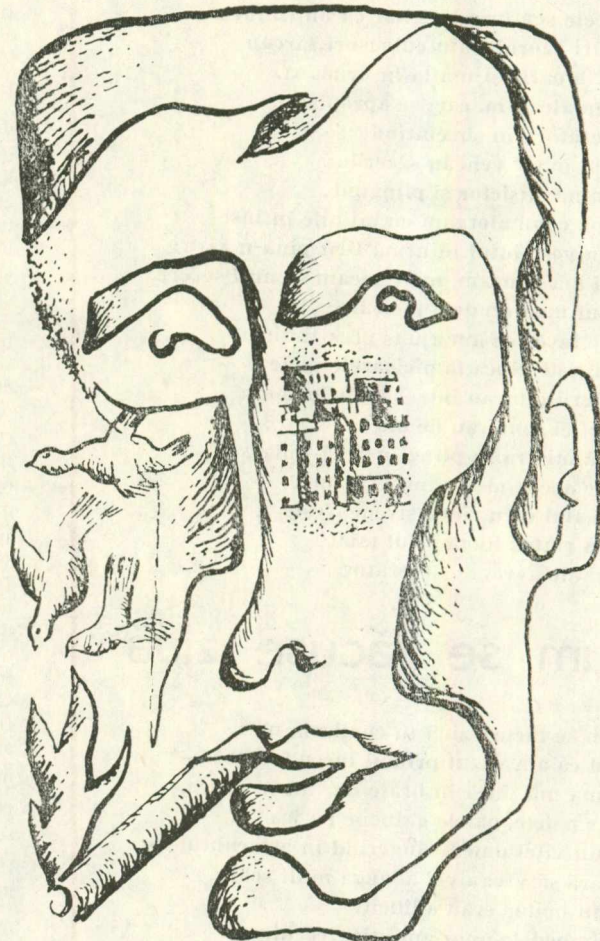

Ruga

Zăpada usturătoare mi tăie
tu să-mi fii piele peste carne;
gheata lucidă, friguroasă,
schișit să-mi fie, dă-mi-o

Ah, dă-mi înghet sub fruntea mea
cea care-n loc de creier ține
un cal, un pește și o stea
în fierbîntime

Nichita Stănescu

ge trupul zvelt în două, / Ce n-ar da florile să aibă acum măcar un strop de rouă.”

Între poet și natură există un fel de tropism psihic: Sunt flori care-și înclină boiul și mor topite de visare, / Mai sunt și ochi ce plîng în noapte și-a dorm cînd soarele răsare, / Mih-nite-s florile acele, dar jalea lor cine-o mai știe? / Cine-a-n-țeles cît plîns ascunde sub ochi o dungă viorie.

Neîndoiș, Șerban Cioculescu avea dreptate infirmînd aserțiunea lui Călinescu „că elogiul florilor din În grădină e un ecou (prin Samain) al simbolului mallarméan. Chiar dacă Dimitrie Anghel n-ar fi declarat tranșant pe Mallarmé „lipsit de sens” și aceasta fiindcă n-a atins zonele ascunde, diamantine ale autorului După-amiezi unui faun, legătura rămîne oricum tributară speculației critice fără substanță. În schimb Călinescu observă cel dintîi neobisnuita sensibilitate olfactivă la Dimitrie Anghel. Mireasmă și epitetul blind, dulce revin în poemele din În grădină, care fără voia poetului se constituie ca un ciclu, tonul, modulația lirică și micul univers animat al florilor dîndu-i unitate. Chiar dacă multe, de fapt majoritatea, au

apărut în Semănătorul — unele semnate cu pseudonime botanice: Măghiran, Rozmarin — nu ilustrează prin nimic ideologia literară a grupului, mai cuseamă cînd acesta a trecut sub autoritatea depersonalizatoare a lui N. Iorga. Istoricul ilustru pe altarul căruia muzele avarie n-au lăsat nici o podoabă îi reproșă absența frumuseții fruste, cîmpenești, a peisajului. Nu intuia că În grădină se ascund umbrele anxietății unui poet care iritat de eticheta restrictivă a criticilor scria: „vrînd-nevrînd sînt condamnat de mult de a fi exclusiv poetul suav și delicat al florilor”. (Polemici, în Seara din 17 iunie 1910). Dimitrie Anghel făcea observația după ce, în 1909, îi apăruse cel de al doilea volum, Fantazii, unde multe poeme se îndepărtează de nota dominantă din În grădină, anunțînd admirabilele sale proze unde belșugul imaginației, scăpată de rigorile prozodiei, a cunoscut izbînda sa cea mai de preț, cu adevărat novatoare. Dar să revenim la Fantazii, unde găsim preludii bacoviene: „Stau notele-aruncate-n vraf / Că-i trist maestrul și visează / Lung firele de telegraf / S-aud afară cum vi-

breață. / Vibreață cele șapte fire / Cîntînd același laitmotiv / Iar păsări mici vin să se-nșire / Ca notele pe-un portativ. / Tot una cite una vine / Și cu un aer de mister / Înseamnă-așa în note pline / Un început de cînt pe cer. / Și-atunci maestrul inspirat / Bătînd măsura cu măsură / Notează cîntu-naripat / Citit pe-albastra partitură.”

Sau această primă terțină din Ex-voto: Pășește-ncet, să nu deștepți tăcerea / Coboară-ncet ca-ntr-un cavou pustiu / Și-ascunde-ți bucuria și durerea. Sau Imnul, artă poetică, ale cărei prime versuri parcă au sugerat titlul arghezian Cuvinte potrivite: „Împerecheri ciudate de slove... o cuvînt! / Ce farmec se deșteaptă cînd vă rostește gura / De n-ați fi fost voi oare, atunci în ce veșminte / S-ar fi-mbrăcat pe lume și dragostea și ura?”

Deși meditația precumpănește în Fantazii, cîteva poeme prelungesc melancolia de coloratură pur erotică din În grădină, simbolul fiind floral în „Moartea narcisului”, „Pastel”, „Metamorfoză”, „Alesul”, „Scrisoare”.

Reîntîlnim notele elegiace, e

drept atenuate de cenzura intelectului. Surdina face capartitura lirică să aibă mai mult mister, o discreție bărbătească ferită de „sensibilierie”, amintită de E. Lovinescu. Natură meridională, amestecul mîndriei virile cu sentimentalismul aparține îndepărtatelor straturi atavice. Sub soarele mediteranean, pășînd printre chiparoși, ar fi trăit emoțiile lui Marsyas. În fostul Tomis, unde a rămas mai multă vreme în compania lui Minulescu și a tradus în colaborare cu el din Ch. Quérin, Henry Bataille, Samain, H. de Régnier, poetul nostru, contemplînd înfiorat marea, valurile împinse la țărîm de capricii eoliene, se va fi gîndit și la destinul suavului Ovidiu, al cărui exil înobilase istoria sciților. Poemele „În port”, „Visul sepiei”, „Reverie”, „Darul valurilor”, „Fantome”, „Visătorul” țin, desigur, de acest moment al biografiei sale. Impresia este a refugiului lucid într-o lume ciudată, fantazată și condusă de un alter-ego. Cea mai caracteristică și, în același timp, hărăzită florilegiului de aur al liricii noastre rămîne Omul din lună: „Privesc o semuire de om în discul lunii / Un chip bi-

zar ce ride privind de sus pămîntul, / Un vis amar și straniu ce-l au numai nebunii, / Și morții, cînd pe buze le-a-ncremenit cuvîntul. / E-un om cu bună seamă, e-un chip de om e o mască / Dar după ironia acestei măști s-ascunde / Cea mai cumplită moarte ce-a fost să-mpărățească; / Și totuși chipul ăsta îl știu de nu știu unde... / L-am mai văzut desigur de mult, dar poate anii / Și-au zugrăvit sarcasmul pe marea lui durere / Și tot ce-a ars într-insul s-a stins azi ca vulcanii / Ce rid în discul lunii cu-albastrele cratere. / L-am mai văzut desigur, și-l știu, dar tu, iubită, / Ce te-ai deprins să judeci cuminții și nebunii / Cînd stai privind pe geamuri cu fața liniștită / Cunoști tu cine-i omul ce ride-n discul lunii?”

La această halucinație tragic-prevestitoare, Pitya îi putea răspunde, dar a preferat să întîrzie pînă în toamna anului 1914, cînd chipul său de condotier învins a trecut, sub ochiul vinovat al timpului, în lumea fantomelor.

LIVIU CĂLIN

Capitol din volumul în pregătire „Recitînd clasicii”.

ȘTEFANIA PLOEANU

bun se făcuse grîul...

Bun se făcuse grîul în vara aceea, iubite, pe tine chiar te îngropa pin-la briu mult am vegheat, căci copilul jucîndu-se ar fi putut să se piardă prin grîu. Cu miinile întinse el nebun alerga spicele scuturînd de har ca un fluture iepuri zgornîți din culcușuri săreau într-o parte și-n alta în urma sa. Și eu alergam, căci se apropiau secerătorii în șir cîntînd și tot în șir veneau secerile foșnînd sfișietor și plîngînd După copil alergam cu miinile întinse și cu veșmintul în urmă tîrit pînă-n zare căci mă temeam, mă temeam să nu-i seceră fiului meu crudele picioare și se făcea că am ajuns prea tîrziu o miriște alba la picioarele mele greierii puneau întrebări prin somn și tot ei se mirau de ele frică mi-era să plîng în acea liniște și de aceea m-am întins să mor însă fiul meu ridea ștrengărește înalt stătea lingă grîul tăiat și haine avea, de secerător.

cum se făcuse ziuă

Cum se făcuse ziuă în copilăria mea cred că am văzut primul lucru frumos — mama mă ținea în brațe dar nu se vedea, doar paiele, paiele galbene pe jos cu un vițel umed, singerînd în așternutul lor și fără să vreau voi adăuga mult soare. Ochii boilor erau adînciți în limpedele unor amintiri trecute nici eu nu mă văd, deși eram undeva, aici, aproape, înlăuntrul vocii mele cu care acestea mi le spun. nu știu de unde curge o apă a morților auriul și roșul stingînd în cleștar îndepărtat, vițelul e un animal fantastic lăut în piatra de pe inelar întimplător vocea mea a rupt prima silabă încrustînd totul în ea și acum să atîrnăm această imagine în văzduhul negru ce se întoarce pe urmele mele.

dintre noi unul

Dintre noi unul era altfel în aburul serii în răceala izvoarelor cădeau privighetori pocneau melcii cineva avea hainele umplute cu aer pielea umplută cu aer carnea umplută cu aer oasele și vinele umplute cu aer căci se vedeau semne pe pietrele de pe margine semne de exclamare stăteau șopîrlele în două picioare un foșnet de gîndac spunea indiferent că iarba s-a uscat desigur, dintre noi toți cineva era altfel.

RAPSODIA DOBROGEANA (I)

fragment din romanul „Intersecții”

de MIRCEA BRĂTUCU

Aștepta sosirea lui Basil. Dimineața, așa cum se desfoia ea aici, pe culmea asta teșită a bătrînului munți dobrogeni, era frumoasă. Tare frumoasă. Printre stirbiturile mari ale decorului de stejari se simțea unduind vîntul, și mirosul, și gustul straniu trimise de apele mării, și de ale Dunării, și de spinările somnoroase, larg încovoiate ale codrilor. Stejari bătrîni, răzlețiți sau adunați în pilcuri rare, ușor înclinați pe-o coastă sub bătaia nemiloasă a crivățului atitor ierni petrecute, zvîrleau pete lungi de umbră. Trunchiurile și cununile lor de frunze lăsau goluri mari, prin care, ca prin niște ocheane, se desenau fragmente din priveliști mai îndepărtate. Către răsărit, în adîncimi nesigure, acolo unde soarele, pînă a nu-și începe călătoria de o zi, se scaldă în marile lacuri ale Dobrogei, jaruri de diamante ardeau alb. Și se topeau cu scăpări uriașe, atît de biruitoare încît frunza rară a stejarelor dinspre acea parte se mistuia cu desăvîrșire în para lor. Către miază-noapte, crestele pădurilor vinăt-negre coborau trepte una după alta, în valuri tot mai întunecate, tot mai înghesuite unele într-altele. Dincolo de ele, cînd și cînd, lucind mat în bătaia luminii de dimineață, se lăsa văzut cursul leșios al vechiului Istru — eșarfă de argint, pe care cine știe ce nimfă a locurilor aceste, fugărind mitologice turme de mistreți pe sub poalele pădurilor, a pierdut-o de la cîngătoare. Sălbatică zeităte silvană...

Cu pleoapele grele de prea multă beată plăcere, Iatan s-a oprit în sine, surizîndu-și: nu așa, nu bucolică, nu bătrînă și stearsă stampă de muzeu este Dobrogea mea!...

Patima pentru acest colț de țară nu era nouă la tînărul Radu Iatan. Îl prinsese cu vreo opt, zece ani în urmă, cînd, încă elev la liceu fiind, el și Gigi Mănărea, pe bicicletă, în fiecare vacanță de vară, luau sub roată drumurile mari și mici ale Dobrogei. Plecau pe cite o săptămînă sau două, cu sacul de drum la șold, fără să știe nici ei singuri încotro anume. Erau gata oricînd, de dragul neprevăzutului și al necunoscutului, să părăsească o șosea pentru un drum colbăit sau un drum pentru vreo potecă serpuitoare.

Adunase astfel elevul Iatan Radu sumedenie de impresii și imagini, dar toate se aveau învîluite într-o nemaiapomenită dezordine, din care nu putea alege nimic, decît poate simpla plăcere turistică a vagabondajului pe bicicletă. Ordonarea noianului de impresii, puțința de a le inseria, de a le da cap și coadă, miez și coajă și simbură, de a le găsi un principiu ordonator — toate acestea aveau să vină pînă la urmă, însă pe neașteptate, într-o zi de vară, în fundul unui găvan de piatră din spre Adamclisi, unde a fost dat să-l întîlnească pe omul care, ca un vrăjitor, cu un singur gest, avea să-i dezvăluie din ce culori și sunete, din ce parfumi și izuri, din ce alte felurimi de senzații complicate se alcătuieste frumusețea cu totul și cu totul stranie a Dobrogei, neîntîlnită în vreo altă parte a țării.

În ziua aceea pedalaseră mult, prin locuri aspre și grele, nădăjduind să nimerească la Adamclisi. Din spinare de deal în spinare de deal, din vale abruptă

în vale abruptă, sub arșiță și fără merinde, către amiază s-au văzut ajungînd la niște cișmele gemene, virite între două buturi de canara stearpă, lingă niște salcimi zvelti, cu coroana înaltă. Totul părea a fi o oază de umbră și apă rece, dincolo de care se cuvenea a trece numai luînd odihnă. A-mindoi într-un gînd, au mas în potcoava aceea de piatră, să se răsfețe un timp. Și miînd ei acolo, i-a cuprins somnul. Și dormind ei, orele au trecut nesimțite, pînă aproape de seară. Se pregătea un dulce sfîrșit de zi, dar ei, încă nedesfăcuți deplin din păienjenisul somnului, doar dacă dezlipseau cite o clipă pleoapa și o închideau repede la loc, strivînd în gene lumina mătăsoasă a ceasului din spre seară. Cișmelele cîntau laudă lenevirii. Iar de cine știe de unde, de pe drumul care, ocolînd clonțurile de rocă, se impletecea pe firul văii, se zvonea un păcănit de căruța dobrogeană, moale și limpede, atît de ciudat și de amăgitor încît s-ar fi zis că nu ține nici de trezie și nici de lumea cea aievea, ci de visările jucăuse din cugetul celor doi adolescenți: note metalice, de fier descîntat, clătinate și armonioase, umblind din mal în mal, izvorînd din niște clopote tainice și umplînd locul cu muzica lor.

Cei doi tineri se lăsau astfel răpuși de farmece, cînd, deși știau că nu se afla nimeni în jur, au auzit un glas rostînd limpede, ca lingă ureche: — Să poposim la cișmele, moș Zeidula. Vreau să privesc iar inserarea din locul acesta. Nici-odată n-am să mă satur.

Coasta dimpotrivă a mai zvîrlit o dată ecoul „n-am să mă satur”, după care totul s-a stîns ca și cum nici n-ar fi fost. Nu se mai auzea nici păcănitul melodios al căruței. Rămăsese doar gîlgiitul cișmelelor, acum ridicol ca un ison după ce și-a pierdut cîntecul. Iatan a sărit cel dintîi în capul oaselor, să privească în toate părțile, zadarnic. Apoi, ca pentru a nu destrăma vraja abia țesută, a șoptit tovarășului său: — Ai auzit? Astea trebuie să fie duhurile serii.

Mai moliu și mai puțin imaginativ, Gigi Mănărea s-a rostogolit pe-o coastă și, făcînd mișcări să-și dezmoștească brațul avut drept căpătîi, a bolborosit, netulburat: — Ce pot spune eu deocamdată, e că simt o foame de lup. Dacă duhurile serii vin cu ceva de-ale gurii, să vezi tu cum stomacul meu are să se bucure de întîlnire. Iar dacă duhurile sînt numai duhuri, atunci, tipule, n-avem de ce să mai întîrziem lingă cișmelele astea cu apă chioară. O ștergem de-aici, să dăm de-un sat pînă nu mor de foame. Știi tu ce-mi stă acum în cap? O mămăligă caldă și un scrob din zece ouă.

— Puteai alege o mîncare mai scrobită.

— Mai scopită.

— Mai scopită.

S-au hirjonit așa minute în șir, însoțînd replicile cu cite un ghiont și cu tertipuri de luptă, bune pentru dezmoșteală, cînd deodată, ca la un făcut, ca în montările de feerie teatrală, vilceaua s-a umplut iarăși de cîntarea de mai nainte, pe cînd din stînga, de după botul de deal care îi ascundea cu cișmele cu tot, s-a arătat căruța fermecată, cîntătoare, trasă de doi suri în trap ușor. Acoperite de crupa înaltă a cailor, duhurile serii nu puteau fi identificate

decît prin ceea ce purtau pe cap: o pălărie de pai negru, cu borul larg, țeapănă și prăfuită, iar în dreapta ei, un virf de fes decolorat de vechime, ros pe muche și prăfuit, din al cărui mindru ciucure nu mai rămăsese decît țîmburușul de la rădăcină.

Prima impresie spunea că greu se putea nepotrivire mai izbitoră decît între moș Zeidula — căci el trebuia să fie purtătorul fesului —, și omul de sub pălăria de pai negru, care, timp de două ceasuri cit a stat și a vorbit cu tinerii bicicliști, n-a găsit cînd să-și spună nici numele, nici ocupația.

Moș Zeidula era un tipar de om măruntel, uscat ca pămîntul vîilor aceste. Privea cu ochi mici, spelbi și tineri, depărtați de rădăcina nasului, sub sprincene abia creionate. De sub acești ochi mongolici porneau în lături pomeții, subțiri, dar atît de proeminenți, de înalți, de asemănători cu două cucuie, încît lui Iatan îi venea mereu să-l întrebe prin ce accident le-a dobîndit și, dacă ele nu-l dor, cum de nu-l dor. Obrajii coborau prelung, cafenii de rume-neala soarelui, în veșmint de barbă rară și albă, ușor aurită cu fum de tutun. Nas fin, cu nările subțiri. Gura mică, ușor căzută la colțuri, sub mustață zveltă. Buze subțiri, desenate ferm, cu peniță. Capul sta pe un trup drept ca o luminare, cu picioarele adunate cruciș dedesubt, tătărăște. Statuia aceasta vie asculta totul cu răbdare senină, de înțelept, fără a cheltui decît rar o vorbă, într-o românească frumos stricată.

Dimpotrivă, purtătorul pălăriei de pai negru era clădit din foarte mare belșug, fără să fie gras, ci numai ciolănos și cărnos la dimensiuni de Hercule. Dacă n-ar fi fost inspicarea cărunță a timpelor, ci numai ochii de un albastru deschis, impresionant de limpezi, și obrajii cu voalul larg și neted, ușor transdăfirii, s-ar fi crezut că e un copil crescut peste fire, grăbit să treacă în rîndurile oamenilor copti. Abia cînd vorbea, făcînd să curgă timbrul bărbătesc al glasului, mai puneau, lingă argintul de la temple, încă un semn al virstei adevărate. Iar de vorbit, vorbea fără economie, cu gesturi multe și largi.

Purtătorul pălăriei de pai negru s-a mirat și iar s-a mirat să afle, din convorbire, că niște tineri atît de iubitori de excursii sînt ca și orbi la locurile prin care trec.

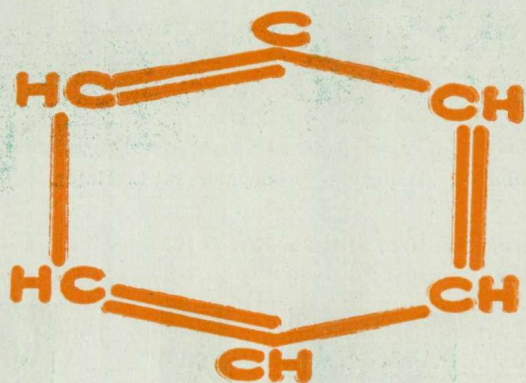
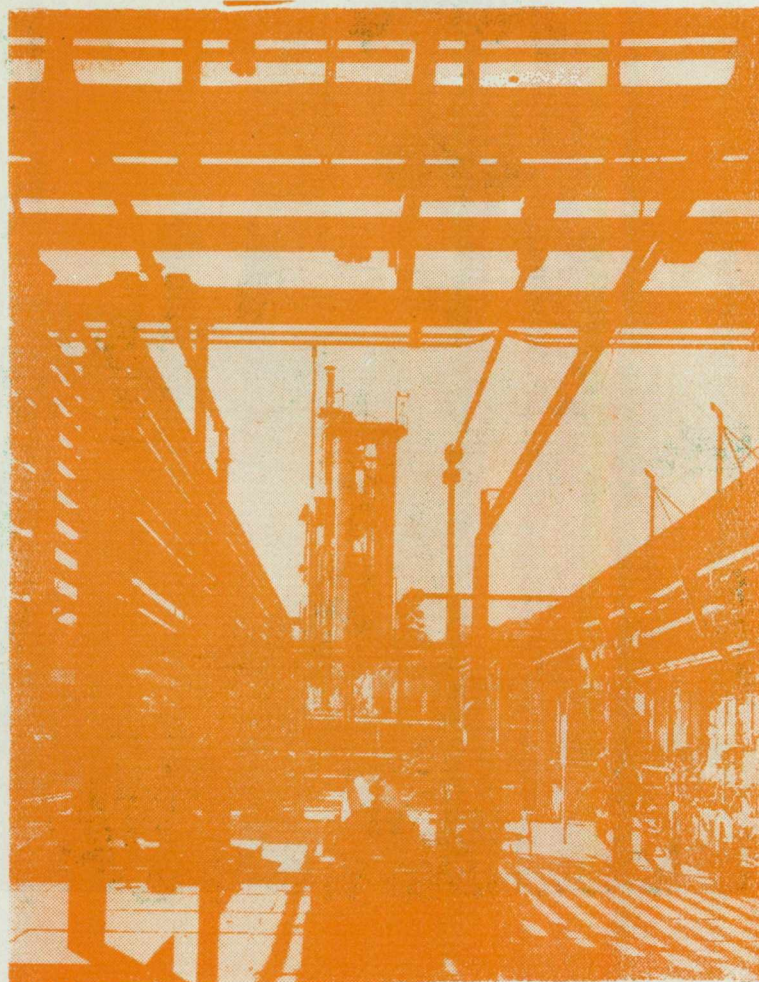
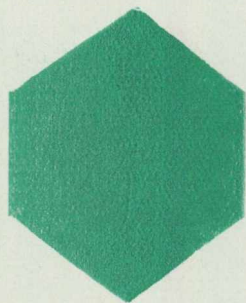
— ... Cum așa? De exemplu, inserarea asta de-aici, de la cișmele, chiar nu vă spune nimic?... Coasta asta care coboară în fața noastră... Uitați-vă la ea!...

Vorbind așa, omul cu pălăria de pai negru întinsese brațul drept, cu degetele răsfirate, ca un prestidigitator sub a cărui mină peisajul trebuie să capete infățișări nebănuite. Iatan tăcea, rușinat și de propria sa incompetență, dar mai ales de nepăsarea totală a lui Gigi Mănărea care, tocmai acum, sclav de bunăvoie al stomacului, se năpustea cu toată ființa-i asupra lipiilor proaspete, asupra ghiudenului și asupra pastramei de batal, crudă, înșirate de moș Zeidula, cu delicatețe, pe niște întunecate foi de brustur. Gigi Mănărea mărturisea astfel, prin act și fără pic de reținere, că pentru el panairul de la Medgidia, de unde veneau aceste simple bunătăți, grăia mult mai puternic și mai cu folos decît subtilele înțelesuri ale coastei de deal arătate de mina prestidigitatorului.

Era altul coborai a volute. P tru cit r intimplar fața de o celui cloș sunet ve Val călăr golfului zdrăvan sprinten puncta d cu barbă coși de I cit duce roagă, ba usuci, zis părea fru ca un d pictorilor, ochii în g vâ, era o un cîntec altfel, să biciuie v: rul adînc departe. porturile mise, lu vâ întrec de pe pu facă sur apă imp: frumoasă poveștile via..., ci Monrovia în vorbă, titul, ceil te, se fi cum te v spune ma rul scuip în apă, r hiena de clit, tu t pe vas în lemn. E zicea cit ca o ven re, te us tropic, te gheață d cînd crez furtună, buie să: lită în p nici atur trînul, av mumie, cene stu și p i ș te încerc panteră s ce, spune ros ridea behăit de ha-ha, lu fesc ca u picicul aș Am să t măcar pî să ne zgî spu cum mîneau a tirii, mar mare, ad străină p un scriș el poveșt via... Ch: acum. U: cit timp i se, ori n bă, pe c pe o pin acesta fu cărilor și mină de curie, te ba, lasă rostul, p „înăltime cel bua, slab, cel multumeș uscat, zic De la în sfîrși aș exact nu l nic trept gaturile vreo amir drumul p restea, oc gazie cu sînd apoi tene sigu cară fiec cunoscuți cite o ba cările m cheiuri c tificabil, raghios p recent ar la începu tările, pl parte, re tea să te tragere desigur, c sele se r

1 stăpînirii ării materiei

zența combinatului a determinat mutații esențiale în însăși viața oamenilor, în structura mentalității lor, a operat o serie de schimbări fundamentale în destinul locuitorilor. „Victoria” reprezintă o adevărată victorie asupra vechii structuri a ocupațiilor care părea din moși-strămoși imuabilă. Oamenii și-au însușit profesii noi, dictate de comandamentele epocii noastre. Au apărut constructorii, de activitatea cărora este legată însăși transformarea radicală a vechiului peisaj al țării, au apărut energeticienii, au apărut chimiștii. Fostul țăran a învățat formulele severe, complicate ale prefacerii unei substanțe într-alta, și nu puțini sînt, la „Victoria” acei care au ajuns, după vrednice și de laudă eforturi la titlul de inginer. Este în aceasta încă o probă a chipului în care dezvoltarea industrială a țării

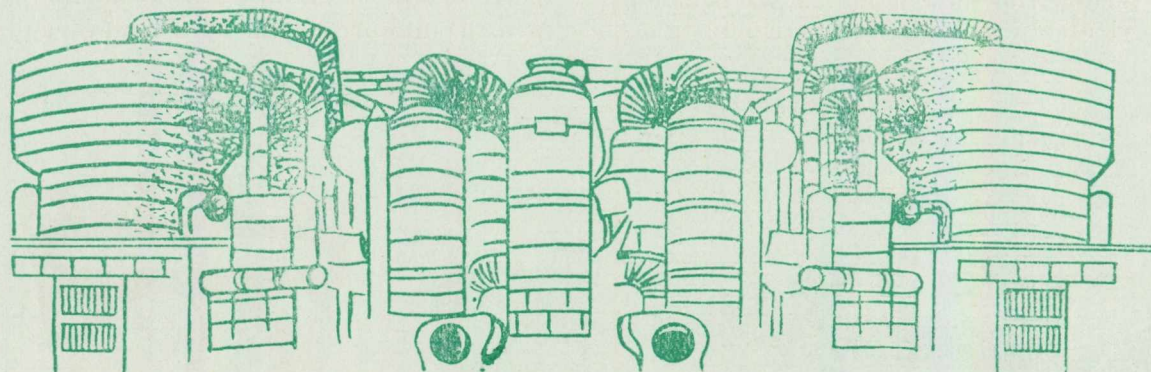
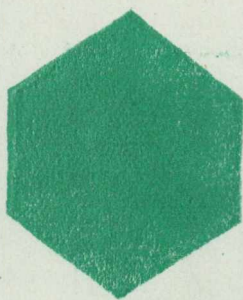
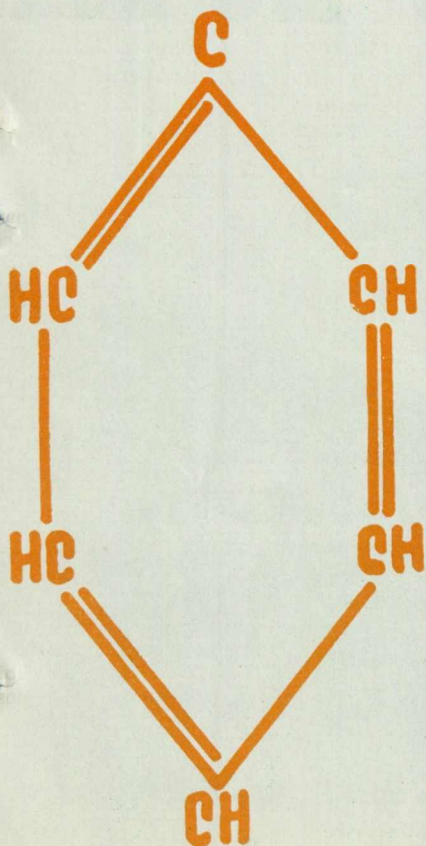
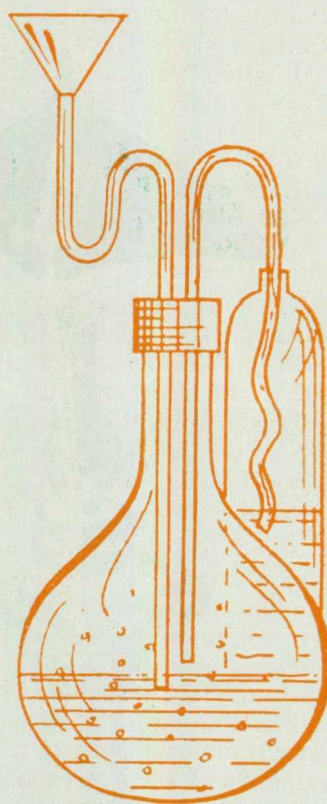

noastre înriurește viața oamenilor, făcîndu-i să tindă spre determinări superioare.

☆

O simplă cercetare a listei produselor fabricate la Combinatul chimic „Victoria” și a căror calitate este atestată de marca fabricii, de acel „V” sinonim cu înalta profesionalizare, cu seriozitatea și promptitudinea comercială este revelatoare. Combinatul livrează mai mult de 70 de produse, extrem de căutate atît în țară cît și peste hotare. Mase plastice, metanol, rășini sintetice, amoniac, adezivi

ureoformaldehidici — iată numai cîteva dintre produsele combinatului care, prin înalta lor competitivitate, s-au impus definitiv atenției celor interesați. Este de la sine înțeles că activitatea asiduă a colectivului de muncitori, tehnicieni și ingineri nu a întîrziat să impună emblema combinatului atît pe piața internă cît și peste hotare. Produsele de la „Victoria” sînt extrem de căutate în Austria, Cehoslovacia, Albania, Republica Populară Chineză, în Italia, Suedia, Grecia, Israel, Iugoslavia, Ungaria, într-o sumedenie de alte țări. Desigur, rezultatele acestea încununează, pe lîngă activitatea industrială propriu-zisă, și o intensă muncă de cercetare științifică, asigurată, în cadrul unor laboratoare extrem de bine utilizate, de către un corp de ingineri și tehnicieni de înaltă competență. Cît este de utilă această activitate se poate vedea fie numai și din faptul că două treimi din produsele combinatului sînt cercetate și asimilate în laboratoarele acestuia. În acest context, înființarea Centrului școlar adiacent combinatului, care pregătește operatori chimiști, electricieni, lăcătuși etc., este cu totul grăitoare. Încît, în ansamblul său, Combinatul chimic „Victoria” este nu numai o citadelă a chimiei aplicate, ci, totodată, și un imens laborator de înaltă seriozitate științifică.

COMBINATUL
CHIMIC
„VICTORIA”
PRODUCE:

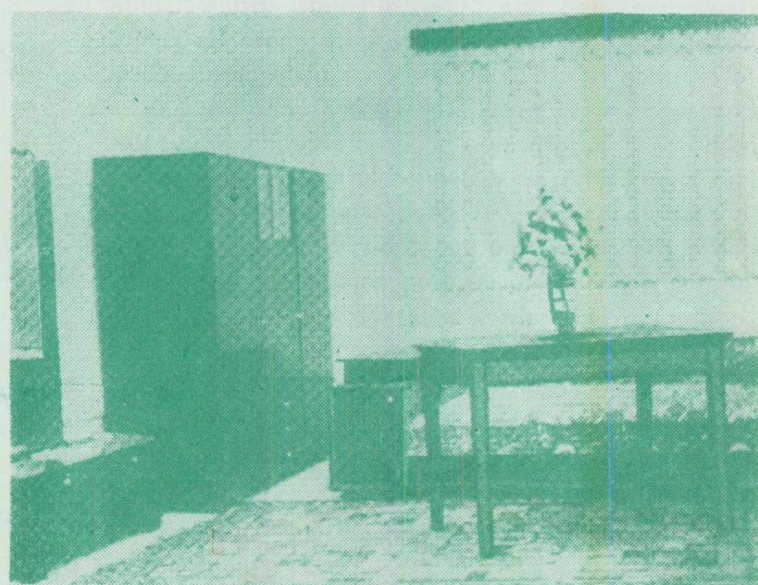
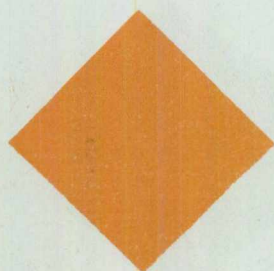
AMONIAc — ACID AZOTIC 98% — HIDRAT ȘI SULFAT DE HIDRAZINĂ — ACID SULFURIC TEHNIC, FUMANS (OLEUM) DE ACUMULATORI — SULFAT DE SODIU TEHNIC — FORMALDEHIDĂ TEHNICĂ 29% și 37% — HEXAMETILENTETRAMINA TEHNICĂ ȘI FARMACEUTICĂ — ADEZIVI UREOFORMALDEHIDICI PENTRU INDUSTRIA LEMNULUI — RĂȘINI UREOFORMALDEHIDICE MODIFICATE.

DEVA '74 - DEV

INTREPRINDIE

produce și livrează

o gamă largă de produse

Cameră combinată „Hațeg” — producător F.I.L. Hațeg.

O tradiție prestigioasă constituie certificatul de calitate al produselor realizate de fabricile de industrie locală din județul Hunedoara.

F.I.L. Brad, Deva, Hațeg, Hunedoara, Orăștie, Petroșani sînt tot atîtea nume de marcă ale calității.

Nu uitați:

Nici o construcție fără mozaic calcar livrat de F.I.L. Brad.

Nici un interior fără covoare manuale în diferite motive realizate la F.I.L. Brad.

Nici un internat, nici un cămin fără dulapuri vestiar livrate de F.I.L. Deva, fără plapume saten cu melanj livrate de F.I.L. Hunedoara, fără cuiere din fier forjat livrate de F.I.L. Orăștie.

Nici un posesor auto fără prelată auto realizată la F.I.L. Deva.

Rețineți:

mobiliier, vată industrială, saltele cu vată sau latex, jghiaburi și burlane din tablă, tuburi din beton $\varnothing$ 200 — $\varnothing$ 800, nisip metalurgic pentru turnătorii sînt doar cîteva din sortimentele oferite spre livrare în 1974 de Întreprinderea județeană de industrie locală Deva, str. Dr. Petru Groza 22-24, telefon: 1 30 72, 1 33 26, 1 18 50, 1 28 60.

În anii socialismului industria locală de pe plaiurile hunedorene a înregistrat un puternic avînt, o curbă mereu ascendentă, ridicîndu-și mereu ștacheta eficienței și calității, diversificîndu-și ne-

conținut gama produselor. Importante succese au dobîndit fabricile de industrie locală din județ în ramura metalurgică, în producerea de materiale pentru construcții, în prelucrarea și industrializarea lemnului, în confecții de textile și pielărie, în utilizarea maselor plastice, în ramura alimentară etc.

Foarte variată este gama confecțiilor

Casete cu intarsie — producător F.I.L. Brad

metalice, răspunzînd unor multiple necesități, publice sau casnice, gradul de utilitate și durata de utilizare fiind optime: dulapuri metalice, uși, rezervoare, de 1000-4000 l., bănci școlare, bănci parc, scări, tabureți, mese, cuiere, lampadare, aplice, suporturi pentru flori, porți metalice și garduri, garaje metalice pentru autoturisme (în 3 variante), că-

rucioare, plite, grătare, indicatoare etc. Pentru cei care cunosc și folosesc produsele I.J.I.L. Deva o convingere unanimă afirmă drept primă calitate a acestor produse, trînicia. Ambiția lucrătorilor din industria locală hunedoreană este să îmbine criteriul utilității cu atributul bunului gust, realizînd aceea armonie visată încă de slujitorii lui Hefaiistos a îngemănării utilului cu frumosul. De aceea, a doua calitate a produselor executate în fabricile I.J.I.L. Deva este frumosul.

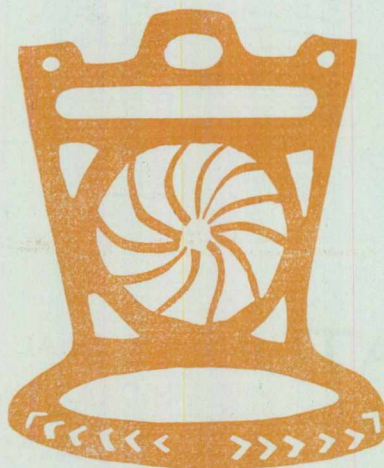
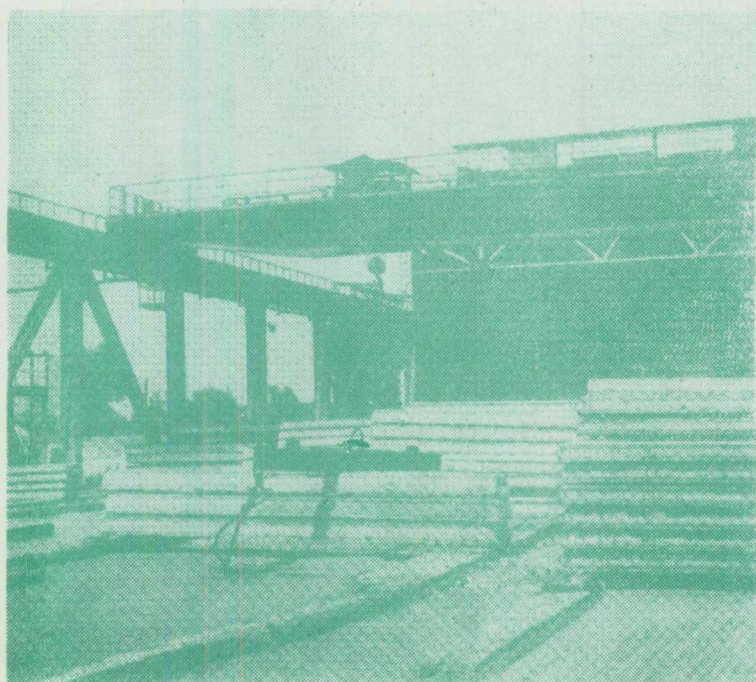
În orice material ar lucra, fier, lemn, mase plastice, piele etc., hunedoreni știu să pună nu numai sîrguință și pricepere, dar și artă. Astfel nu se dezîmînt și dobîndesc noi carate de frumusețe, bogatele tradiții ale artei și meșteșugurilor populare de pe meleagurile lor. Socialismul a înnobilit energiile, priceperea și aptitudinile oamenilor din această parte a țării. Frumusețea inimii, istețimea cugetului, hărnicia mîinilor au rodit din plin. Între valorile materiale create pe aceste meleaguri, între bunurile realizate aici, se numără și produsele fabricilor de indus-

trie locală. Nu n manual, după m lungul generațiilor și ale florilor, ci plușate, mochet perdele, nu num mese rotunde, cu și mobile combin sau exotic, biblio re, dulapuri, spler

Rețineți: F.I.L. Brad, str. M 1003, 1366, 1793, Camere combinat Bibliotecă „Crișul cu furnir de nuc s Dormitor „Ponor Paturi „Elegant“ relaxa

F.I.L. Deva, str. D 1 14 60, 1 14 61, T și livrează:

Cameră combinat Bibliotecă „Brad“ cu furnir de nuc s mese rotunde, n bucătărie bucătărie melam

Poligon de prefabricate, pentru fișii de planșeu din beton armat — F.I.L. Hunedoara — vedere exterioară.

Unitate autoservice

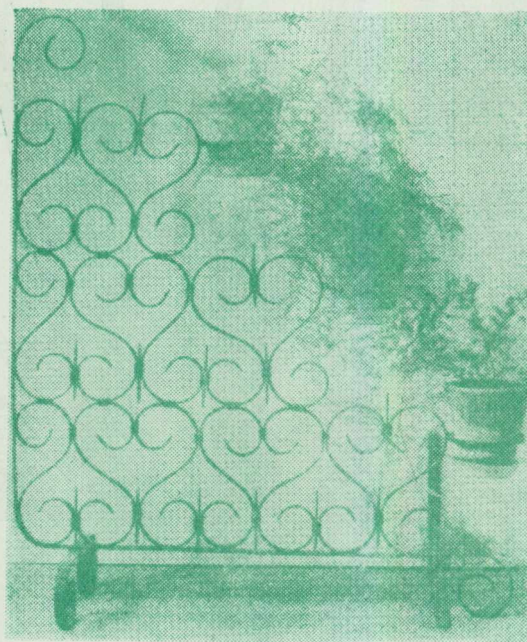
A '74 - DEVA '74 - DEVA '74

IEA DE INDUSTRIE LOCALA

prin fabricile aferente spunzînd unor cerințe variate

Aragaz de volaj — producător F.I.L. Petroșani

Suport din fier forjat, tip II, pentru flori — producător F.I.L. Orăștie

i covoare, lucrate
e transmise de-a
n culorile cerulu
covoare și carpete
aperii din pluș,
casete cu intarsii,
ădieri elegante, ci
cu furnir de nuc
dormeze, șifonie-
executate.

ilor nr. 5, tel. 1409
duce și livrează :
cișul"

xotic
furnir exotic
saltea clasică sau

etru Groza 20, tel.
2, 1 32 22, produce
rad"

xotic
alonzabile, mese

Canapele „Nora 2“

Mobilier pentru școli, bănci și cuiere de fier, tabureți de metal sau lemn, dulapuri și mese laborator, mese și scaune cantină, produce și livrează la cerere F.I.L. Hațeg, HATEG-NĂLAT, str. Riul Mare 53, tel. 233, ca și : catedre școlare, birouri cu un corp și două, mese pentru masă de scris, biblioteci-cabinet, fișiere, aviziere etc.

F.I.L. Orăștie, str. N. Titulescu nr. 20, tel. 190, 191.

este specializată între altele, în confecții metalice, produsele fabricii fiind o garanție a confortului și bunului gust. Rețineți :

porți și garduri metalice, uși, măsuțe fier forjat, cuiere, lampadare, aplice, suporturi flori, felinare, etc., ca și : produse de tâmplărie : scaune tip „Sna-

gov“, scaune pliante, etajere, flori, măsuțe pliante etc.

F.I.L. Hunedoara, str. Moldova 10, tel. 2507

ocupa, în cadrul întreprinderii județene de industrie locală, o pondere deosebită în ceea ce privește materialele de construcții : prefabricate pentru garduri, garaje etc., grinzi pentru poduri, stâlpi pentru hale industriale și căi de rulare, pane beton armat ș.a. Ca de altfel și F.I.L. Petroșani, str. M. Viteazu 1, tel. 1033, 1323, 1022.

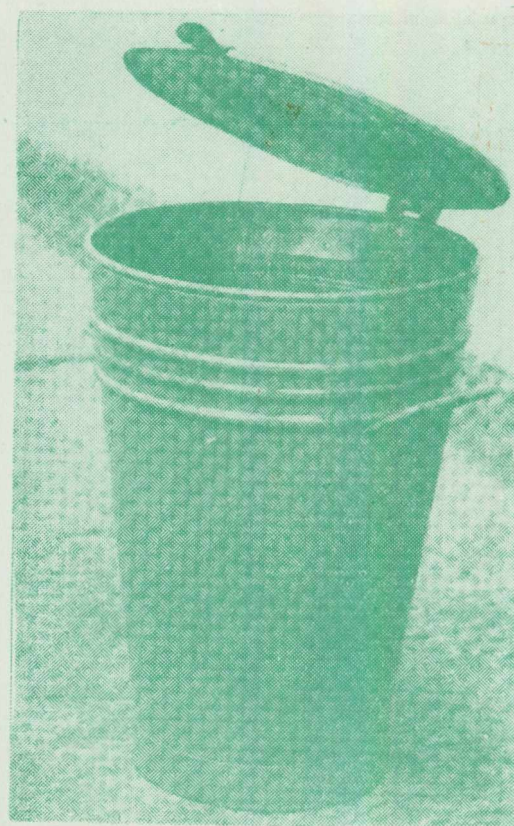
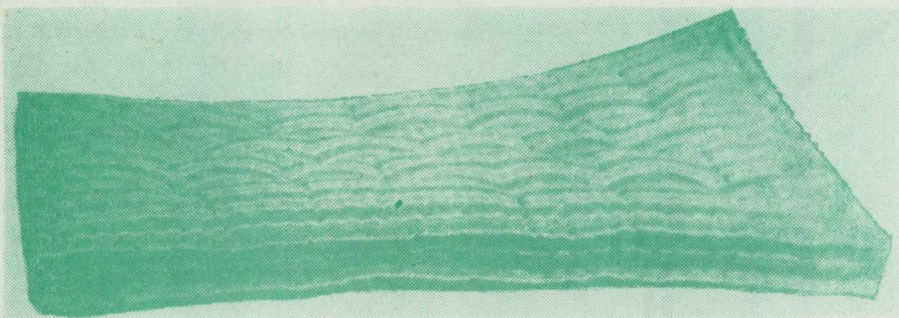
care produce stâlpi beton armat, borduri beton, plăci diferite, copertine etc.

Nu uitați, însă, mobila produsă de F.I.L. Petroșani :

Camera combinată „Transilvania“

Biblioteca tip „Jiul“

Combina muzicală

Recipient pentru gunoi, tip II — producător F.I.L. Petroșani

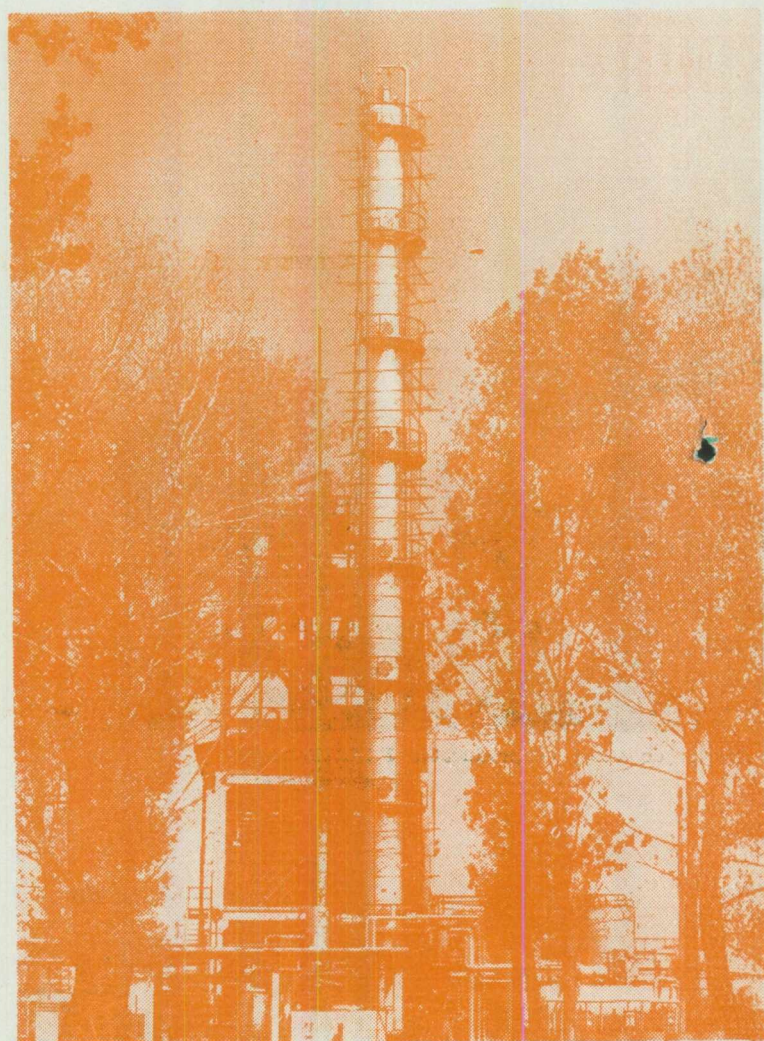
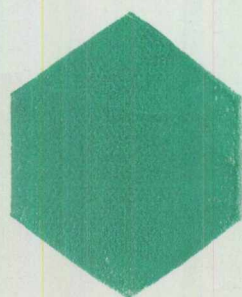
In orice împrejurare? desigur! în orice împrejurare

NU UITAȚI

produsele întreprinderii de industrie locală Deva

Sub semnul și transform

tria chimică, al cărei ritm de creștere este expresia a în-
suși avântului nostru către mai bine.

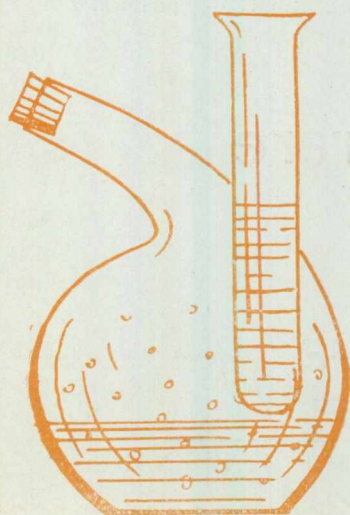
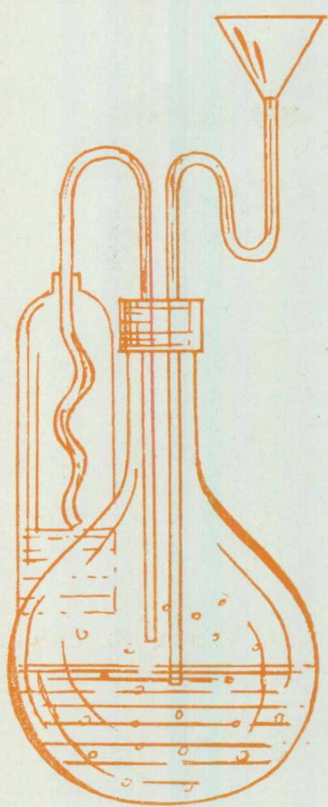
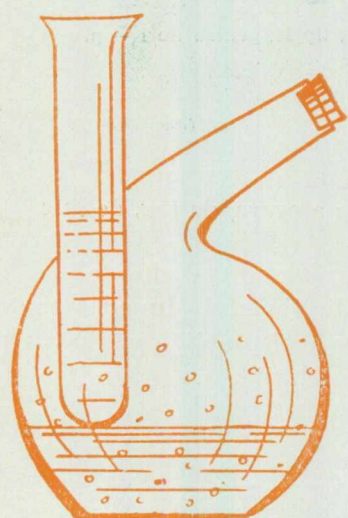
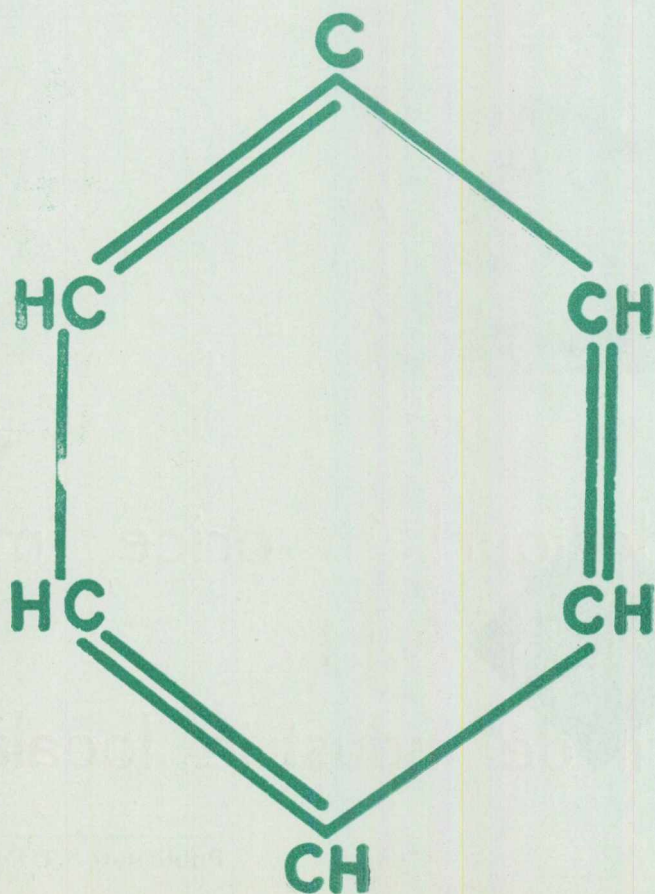
☆

O apreciere realistă, exactă a acestei dezvoltări o con-
stituie cuvintele secretarului general al partidului, tovară-
șul Nicolae Ceaușescu, care arată : „ritmuri mai înalte
care ajung la circa 16 la sută, s-au realizat în ramurile
care asigură accelerarea progresului tehnic, modernizarea
producției și ridicarea calității produselor, cum sînt indus-
tria construcțiilor de mașini, chimică, precum și industria
ușoară”. Aceste cuvinte, expresie a unui penetrant simț de
apreciere a realității, atestă pe deplin rolul de mare în-
semnătate pe care îl are industria chimică în ansamblu
economiei noastre, ca factor de accelerare a progresului
tehnic. Iar Combinatul chimic Victoria este, la rîndul său
unul dintre cele mai importante eșaloane ale acestei in-
dustrii atît de intim legate de viața economică a României
socialiste, atît pe planul producției interne, cît și pentru
calitatea și cantumul livrărilor către piața internațională

☆

Este cu deosebire semnificativ faptul că în anul în care
vom pași nu peste multe zile, chimiștii de la Victoria vo-
sărbători două evenimente : localitatea va ajunge la vîrstă
de două decenii, iar combinatul va împlini un pătăr de
secol de la intrarea în funcțiune a primelor instalații. Di-
ferența de cinci ani este ea însăși semnificativă : între
prinderea industrială a adus cu sine dezvoltarea orașului
a generat, cu puterea sa de atragere a oamenilor, o nouă
localitate pe harta țării — la vremea respectivă, o adevă-
rată premieră urbanistică. Orașul Victoria în relație indi-
solubilă cu inima sa industrială reprezintă un exemplu
limpede de modificare în slujba omului a peisajulu
natural, cu datele sale primordiale lipsite de sensuril
înalte, nobile, ale prezenței umane. Pe de altă parte, pre

Perceput la dimensiunile epocii contemporane — și născut
sub ochii noștri, ca o mărturie vie a forței de concepție a
socialismului — orașul Victoria se înfățișează ca o vîgu-
roasă cetate a chimiei, înscrisă pe coordonatele dezvoltă-
rii moderne. Situată într-un peisaj dominat de siluetele
magnifice ale munților, Victoria, oraș cu nume simbolic,
încifrind în acest toponimic semnificațiile profunde ale
anilor noștri, trăiește din plin pe liniile de forță ale pre-
zentului. Mina harnică a omului a răsădit aici blocurile de
locuințe, elegante, zvelte, mărturie a adaptării materiei la
ne oile societății. În afară de clădirile acestea armonios
dispuse după legile unei geometrii urbanistice bine gin-
dite, există însă aici încă o prezență fundamentală, intim
legată de sensurile toponimului : peisajul este dominat de
imense cilindri ai turnurilor instalațiilor industriale. Căci
orașul Victoria este o localitate pusă sub semnul chimiei,
sub semnul zămislirii de valori superioare din bogățiile
atît de bogatului pămînt românesc, sub semnul innobilării
materiei prime cu caratele industriei moderne. Numele
de botez al localității reprezintă o adevărată apoteoză a
muncii, este sinonim cu biruința oamenilor de aici în rivna
lor de a-și acorda destinul la înalta vibrație a destinelor
patriei întregi. Într-un cadru natural, stăpînit altădată de
geologia primară a munților, se dezvoltă azi, una dintre
cele mai puternice ramuri ale industriei românești, indus-

ION LOTREANU

arbori imitînd giroscopae

Foarte străin rămîne aerul de ființele noastre. Genele obosesc polisînd, clipit, ceața din geamuri pînă cînd o curbează.

Privim crînguri de pe coridoare de teren aproape pustii — arborii se rotesc imitînd giroscopae ; cad fructele lustruite din fagi, sub frunzele uscate se-ntînd patinoare sau pure uleiuri...

Genele liniază ghețuri lucide, curbura n-o simt cei cu șine sub tălpi.

Iluzii — voi păsări trimise la vamă de moarte...

Ramele aspiră la postul de martori, repetă discret arii mimetice, fumul uită mereu teoria cupolei...

blues

Într-un pătul, Hemingway cînta la trompetă — Și se-ascundeau în corturi bărbații transparenți ; balerini obosiți cărau femei în spinare ca pe niște trofee.

Teama de singurătate umple de lumină casele conspirative și de lăstuni streșinile editurilor...

De sărbători, pe lingă petreceri, oameni și păsări își dispută întîietatea (în antichitate tot așa trebuie să fi fost). Războiul desena cimitirele cu rigla și alunga aerul cu fosfor aprins.

Ce frumos cînta Ernest din trompetă ! Capul i se legăna ca o geamandură adiată de teama inotătorilor...

Alama lucește puternic în noapte, orașul ascultă pe furii și asudă — acest ultim semnal scapă de sub degete moi, tremurate.

Florarii scapă fintini în livezi, păsărilor le prisoșește, desigur, trupul.

mentul cu care aceste scări în cit timp ? Pen-voise, ori numai rbă față de tine, . Bim-bam al a-asupra covertei, copilărie, tu și ălamace pe apele te groase legate pă, cățărindu-vă căra de piscică, andă, timonierul țată și ochi dră-tinăr încă, cam ăsta ?, o hodo-buni în el de te monierul, îi se a un vis. Marea asta era treaba mineau oricum cu valurile în deri-visată blind, ca agăn, tu gîndai pți cu ea, să te , să-i inspire ae-in larg, tot mai nu era imposibil, ște teritorii pro-n lung și-n lat, a parime, săreai apă, cine știe să ai bine ?, e o acolo în larg e ea bărbosul. Și dată, la Monro-ost matala la țică ? se băga it, Spiros muca-deau ca de o șo-ii după tine de a ne dă mincare, eștoaică, timonie-precizie studiată dărea pe bătrîn, cum era pore-i cum poate sta u piciorul lui de stie, băiețaș, îi marea te suge e îmbibă cu sa-e perpelește la eață și te dez-mare la alta, ai scăpat de o un taifun, tre-nă de fier inve-șarpe, ha-ha, și e îți plăcea bă-față sfarogită de cocirjat, sprin-ghi negri, mici, e r i, vroia să : te sperii de i, mie îmi pla-ca matala. Spi-dul său, ca un i : îi place, auzi, ie nu, eu o bir-olit de babalic, haz, nu glumă. o dată să vezi, Caliacra, poate o țel, atunci să-mi r toate astea ră-pume ale amin-an decor, marea- se îndepărtase, imposibilă, ca dinți. Putea și dată, la Monro- erau punțile al tău. Pentru u cit marea vo-ntimplarea, oar-urui în gînd ca . De la început, ocul, matca ple-ilor, avea o lu-eris, emana bu-ecut ? La nai-reala, aici ție-capăt, poți fi la ici. Era gîndul u mai gîndul cel lină, cel care se atit. Marinar de gînd, ca un acid. ai știut că vei ai termenul e-ut, coborînd zil-aversînd incren-er, scuturat de ri posac, scurtînd stivele de che-silozurile, o ma-uturoase, deslu-ile, ca niște an-unde vine și ce as, salutîndu-ți gînd cu palma păsător la miș-lor, pășînd pe u tău ușor iden-ț și un pic ca-vreo fetișcană ca epistat. De ut totul ; aștep-mereu mai de- , nimic nu pu-să uîți, ca o re-ște, frumoasă etragere, și va-de la o vreme,

odată, la monrovia...

nuvelă de OCTAVIAN GEORGESCU

zgîlție cineva, ți-a sosit ceasul să stai de gvardie pe punte, sus e întuneric bocnă și un frig pă-trunzător și tăios, bei un rom din sticla ce o ții în buzunarul de la spate, ca pe un medica-ment, tot e mai bun ca rachiul ăla care fierbe ca un acid, te freci la ochi bucuroș că ai să apuci un nou răsărit pe mare, dar curînd îți dai seama că a fost o amăgire, sucești co-mutatorul, în cameră năvălește o lumină blindă, lăptoasă, ești acasă, în cadru strict domestic, și deodată te apucă așa ca o furie că nu ești acolo în larg, că putrezești, om plin încă de putere, într-o casă mult prea stabilă, îți pare rău că nu ai croit-o din fibre extensibile, să se clatine în vînt ca o corabie. Și dacă te simți bine în casă, de ce te trezești în toiul nopții și umbli ca un sonnambul de-a lungul pereților, de ce ieși a-fară încercînd să ghicești prin întuneric fața mării și aștepți surescitat să se crape de ziuă ca s-o poți tuli la cuterul tău de la ghiol ? E un lucru bun cuterul, să întinzi pinzele, să le manevrezi cu dibăcie, un pale-ativ, desigur, cu infuzii roman-tice. La vîrsta ta e posibil să fii un fel de Thor Hayerdhal, dacă asta ține de vîrstă și nu de inimă, nu există termen, răzbește gîndul îndrăzneț, unul de 70 a înconjurat lumea pe o bucată de scîndură. marinarii să fie puși să-și întrebe fiecare inima nu pensie de vîrstă și nici de boală, ci pensie de ini-mă : dacă ai încă inimă pentru mare, pentru mare, ca pentru dragoste. Erai acum dincolo de silozuri, Marlinul se legăna în parime, vopsit proaspăt, arăta tinăr și zvelt. Era o poreclă duioasă. Îți amintea un vo-iaj la Havana, sau poate că..., nu, la Philadelphia fusesesi pe altul, mai mare, e posibil să uîți, se certă el în gînd, să vină o vreme de bilbilială a memo-riei și să te faci de risul lumii, incurcînd borcanele ? aiurea, conchise, jungla știută copac după copac și iarbă de iarbă, cu toate semnele trecerii atitor ji-vine, știîntă transmisă de bă-trîni celor tineri, ca o carte nescrisă, tot așa noi, cu fiecare palmă de mare, cu orice scobit-ură în țărîm, cum se arată de departe un vapor, un ostrov, un port, cum se ocolește un lanț de stinci submarine, o pilnie turbionară, peretele în viteză nebună al unui ciclon. Cel pu-țin dacă mi-aș fi făcut casa aici,

deasupra, gîndei, înconjurînd cu o privire promontoriul, cu un ocean bun puteam privi va-sele dimineața, în nopțile cu ceață, cu hulă, aș fi ascultat vaca mării, îți venea să rizi nu alta, haz de necaz, uleioasă, ma-re-a zăcea lingă tine, salve, bă-trîne. Era un secund de pe un cargou de 14,5. Vi se încrucișă-seră de multe ori drumurile, semnale de salut prin aer, era un băiat bun, poate puțin înfumu-rat, dar cine nu e cînd e tinăr și fără griji, bucuroș acum că te vede, cum te simți ? Bine, pe dracu', se întîmplase să stea la aceeași masă, la un pahar de vorbă, la Famagusta, la La-takya... De unde ? De la Anvers, rostise cu veselie secundul. Ți s-a părut îngroșată acea veselie, ca și cum ar fi vrut să te ne-căjească. Nu sint deloc bătrîn, ai zis. Și celălalt : așa e parola, n-am vrut să te supăr, ce, ai uitat ? Asta vroia să spună : nu-ți mai plac vorbele noastre ? Nu am uitat nimic, nici măcar că dai la pești, i-ai replicat, regretînd, însă, pe dată, invec-tiva. Sună ca un pumn sub cen-tură, asta e, omul îți vorbește și matala îl repezi, se posomo-rise tinărul ; te împaci greu cu situația, și-ți dau dreptate ; eu aș muri de plictiseală. Ai mei au plecat alaltăieri cu des-tinația Yokohama. Știu : ne-am întîlnit în strîmtoare. Mai ră-minea ceva de spus : o urare de bine din partea lui, un merçi

morocănos al tău, tinărul urca în oraș să-și revadă nevasta, copiii, tu rămîneai să bați che-iurile aiurea, să mai schimbi o vorbă cu unul, cu altul. Eu te las, bătrîne, și îți urez tot ce vrei matala, mă așteaptă ai mei acasă, mi-e un pic dor să-i văd, știi cum vine asta. All right, i-ai răspuns, întinzînd mîna să i-o stringi, tinărul avea o palmă lată și bătucită, de ciocănar, lucrase pe doc, la reparații, la vopsitorie, făcuse de toate, smotru pe vase de mic tonaj, fochist pe unul mijlociu, luase adică marinăria de la a, învățase cu înversunare, meri-ta să fie secund, își ciștigase acest merit cu trudă. Nici prea tinăr, doar că nu putem crede că nu mai sîntem tineri la 40, la 45, la 50 și așa mai departe. Eu nu mai sint tinăr, gîndei, în urma celui care am fost a rămas o umbră, o salcie tin-guitoare, cum spune fiu-meu, dar el e un inchipuit, stă cu nasul în cărți toată ziua, multe ori și noaptea, e tăcut și medi-tativ ca maică-sa, m-am însu-rat din dragoste, am luat-o pentru că era tăcută și sfioasă, dar, oricum, are dreptate băia-tul, să stai să te jelui, cu bra-țele în sin, nici asta nu e bine, ești tinăr atita timp cit ai for-ța și bucuria inițiativei, a fap-tei, pentru el învățatul din cărți e faptă, dacă nu se face mari-nar, cel puțin să-l trag către ceva care să se apropie, drept maritim, am să-i spun de asta. Iaso, barba Ianni, cirna la ba-bord, ai auzit niște voci de pe un cargou cu nume de legendă. Erau glume, și o clipă te-a nă-pădit, cald-invăluitoare, senza-ția că nu te-au uitat, că oame-nii aceștia și toi ceilalți te considerau mai departe de-al lor, nedezlipit de căraușia pe mări. Urcă puțin la noi, nene Gleja. Era o invitație care nu putea fi refuzată. Cînd ai ajuns pe vas, un junghei ca un cuțit ți-a trecut prin călcîiul beteag. Să dăm onorul cuvenit căpita-nului Gleja, a rostit unul, bă-ieți tineri, cunoscuți din vedere, cambuzierul Tăndrea, doar el era mai vîrstnic, și cel care a-dresase invitația, de o vîrstă, făcuseră un zid salutîndu-l, a-păruse și timonierul Velecan, un telegrafist căruia i se spu-ne, nu știa de ce, Bilosul, să deschidem o sticlă de Malaga pentru oaspetele nostru, mai bine o nasoală de turt, propuse altul, era un vlăjgan dintr-un sat de munte, se lăuda că gus-

(Continuare în pag. 15)

AUREL IORGA

lumină pe grind

VI

Cind se surpă lumina pe grind
stau sub clopotul fraged la

ceara picură miere și iată
asemenea unei pleoape o barcă
coboară

Cine imi tulbură miinile și cine
în genunchi se-nfiripă blind
să imi adoarmă în trunchiul de

O ! de am ști era la care
se întorc pescarii îmbătrîniți de
pește-

VII

Roșu greu de nemărginire
și pe o plajă pustie în toamnă
ca o durere indoită de sare
trupul meu celebrează lumina
singele alunecă odată cu

năvodul
prin inima subțire a unui melc
de seară.

VIII

Zborul neterminat ca un
semn mi se-ngăduie și
prin făgăduință deslușesc
o oprire în resturi
întimplare fragilă, sufletul meu
îndepărtat în izbîndă
ca o aripă grea de lumină
sub pleoape — zidesc o

întrebare
și prin ierburi, cu pielea uscată
în decembrie, vina o port
Acum, sub cupola de frig, un
popor
de fluturi — bărbați zadarnic
se-așează.

Culorile înalte mai suferă de
frig
să te întreb în sinea mea tîrzie
ce pasăre aștepți cînd voi cădea
prin crîng de maci și prin
împărăție
prin ce cuvînt dori-vei să
îngheț
în ochiul tău voința mea să
fugă
prin ce cuvînt să-ți vină în
genunchi
și cal și călareț ca pentru rugă.

OVIDIU

DRĂGĂNESCU

clipa

În așteptarea clipei
Răsfoiesc scoarțele vieții
Și caut îndărătul lor
Liniștea.

În așteptarea clipei
Trag clopote
Cu miinile
Nerușinatele gînduri.

În așteptarea clipei
Biciuiesc caravana de melci
Ce duce cu ea
Povara timpului.

confesiuni

Ea e pentru el
Dorința de nou,
E jocul interzis,
E himera ce-i traversează
visele.

La optsprezece ani
Dragostea-i sortită
Hoției formelor
Și calmei neputințe.

La optsprezece ani
Cînd spui... te iubesc
Nu minți pe nimeni
Ci doar pe tine.

„Nu există — după părerea mea — un grafician român care să fi purces la o atît de consecventă, amplă și adincită investigație a realităților sociale, politice, morale din țara noastră. Se poate spune că s-a spus pe vremuri despre Honoré Daumier că, asemenea lui Balzac, a făcut concurență stării civile“

— afirma Eugen Schileru comentînd opera lui Aurel Jiquidi. Acest adevăr este pus în valoare o dată în plus de expoziția cuprinzînd desene inedite, grafică politehnică, creații ale soților Jiquidi — Ana și Aurel, expoziție găzduită de Muzeul de artă din Constanța. Universul celor doi artiști ce și-au manifestat plenar forța creatoare de-a lungul a aproape cinci decenii, incluzînd prodigioasa perioadă interbelică, se extinde concentric, abordînd cele mai diverse domenii, de la portret și compoziție pînă la naturi moarte și ilustrații de carte. Umila lume cotidiană, contorsionată, măcinată de stări crepusculare în care evaziunea spre un altceva izbucnește disperant, acute pierderi în miine, uitarea clipei prin intense trăiri emoționale ca și speranța mereu prezentă, toate acestea constituie punctul de convergență al interesului artistului, metamorfozîndu-se în formă — imagine — simbol, investită cu capacitatea de a transmite integral receptorului o dominantă atitudine morală.

Limbajul plastic al creatorului capătă o încărcătură polivalentă, linia avînd rolul nu numai de a contura o formă, ci de a conferi forță dramatică, puterea de a convinge, de a confirma valabilitatea și viabilitatea crezului artistic al lui Aurel Jiquidi.

ANA ȘI AUREL JIQUIDI

quidi. Delimitarea confuză, cu spații conținute și conținătoare ce se întrepătrund într-un continuu dialog menit parcă să exprime perpetua devenire, mișcarea, fluxul spiritual al singularului proces de transformare, inefabilul comunicării spațiale și temporale, joacă în opera lui Jiquidi un rol preponderent. Fiecare obiect își ajunge sieși, dar, într-o inexorabilă necesitate de unitate, atrage la sine magnetic tot ce-l înconjoară, astfel că, din fragmente dispartate, se recompune întregul, volumele răspunzîndu-și armonice, legîndu-se într-un context lizibil.

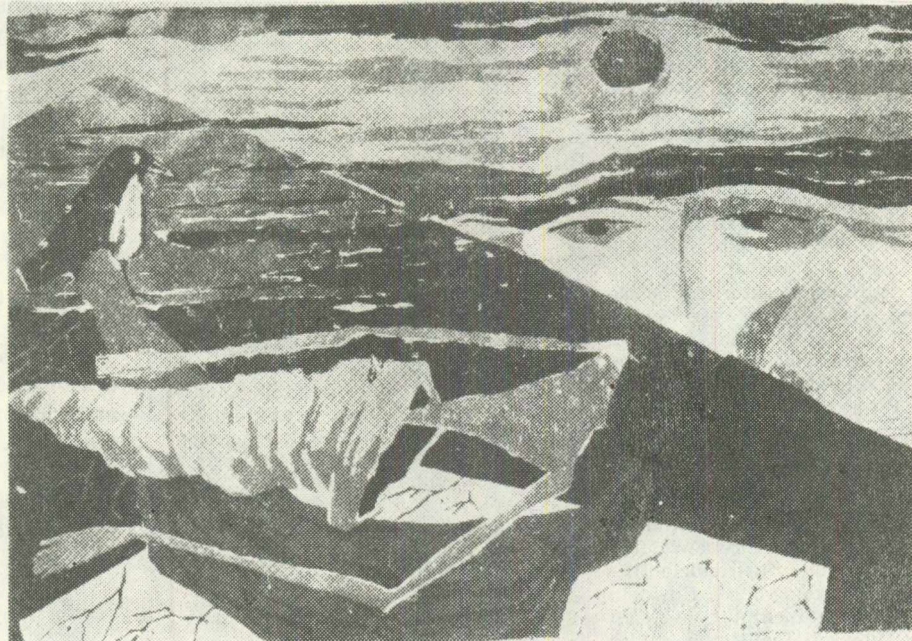
Aspectul ludic pe care-l îmbracă de multe ori operele artistului, grafismul schematizant ce caută esența formală frizează naivul, investind imaginea cu un acuzat caracter comic dar, după aserțiunea lui Eugen Schileru „... în viață comicul se amestecă cu tragicul și poate că nu există nimic mai tragic decît comicul, fiindcă comicul este fără salvare, fără catarsis“. Și într-adevăr ce poate fi mai trist decît comicul ridicat la rang de expresie a omnipotenței umanului sau inumanului, de integrare a socialului, de sublimare a realului în ipostaze ritmice în care dimensionarea clasică devine imponderabilă, lăsînd obiectelor, figurilor libertatea de a se ordona după

legi intrinsece, numai de ele știute ?

Suprafețele construite, bazate nu pe identitatea formei, ci pe un realism în care viziunea și subiectivismul autorului se remarcă din plin, surprinzînd stări ale lucrurilor în tot ceea ce au mai semnificativ constituie una din modalitățile de expresie ale lui Jiquidi. Dorința de a penetra aparentul, de a investiga latura intimă a subiectelor asupra cărora își îndreaptă privirea, ca și expresivitatea gestului sau atitudinii conferă operei sale gravitatea și nobletea inexorabilului, lăsînd privitorului amarul gust al săvîrșirii a ceea ce trebuia să se întîmple. Nimic superfluu, nimic explicativ, doar mișcarea, chiar cînd totul pare împietrit, dincolo de spațiu și timp, doar seninătatea faptului împlinit.

Cromatică lui Jiquidi, uneori exuberantă și suplă, alteori ternă și rafinată, se așterne plat pe suprafețe, dîndu-le vibrație, viață interioară. Pete de guașe, acuarelă, dermatograf, fără particularizări locale dar accentuînd individualul spre a capacita pregnanța formei deschid posibilitatea degajării de real și totodată a sublinierii lui, a descoperirii unor aspecte invizibile dar prezente ale obiectelor.

Citirea imaginii se face din aproape în aproape, într-un par-

pictură și grafică egipteană

din prelucrarea atîtor influențe, constituie un fond imagistic și spiritual de permanentă raportare.

Dorința de sincronizare cu mișcările de avangardă ale Europei îi conectează pe unii pictori și graficieni la sugestiile postimpresioniste. Am amintit dintre acestea prima generație de pictori din expoziție : Mahmoud Said și Mohamed Naghi, primul atent la volumetria monumentală a corpurilor și la sugestiile clarobscurului, în legătură deci cu pictura europeană a secolelor anterioare, secundul la un lirism ardent al luminii într-o manieră folclorizantă. Influențe ale peisagisticii europene se întîlnesc și la alexandrinul Kamel Moustafa Mohamed. A doua generație de pictori este mai puțin unitară. Dacă Clea Badaro se slujește de un hieratism de veche tradiție, Seif Wanly, singurul prezent în expoziție cu un ansamblu unitar stilistic și bogat numeric, surprinde pitorescul și poezia, sentimentale, ale Alexandriei și Africii. Orizonturile joase, care permit imaginii să se desfășoare amplu, localizează aceste

picturi ca necesare ale locului care le-a produs. Întînsurile imobile (lipsa traseelor dinamice este o caracteristică generală a expoziției, de certă filiație cu tradiția) se desfășoară generos într-o viziune depărtată. O geometrie riguroasă, ce face construcția planurilor casantă, este îmbrăcată de coloritul viu și totuși transparent, ce redă sugestiile spațiale prin diluția și saturația succesivă a aceleiași culori. Lumina intensă, a soarelui african, nu dezagregă formele, ci le dă o acuitate în care perspectiva panoramică operează racursuri care înfrățesc atenția pentru ductul liniei cu geometria menționată. Rostom Achri, la care specificul local este mai mult de recuzită, Mohamed Abdel Moneim Saleh, care, în tehnici combinate, filozofează asupra destinului. Aziz Youssef la care canonizarea egipteană se însoțește cu „foamea de spațiu“ (expresia îi aparține lui Alois Riegl) ce umple imaginea într-o orientală teamă de vid, Fuad Tag El Din deschis către sugestiile europene cubiste și

curs în care inventivitatea artistului oferă jaloane precise, alteori lasă receptorul să recompună în imagină solitarul drum al cunoașterii.

Ana Jiquidi, în cele câteva lucrări de grafică, din care o parte se înscriu în ciclul „Povești pentru copii“, ne dezvăluie o lume afectivă de un lirism pur, fantasticul și miraculosul împletindu-se cu un realism interior de o deosebită forță expresivă. Abordînd cu sensibilitate universul copiilor, unde simbolul capătă o valoare absolută, evocatoare de energii imaginative infinite, autoarea subsumează subiectului datele realului într-un adevăr epurat al virstei infantile, adevăr aparținînd basmului. În acest context compoziția devine o aglomerare armonică de regnuri ce se cheamă și își răspund, în care personajele și obiectele așezate arbitrar îndeplinesc o condiție atît funcțională cit și decorativă, degajînd astfel marea poezie a serilor cu „a fost odată...“. Cu un acut simț al proporției, Ana Jiquidi adună în lucrările sale tot ceea ce poate fi reprezentativ pentru scopul urmărit, linia avînd rolul de a spațializa formele, de a le determina să acționeze ca într-un joc de umbre. Discretă și aluzivă, imaginea devine inseriabilă într-o succesiune coerentă. Volumele se pierd într-un spațiu aprioric, virtual, al haosului de început, sensul teluric fiind abolit. Totul plutește între clipă și infinit, conferind lucrărilor ambianța a ceea ce nu moare niciodată.

Culoarea, chiar atunci cînd desenul este alb-negru, are o deosebită putere simbolică, compunzînd unor stări interioare ale autoarei, contribuind astfel la punerea în valoare a crescîndului de acțiune sau la diminuarea ei. Arpeggiile și gamele cromatice au rolul de a facilita trecerea în sfera basmului, descifrarea zonelor afective operîndu-se lent, metamorfozînd o lume de idei într-una de sentimente.

Complexitatea creației artistice constă în multiplele sale posibilități de a găsi mereu noi resurse, de a imagina scheme compoziționale a căror rezolvare decorativă constituie tot atîtea soluții tehnice, modalități plastice de gîndire, de supunere a dimensionalului unei forme unice, formă menită să exprime opțiunea pentru un ideal. Fascinația vivacității sobre, lirismul lăuntric, sintetic, fac din opera Anei Jiquidi obiectul unor elevate contemplații și analize.

SIMONA URZICEANU

post cubiste, Ahmed Zaghloul de asemenea influențat de căutările europene, Ahmed Moustafa, care preia sugestiile ale picturii metafizice într-un colorit dominat de rezonanța viguroasă a negrului — iată câteva nume ale ultimei generații de pictori din expoziție care definesc căutările și reușitele picturii alexandrine (grupajul din expoziție reunește numai artiști din Alexandria).

În operele de grafică și în cele mai variate tehnici, artiștii expozanți cuprind teme cotidiene, tratate cu acuratețe. De menționat caligrafia arabă a lui Mohamed Ibrahim, decanul artiștilor caligrafi arabi, ce duce cu gîndul la aceleași milenare tradiții, în care, uneori, scrierea se integra în imagistică și iconografie.

De remarcat, ca o tendință generală a prezenței expoziției, prin care publicul român are posibilitatea de a cunoaște arta Egiptului contemporan, diversificînd astfel schimburile culturale cu această țară, — caracterul figurativ al lucrărilor expuse, care redau aparența sau imaginea obiectelor. Voința de abstragere, prin care se comunică cu tradiția, păstrează aceste imagini în categoria obiectelor reale, efectiv percepute.

DOINA PĂULEANU

„Isabela, trei caravele și un mare mincinos“

de DARIO FO

Stagiunea costanțeană s-a deschis cu două premiere. Cu două piese istorice: „Răzvan și Vidra“ de B.P. Hasdeu și „Isabela, trei caravele și un mare mincinos“ de Dario Fo. Gestul nu pare lipsit de semnificații: se demonstrează, pe de o parte, vitalitatea și prospețimea dramei naționale, se impune, pe de altă parte, atenției noastre un mod contemporan de a trata dramaturgic istoria, și anume modul foarte personal al acestui exaltat Dario Fo de a demitiza. Dar ce înseamnă oare pentru dramaturgul italian „a demitiza“? O anulare a consistenței istorice a eroului înțeles în mit? Nicidcum. Fo înălțură pur și simplu crusta grandilocvent patetică a eroului, sfărâmă unele vechi prejudecăți legate de strălucirea principiară și regească, trece faptele consemnate cu evlavie în cronică prin filtrul satirei, netranscriind dramatic, pur și simplu, evenimentul cutare sau cutare cu reinterpretându-l. Dînd cu alte cuvinte statut de normalitate clipei patetice, nelăsîndu-se copleșit de fapte ci regîndîndu-le cu luciditate din perspectiva timpului său.

Fo nu minimalizează nicidcum importanța expediției lui Columb, ci folosește doar povestea în scopuri mult mai subtile. Dramaturgul italian își propune să smulgă vîlul de strălucire și grandoare ce înconjură îndeobște orice curte imperială, să facă din tirani ceea ce de fapt erau: niște marionete în mîna puterii, prizonieri ai arbitrarului, prinți ai orgoliului, obstacole aurite în calea progresului. Fo iubește însă nu amănuntul evocator ci ideea, de aceea nici nu caută reconstituirea gravă, culoarea locală, exactitatea detaliului, de aceea formula de teatru în teatru i se pare călea cea mai sigură spre ilustrarea intențiilor sale satirice. De aceea o comedie; de aceea defectele sînt îngroșate pînă la grotesc. E un comic de caracter, în primul rînd, de situații și limbaj în plan secund. Ființă, în fond, sub ochii noștri se consumă o dramă, și anume drama exploratorului ce nu-și poate urma vocația din lipsă de înțelegere, mijloace materiale etc.

Ocupat peste măsură cu joaca de-a războiul, regele nici nu observă că risipește tezaurul țării, Isabela se lamenta, nefericită de aceste împrejurări neprielnice aventurilor științifice, descoperirii de tărîmuri ascunse dincolo de orizontul ce nu dădea așa, cu una cu două, garanții demne de luat în seamă pentru niște venituri mai suculente. Vizavi de inerția, calculul meschin, viața superficială a monarhilor, se conturează tenacitatea lui Columb, credința sa perpetuă în reușita finală a călătoriei pe care o visează de ani de zile. De ce toate avaturile perseverențului Columb sînt prezentate ca o inscenare ad-hoc, într-o piață publică, cu actori chipurile improvizati, și sub semnul funebru al streangului nu-i greu de închipuit: Fo dorea, pe de o parte, să dea senzația că totul este o farsă nevinovată, în care se îngăduie totul; caricaturizare și excese demistificatoare, învălmășeală și vorbe mai pe șleau, făcînd mai puțin șocant gestul de blamare și înfierare a ipocriziei, cupidității, marginalității, stupidității tiranilor. Este vorba, desigur, și de căutarea unei cit mai teribile teatralități, a unor sporite efecte dramatice, etc.

Cele două linii de forță ale teatrului său — satira socială, polemica viguroasă și nesofisticată, tentativa de angajare în numele unui ideal, al unui înalt crez moral și uman, pe de o parte, folosirea unui limbaj teatral de o cit mai mare inventivitate

și prospețime, pe de altă parte, vor deveni tot mai clare, mai distincte, de la piesa la piesă. De la „Isabela, tre caravele e un cacciabale“, (1963), „Settimo ruba un po'meno“ (1964), „La colpa e sempre del diavolo“ (1965), ajunge aproape firesc la ceea ce am numi teatru politic, înaintînd astfel pe drumul deschis cîndva de Piscator. „Grande pantomima con bandiere e pupazzi piccoli e medi“ (1968) este o piesă de atitudine, o revistă politică jucată pentru acel public pregătît prin însăși condiția sa proletară, să perceapă și să se pătrundă de mesajul generos al spectacolului. Totodată este vorba de o piesă în care Fo realizează un îndrăzneț colaj dramatic: cîntece, pantomimă, măști...

Dar să ne întoarcem la „Isabela...“, la spectacolul costanțean mai bine spus. Am văzut o primă ipostază a acestei montări de dată recentă cu citeva luni în urmă, un fel de avanspremieră ce m-a încîntat prin verva cu care actorii, de la protagonist la figurant, jucau; era o mare bucurie a jocului atunci, seducătoare, contaminantă. Am revăzut de curînd spectacolul. Nu la premiera oficială ci într-o obișnuită zi de duminică, începînd de la ora 15. Am avut surpriza, neplăcută, firește, de a mă afla într-o sală plină ochi cu copii de toate vîrstele, chiar preșcolari, cu părinți care schimbau priviri jenate la auzul „cuvintelor pe șleau“, ș.a.m.d. Și nu știu dacă zumzetul de bondar jucăuș ce venea dinspre sală ori prejudecata matineului au avut darul de a exaspera într-atît actorii încît să-i facă să uite, la un moment dat, fagădujala de mare și proaspăt spectacol insinuat în vară. Singura care ni s-a părut a nu face nici un fel de concesii împrejurării a fost Ileana Ploscaru. Sfidînd acel soi de rutină ce se cheamă blazare, ora de sîestă duminicală și susurul, altfel încîntător, al preșcolarilor vîdit intrigați că nu au parte de povestea cu împărăteșe și pitici, promisă probabil, Ileana Ploscaru a fost și de data asta ea însăși, acțița de mare sensibilitate și cert profesionalism, care face din fiecare rol o compoziție ce se reține...

...Sînt două ipostaze ale aceluiași spectacol, așadar, într-un fel, două extreme; asupra căreia să se exercite, așadar, judecata de valoare a cronicarului? Iată, din nou, dilema ce ar pune în dificultate strădaniile de generalizări ferme... Acest din urmă spectacol duminical părea fotografia mișcată a unei splendori trecute. Cu gîndul la ceea ce am apreciat a fi, la avanspremieră, o frumoasă realizare, cu părerea de rău pentru unele mici degradări întîmplate pe parcurs, ne vom îngădui să ne spunem totuși părerea despre modul în care Fo a fost văzut și interpretat de trupa costanțeană. De regizor în primul rînd. Ion Maximilian face parte din acea categorie de regizori ce par a se preocupa înainte de toate de metaforă. Lucrul trebuie înțeles nu în sensul unei poetizări scenice fragmentare; regizorul tinde spre închegarea unei metafore unice, spectacolul adică, în întregul său, să fie o metaforă. Și, cu cit construcția dramatică este mai solid sudată, cu cit fiecare imagine este gîndită în funcție de integrarea ei în circuitul mare al spectacolului. — și realizată ca atare —, succesul e mai deplin. Vreau să spun că Maximilian are vocația construcției totale, că știe să subordoneze componentele spectacolului „totalității mișcării“, fixînd totodată ca punct de gravitație al montării conflictul social. În sfîrșit, că are un spirit polemic foarte

viu și, ceea ce contează enorm, că explorează latura conotativă a textului, și, cercetînd posibilitățile de interpretare și analiză a unei piese caută de fapt relevarea nucleului gravitațional, în jurul căruia să se ordoneze personaje, situații etc. Uneori o face cu sete și fervoare, alteori cu oarecare scepticism în posibilitățile extreme ale operei văzută, în clipa dinții, ca fiind exact pe măsura gustului său. Nu, regia practică de Maximilian nu este una de nuanță filologică. El pare a fi atras mai cu seamă de texte mai puțin circulante, la noi, — de aceea Rostand sau Dario Fo, — iar atunci cînd se lasă ademinit de titluri la modă o face, probabil, dintr-o secretă dorință de a se lupta cu alte o sută de lecturi ale aceluiași text, încercînd să impună un punct mai particular de vedere.

Fo nu se putea să nu-l fascineze; fiindcă Fo oferă regizorului posibilități varii de a-și încerca fantezia, spiritul polemic, spiritul critic. A lipsit foarte puțin ca „Isabela...“ să aibă structura cristalină a „Romanțioșilor“. Realizînd excelent totalitatea mișcării, ritmarea jocului, tonusul comic, în sfîrșit metafora globală a spectacolului, Maximilian neglijează importanța culorii — la propriu — în fixarea unei cit mai frumoase imagini vizuale, așa încît plastica spectacolului are de suferit. Sigur, ideea ar fi că, avînd de-a face cu un spectacol improvizat, într-o piață publică, costumele vor fi volens nolens în culori mai tipătoare, amîntînd bilciul sau circul. Și totuși...

Cine este figura centrală a piesei? În mod firesc, Columb: el ar fi cel care ar trebui să dispună în jurul său, ca într-un sistem planetar, elementele conflictului. Fo își intitulează însă piesa „Isabela...“ atrăgînd astfel atenția asupra celui alt pol al spectacolului. Spectacolul costanțean ne pune în fața unei montări ce are ca vioară primă figura Isabelei, și asta datorită, bineînțeles, Ilenei Ploscaru, a cărei puternică personalitate se impune de la primele replici. Emil Sassu (Ferdinand) o secondează, parcă numai pe trei sferturi convins de virtuțile mari ale rolului, de unde și jocul inegal, cu străluciri de bună și savuroasă comedie, cu mici căderi în banalitate. Iuliu Popescu rămîne, din păcate, chiar atunci cînd îl interpretează pe Columb, un tînr simpatice, dar superficial, invirtîndu-se vesel de colo-colo, spunînd cuvinte, dar neinteriorizînd nici un pic. Funcția lui e mai mult decorativă. E desigur cam dur spus, dar ne așteptam la o prezență mult mai relevantă, mai cu seamă că personajul avea nevoie, dacă nu de altceva, măcar de forță dramatică.

CARMEN KEHIAIAN

EUGEN MĂRGĂRIT

La Galeriile de artă din Constanța s-a deschis de curînd o expoziție personală Eugen Mărgărit. Avem astfel prilejul să ne reîntîlnim cu pictura unui artist a cărui comuniune cu peisajul dobrogean se mărturisese cu o sinceritate nedismulată, expresie parcă a unei iubiri adînci și duioase, semn al permanenței. Dar Mărgărit încearcă, prin această continuă raportare la peisaj, mai mult decît o simplă transcriere a senzației de plenitudine. Adîncit într-un naturism obsedant, în care descifrăm lesne o legătură tulburătoare cu pulsația vegetală a pămîntului, artistul aspiră la o ordonare a spațiului și a luminii. Spațiul său este de natură sentimentală, lumina sa arde potolit și stins, ca la un festin tăcut al unor spirite sobre și meditative ce par atente mai degrabă la vocile neauzite ale mineralului. O pudoare am zice, o vocație a echilibrului; nu tirania intelectului ne întîmpină aici, nici elanul emoției, nici jocul tulbură al senzualității, ci fuziunea lor, interferența lor, în planul unei spiritualități infuzate de natură. Drama pare absentă, de fapt ea este neexplicită. Mărgărit caută puritatea și gingășia sentimentului, triumful sentimentului profund și total, care sentiment trebuie să fie eliberat de asperități, să domine, prin seninătate, lumea neliniștită a pasiunilor. Se cuvine deci să considerăm picturile sale drept niște expresii ale unui lirism ce-și refuză patetismele și semitonurile insinuante, iradiînd calm și liniștit, într-un spațiu al trăirilor dense.

Lumea e culoare, culoarea așteaptă să fie tradusă. Sensibil la mesajul secret al culorii, Mărgărit sacrifică dorului de

armonie cromatică anecdotică, desenul, cufundîndu-se cu totul în fascinantul spectacol al zilei. Al zilei, fiindcă ziua, și mai ales orele din jurul amiezii, înseamnă cadență fină de lumină, lucrurile fiind toate impregnate de o strălucire aparte. **Suprafețele lor sînt astfel epiderme lacome ce absorb razele ca pe o hrană binefăcătoare.** Ochiul se odihnește pe aceste tainice spații ale foamei de lumină, ca într-o mare gînditoare. Ce pare mai bine zis gînditoare, fiindcă setea cu care acaparează lumina ar putea părea monstruoasă, dacă nu s-ar subordona tentativei apropierii de absolut. Era deci firesc ca pictorul să se lege de peisajul dobrogean binecuvîntat de lumină. Să-i caute coastele domoale, casele albe, copacii fumegători, străzile strepezite de soare. El intenționează, poate, să alcătuiască un amplu poem plastic al pămîntului dintre Dunăre și Mare. Reușitele sînt numeroase; uneori însă tonul e mult prea monoton, tușa săracă, un descriptivism rece lăsat în suspensie bunele intenții. Mărgărit este el însuși acolo unde nu-i trădează sinceritatea. Mai puțin relevante, portretele. Un academism fără strălucire ne întîmpină în cele mai multe dintre ele. Doar **Autoportretul pare a depăși impasul** și asta datorită unei mai accentuate imbinări de spiritualitate, dacă se poate spune așa.

Un capitol aparte, florile și naturile moarte. În „Crăițe“ mai ales, culoarea se sublimază în tonul ei pur, recăpătîndu-și independența, autonomia. Portocaliul își impune direct puterea lui interogativă. El vibrează în spațiul eliberat de umbre ca un sunet solemn în masa compactă a tăcerii.

ELLA FLORESCU

ION STOICA

În foaierea Teatrului de dramă și comedie din Constanța, Ion Stoica expune citeva din tablourile lucrate în timpul din urmă. Peisaje, flori și o lucrare intitulată „August 1944“, marcînd un nou stadiu în evoluția artistică a expozantului. Acum, mai mult decît oricînd parcă, Stoica ni se dezvăluie ca un constant iubitor al frumuseților naturii, care îi și oferă de altfel o inepuizabilă sursă de inspirație. Verdele e a-

proape nelipsit, ca un semn al vitalității vegetale, al nașterii glorioase ce deschide ciclul vieții. Dintre toate anotimpurile, Ion Stoica preferă vara cînd vegetalul își celebrează plenitudinea, cînd galbenul nu apare decît accidental și în surdină. **Apa e o împărăție a albastrului**, simetric așezată față de albastrul mat al cerului, ici și colo, trunchiuri înalte, ca niște coloane întunecate așezate în prim plan, sau o fațadă de casă, albă, somnolentă în amiaza încremenită. Dar, deși este un timp al exuberanței vegetale, o senzație de sterilitate se face simțită din cînd în cînd, poate și fiindcă Stoica dă uneori mai puțin atenție culorii, mai bine zis necesității ei de rafinare. Efortul său de a-și găsi un mod propriu de exprimare este vizibil citeodată, însă ambiția sa se consumă pripit, lipsind încă transcenderea spre viziune. El notează, ce-i drept, cu atenție și sentiment, impresii fugare, fiind preocupat în primul rînd de a fixa pe pînză o stare, de a-și exprima astfel afectele. Dorința lui este de a crea o atmosferă sentimentală. Un anumit romantism își decantează șoptit rimele, impresioniste sau naturaliste pe alocuri; accentele profunde și tulburătoare neatînce decît fugare de Ion Stoica în „La Tulcea“ sau „Stradă în Constanța“ așteaptă să fie puse cu grijă la locul ce li se cuvine. Și, nu ne îndoim. Stoica va reuși la viitoarea sa expoziție o și mai mare cizelare a expresiei plastice.

„Biblioteca stolnicului Constantin Cantacuzino” este titlul primului studiu al profesorului Mario Ruffini din Torino, doctor honoris causa al Universității București, tradus în românește de D.D. Panaitescu și Titus Pirvulescu, publicat în colecția „Universitas” de editura Minerva, în 1973 (304 p.). Lucrarea are o prefață semnată de Virgil Cândea, cunoscutul cercetător al aspectelor umaniste din cultura și literatura românească veche.

Lucrarea este de o mare importanță pentru literatura și cultura românească ale secolelor XVII și XVIII; mai mult decât atât, ea integrează spiritualitatea românească în curentele ideologice europene contemporane plecând de la fapte concrete și verificate: analiza conținutului cărților din biblioteca stolnicului Constantin Cantacuzino (1640—1716) care „i-au arătat [invățăturii umanist român] drumul spre mai largi selecții spirituale, spre mai vaste orizonturi culturale” (p. 16).

În mod firesc, o asemenea lucrare n-ar fi putut lua ființă fără cunoașterea catalogului bibliotecii, fără reconstituirea măcar parțială a ei. De aceea, studiul lui M. Ruffini continuă și completează analitic ceea ce Cornel Dima-Drăgan, lector la Universitatea București, a prezentat în 1967 bibliografie și descriptiv în volumul său *Biblioteca unui umanist român, Constantin Cantacuzino Stolnicul* (407 p.). Timp de 4 ani savantul italian a cercetat în bibliotecile Italiei cărțile descrise în catalogul bibliotecii, a consemnat ideile acestor cărți, a adunat date biografice despre autorii respectivi, despre tezele lor și curentele de idei cărora aparțineau. Astfel concepută, lucrarea lui Ruffini transpune pe cititor la curtea Cantacuzinilor și a lui Brâncoveanu, unde se frământau diferite opinii cu privire la regimurile statale, evoluția societății umane, fenomenele culturale, etnografia popoarelor, istoria și profilul dogmelor religioase. Ceea ce este prețios și nou în opera profesorului Ruffini este precizarea surselor activității sociale și scriitoricești a stolnicului în inșiși cărțile care alcătuiau biblioteca lui.

După părerea lui Ruffini, biblioteca umanistului român era cea mai mare din sud-estul Europei, dacă nu numeric, în orice caz, prin selectarea, valoarea și raritatea cărților. Cele patru capitole sînt pline de informații privind mișcarea ideilor în diverse ramuri. Cel mai dens dintre capitole este al III-lea,

în care studiază operele după conținutul lor. Sînt cărți științifice: de geografie, medicină, astrologie, fizică, entomologie și din domeniul științelor naturii. Urmează, în ordinea importanței, operele cu profil istoric-umanist: cărți juridice, de istorie, gramatici, dicționare, literatură beletristică, almanahuri și ziare. Ultima grupă din clasificarea savantului italian o formează cărțile de filozofie și cele religioase.

Materialul prezentat este vast, referindu-se la peste 500 cărți publicate de mari edituri europene — cele mai multe din Italia — în secolul XVI pînă la primele două decenii ale secolului al XVIII-lea. Să desprindem, totuși, câteva caracterizări concluzive.

DOUA STUDII DESPRE ROMÂNI SCRISE DE UN ERUDIT ITALIAN

Biblioteca Stolnicului a avut aproximativ 2000 volume. Cele mai multe au dispărut datorită jafurilor și războaielor, răscoalilor și persecuțiilor din partea partidelor boierești dușmane Cantacuzinilor. Au dispărut, de pildă, cca. 150 cărți tipărite în țările românești. Multe colecții celebre, occidentale, au rămas descompletate. Cele trei liste de cărți — dintre care două sînt autografe ale Stolnicului — înregistrează cărți azi dispărute din bibliotecile noastre, dar pe care prof. Ruffini le-a identificat în bibliotecile Italiei și le-a analizat.

O altă problemă importantă se referă la procedeele îmbogățirii bibliotecii. Circa 60 volume au aparținut altor Cantacuzini: este fondul moștenit de la postelnicul Constantin Cantacuzino tatăl, de la Ștefan și Radu Cantacuzino, urmași ai Stolnicului. Sînt apoi cumpărături făcute de Stolnic, în timpul studiilor lui la Padova (1667—1669). Altele sînt daruri, cu dedicații scrise de donatori. Puține sînt achiziționate în urma unor campanii militare, cum de exemplu asediul Cameniței (1672) și asediul Vienei (1683).

Fondul masiv îl constituie cărțile comandate de Stolnic în țări străine, pe baza consultării cataloagelor de edituri, reviste, reviste bibliografice *Galleria di Minerva* (Veneția), *Corriere ordinari* (Viena) și *II foglio* (Foligno). Informarea și documentarea la zi erau o pasiune în munca științifică a Stolnicului. Comanda de cărți și lectura lor au avut loc în timp ce Stolnicul desfășura în țară o multilaterală activitate pe teren social, politic și cultural-științific.

Cărțile referitoare la geografia și istoria țărilor românești (Transilvania, Valahia, Moldova) și a popoarelor vecine (Polonia, Austria, Ungaria, țările balcanice) sînt cele mai numeroase; ele au însemnări mar-

ginală autografe și constituie baza documentară a eruditei lui lucrări *Istoria Țării Românești*. Caracterizarea profesorului Ruffini făcută umanistului Constantin Cantacuzino este că a fost „deschis la toate problemele timpului său, cititor asidu și pătrunzător al cărților sale, minte politică”, ce nu neglija nici lectura cărților literare.

Al doilea studiu al profesorului Ruffini, scris în limba italiană, are titlul de „Foletul novel”. *Calendarele lui Giovanni Candido Romano la curtea lui Constantin-Vodă Brîncoveanu*. Este un important capitol dintr-o lucrare mai mare referitoare la influența italiană asupra culturii și literaturii române timp de cinci decenii, de pe la 1680 pînă pe la 1730. *Foletul novel* este titlul general dat de traducător în românește mai multor calendare italiene solicitate și citite de Vodă Brîncoveanu și curtenii lui. Descoperite de Alexandru Odobescu (1866), ele s-au păstrat numai pentru anii calendaristici 1693—1695 și 1699—1704; au fost studiate din punct de vedere istoric-literar de Emil Virtosu (1942). Au avut o

mare popularitate în Occident și au ajuns pînă la noi nu numai pentru informațiile pur astronomice, dar și pentru că erau însoțite de numeroase pronosticuri asupra evenimentelor politice, istorice, economice viitoare. Evenimentele contemporane erau și ele comentate. Evenimentul cel mai important în actualitatea de atunci era poziția imperiului otoman în Europa răsăriteană, motiv pentru care au fost solicitate de Brîncoveanu și traduse, din ordinul lui, în românește. Traducătorul își semnează numele: Ioan Romanul și Ioan Frîncul. Ambele nume, Romanul și Frîncul, înseamnă în limba veche românească *italianul*, eventual *italianul* cel din Roma.

Este meritul harnicului cercetător dr. N. Vătămanu de a fi identificat acest nume (1968) rămăsă atîta timp o enigmă: Ioan Romanul sau Frîncul este secretarul de limbă italiană de la curtea lui Brîncoveanu, Giovanni Candido Romano. Profesorul Ruffini, din studiul lingvistic ce face traducerii românești, conchide asupra profilului cultural al traducătorului. El a precedat ca funcție pe Anton Maria Del Chiaro (venit în țară pe la 1708). Cunoștea limba grecească, învățase destul de bine și românește. Studiul lui Ruffini fixează cu metode științifice structuraliste lista primelor neologisme de origine direct occidentală (care sînt numeroase), pătrunse în limba literară română. Alt merit al profesorului Ruffini este că identifică originalele italiene ale calendarelor traduse. Numai cunoscînd aceste originale și comparîndu-le cu traducerea română, ne putem da seama de valoarea lingvistică a versiunii românești.

Prin cele două studii — ca și prin altele multe — profesorul torinez Ruffini se dovedește un cercetător și admirator constant al culturii românești. Istoria literară românească așteaptă cu viu interes apariția celor două lucrări ale sale: *Evl mediu românesc și Influența italiană la curtea lui Brîncoveanu*. Din prima lucrare, în curs de elaborare, au fost redactate peste 400 pagini, iar a doua este sub tipar. Urăm remarcabilului profesor — aproape octogenar — aceeași putere temerară de muncă științifică.

DAN SIMONESCU

Noua colecție **Dezbateri ideologice** a Editurii politice este o colecție de popularizare.

Dar inițiatorii ei au înțeles că, a populariza nu înseamnă să cobori nivelul exigențelor, riscînd schematizarea și simplificarea.

Cui i-ar folosi asemenea lucrări? Specialistului, oricum, nu. Nespecialistului? Ar însemna să avem o proastă părere despre cititorul nostru dacă îi ieșim în întîmpinare cu însăilături care, prin simplificare, mai degrabă denaturează, care nu introduc într-o disciplină, ci, de fapt, barează accesul la esențial.

Or, fără a se ajunge la esențele tari ale unui domeniu de exercițiu al spiritului, acesta va rămîne necunoscut. Și atunci, ce rost să mai aibă lucrarea de popularizare de vreme ce exigența elementară, de a introduce, nu este respectată.

Unora poate să li se pară cartea de popularizare, valoric, aproape de treapta zero. Nu genul este, însă, de vină. Și aici, ca în orice întreprindere similară, totul depinde de responsabilitatea maximă și de știința celui care scrie. Pe scurt, genul ca atare nu este inferior, ci a fost pus în inferioritate prin lansarea unor improvizații, scriituri grăbite, neglijente, neinformate, și astfel inutile. Fără îndoială că nu tot ce s-a scris cu scop popularizator este ilizibil. S-ar putea oricînd cita cărți de popularizare mai bune decît cele de... nepopularizare. Bunăoară, cartea lui Alexandru Boboc: **Marxism-leninismul și confruntările de idei în filosofia contemporană**, apărută de curînd în colecția **Dezbateri ideologice** a Editurii politice.

Nu este o panoramă a filosofiei contemporane din care neinițiatul să învețe ce sînt neokantianismul, neohegelianismul, fenomenologia, pragmatismul, neopozitivismul, existențialismul, personalismul, structuralismul, filosofia analitică.

În 100 de pagini, dacă intenția lui Al. Boboc ar fi fost să scrie o panoramă, panorama ar fi fost un eșec.

Cartea previne chiar prin titlu: nu este nici panoramă, nici manual, nici tratat, ci intervenție într-o dezbateri. Este o carte despre mult discutata problemă a dialogului dintre filosofia marxistă și filosofia nemarxistă. „În lupta sa pentru adevăr, marxismul este angajat într-un amplu dialog cu concepțiile nemarxiste”. Dialog, așadar, și nu închidere sau deschidere fără principii, atitu-

aspecte ale cercetării științifice la institutul pedagogic din constanța (II)

Am văzut cum tematica de cercetare științifică la institutul constănțean s-a axat cu precădere pe rezolvarea unor probleme cu aplicabilitate practică. Ne-au interesat, în continuare, unele aspecte privind eficiența economică a cercetărilor. Așadar: **care sînt rezultatele din ultima vreme ale cercetărilor dv.?**

Conf. univ. dr. **Gheorghe Vericeanu**: În atenția colectivului de cadre didactice de la specialitățile chimie anorganică, chimie organică și chimie analitică au stat o serie de probleme de cercetare aplicativă. Astfel, pentru necesitățile învățămîntului au fost construite unele aparate ca: aparatul „Med”, pentru reacții și identificarea unor substanțe sub formă de gaze sau aerosoli, aparatul „Tomis” pentru prepararea gazelor — de o sută de ori mai ieftin decît aparatul Kipp — și din acestea o trusă cu care se pot executa numeroase experiențe. Menționăm că aparatura confecționată de noi este solicitată de școlile din țară și că economiile realizate prin înlocuirea aparatelor Kipp ar fi de peste 3 milioane lei. Tot

pentru nevoile instrucției, există perspectiva obținerii unui nou indicator acido-bazic de culoare, roșul constănțean, care va înlocui turnesolul, care în momentul de față se importă. Se vor realiza, astfel, economii valutare. Dintre rezolvările cu aplicabilitate în industrie, am menționa: „Soluția intermediară pentru instalațiile frigorifice” și „Protecția împotriva coroziunii și depunerilor de cruste a condensatoarelor atmosferice de la fabricile de gheață”, aplicate sau în curs de aplicare la C.I. I.L. Se află în curs de finalizare lucrarea „Cercetări de laborator privind protecția electrochimică împotriva coroziunii cu acid sulfuric și acid fosforic” la C.I. Ch. Năvodari.

Conf. univ. dr. **Gheorghe Sălăgeanu**: Cum era și firesc, majoritatea temelor abordate în facultatea noastră sînt cu aplicabilitate practică. Ilustrarea lor indică direct eficiența. Astfel, lector dr. Klaus Fabritius se ocupă cu studiul insectelor entomofage, ce parazitează ploșnițele cerealelor, dăunători de prim ordin ai culturilor cerealiere. O altă preocupare a sa și a colaboratorilor constă în

studiul influenței secundare a pesticidelor asupra insectelor folosite. Pentru rezultatele dobîndite, dr. Klaus Fabritius este solicitat ca expert atît în plan național, cit și în străinătate. O problemă interesantă intră în preocuparea lectorului Nicolae Virgil: „Varietă compoziției chimice a semințelor de soia în funcție de îngrășămintele chimice aplicate în condiții de irigare”, problemă importantă dacă ținem seama că soia tînde să ocupe un loc de frunte în rîndul plantelor cultivate. Lector univ. Adrian Bavaru (și, din acest an și lector univ. Margareta Iordan) au în vedere, în colaborare cu Institutul român de cercetări marine Constanța, studiul florei algale din apele litoralului românesc, insistînd asupra speciilor de alge cu importanță economică. Un loc important îl ocupă, în acest cadru, alga *Cystoseira*, pentru extragerea de acid alginic și manită, substanțe care în prezent se importă, necesare în industria alimentară și în laboratoarele de microbiologie. E urmărită, de asemenea, problema culturii algelor macrofite, în vederea repopulării apelor

litorale. Conf. dr. Dumitru Popescu și asistenta Mihai Elena studiază, cu concursul Stațiunii experimentale pentru culturi irigate Valul Traian și cu colaborarea Stațiunii de cercetări silvice Bărgănuș, relațiile unor indici fiziologici și recoltă la porumb în condiții de irigație. În ceea ce mă privește, în lucrare cu cercetători de la Academia de Științe Agronomice și Silvice, mă interesează dinamica buruienilor din culturile agricole irigate, în vederea creșterii eficienței mijloacelor și metodelor de combatere a buruienilor, evitîndu-se risipa de ierbicide.

Am considerat necesară includerea unei noi întrebări: **Ce propuneri aveți în vederea creșterii eficienței muncii de cercetare?**

Conf. univ. dr. **Gh. Vericeanu**: Analizînd perspectivele cercetării chimice în cadrul institutului nostru, constatăm că acestea sînt dintre cele mai promițătoare. Avem în vedere, în primul rînd, valorificarea unor cercetări proprii prin microproducție, în cadrul sistemului învățămînt-cercetare-producție. Ne interesează valorificarea unor produse locale, a unor deșeuri provenite din industriile județului nostru, precum și a unor materiale a căror sursă sînt marea și litoralul românesc. În același sens, considerăm că unele teme, cum ar fi

„Colorarea biologică a lemnului”, își așteaptă neîntîrziat valorificarea, înainte ca produse de acest gen să acapareze piața mondială, în detrimentul industriei românești.

Lector univ. dr. **Mirela Mihăeși**: Așa cum reiese și din planurile de cercetare pe anul 1974, activitatea noastră științifică va fi tot mai mult îndreptată spre rezolvarea problemelor ce se pun în producție, probleme legate de economia județului nostru. În acest scop, aş propune ca aceste planuri să permită oricînd introducerea unor teme noi, cerute stringent de economie, să manifestăm în consecință, noi înșine, o mai mare receptivitate față de prioritățile ce se impun cîmpului cercetării. Aș exemplifica prin măsurile privitoare la o cit mai judicioasă valorificare a resurselor energetice. Mijloacele și metodele ce trebuie aplicate sau depistate, de raționalizare, de înlocuire, de re folosire etc. a acestor resurse, la fața locului, constituie un domeniu în care cercetarea științifică este direct implicată.

Lector univ. dr. **Ion Bitoleanu**: Pornind de la indicațiile conducerii de partid, personal ale tovarășului secretar general Nicolae Ceaușescu, catedra de științe sociale și istorie și-a structurat preocupările de cercetare științifică pe două coordonate: concentrarea forțelor

AL. BOBOC: marxism-leninismul și confruntările de idei în filosofia contemporană

îni la fel de păgubitoare: prima prin dogmatism, iar a doua prin desființarea granițelor care despart filosofia noastră de filosofie de tip nemarxist. Or, cercetările nemarxiste contemporane nu sînt sumă de erori (cee ce ar justifica închiderea), nici o „avangardă” în lupta pentru adevăr (ceea ce ar îndreptăți deschiderea).

Oare structuralismul sau neoracionalismul sau neopozitivismul sînt niște imense rătăcirii, numai rătăcirii, ale spiritului?

Poziția cealaltă, și ea unilaterală și mai păgubitoare prin renunțarea la efortul propriu, „deschide” marxismul spre a primi modele de elaborație nemarxistă, ca și cum în filosofie greșea ar fi perfect posibilă.

„Considerăm că ancorarea în contemporaneitate a filosofiei marxiste nu trebuie să se facă prin împrumuturi din alte sisteme de gândire, renunțându-se la o lectură creatoare a operei clasicilor marxism-leninismului și la efortul de a generaliza experiența socială-istorică și științifică-teoretică a veacului nostru în perspectiva dialecticii materialiste, a determinismului și a istorismului marxist”, precizează Al. Boboc.

Autorul atinge o stare de lucruri de care nu ne desparte prea mult timp, dacă e o stare de lucruri totuși trecută.

Nimeni, desigur, în mod serios nu poate să conteste, bunăoară, valoarea filosofică și științifică a lui Jean Piaget sau a structuralismului lui Claude Lévi Strauss, îndeosebi. Dar este posibilă epistemologia numai ca epistemologie genetică și numai printr-un transfer al modelului piagetian în filosofia marxistă?

de cercetare spre realizarea unor teme majore, a unor obiective care reclamă eforturi conjugate, cit și orientarea activității în strînsă legătură cu practica socială, pentru aprofundarea unor fenomene social-istorice contemporane, cu implicații economice, educaționale etc. Teme ca: „Aspecte ale evoluției demografice din Dobrogea”, „Structura industrial-agrară a economiei județului Constanța și factorii modificării ei”, „Integrarea intelectualității în viața social-politică a satului dobrogean” au dus la o conlucrarea de eforturi, la investigații interesante și utile, ale căror rezultate au fost puse la dispoziția organelor de cercetare. De asemenea, eforturile specialiștilor de istorie s-au materializat fie în cercetarea trecutului Dobrogei, pînă în zilele noastre, fie în elaborarea tematicii care va sta la baza organizării viitorului muzeu de istorie al acestui ținut românesc. În spirit autocritic, trebuie să recunoaștem că la realizarea unora din aceste teme a fost antrenat un număr de studenți destul de mic față de posibilitățile reale de care dispun studenții institutului nostru. Iată de ce propunerea pe care mi-ați cerut-o are un substrat autocritic: necesitatea atragerii în munca de cercetare a unui număr mai mare de studenți, a stimulării muncii științifice a studenților,

Cindva, P. P. Negulescu făcea o distincție între modă și metode de care, dacă s-ar ține mai mult seama, ar fi mai bine. Nu de puține ori se lasă impresia că se cedează modei, identificîndu-se contemporaneitatea — cu a fi, azi piagetist, miine structuralist, iar poimîne a-dept al filosofiei analitice. Ceea ce însă nu este contemporaneitate, ci epigonism, nu filosofie creatoare, ci mimetică. Deschisă și către alte experiențe și orizonturi, filosofia marxistă nu se îmbogățește decît prin efort propriu. Ceea ce preia, trebuie să introducă în structurile sale, nu printr-o translație, ci printr-o regîndire radicală. „De pildă, scrie Al. Boboc, o abordare din unghiul de vedere structuralist a problematicii filosofice în cadrul sistemului filosofic marxist trebuie să țină neapărat seama de faptul că dialectica materialistă este ireductibilă la ansamblul unor structuri fixe, sus-trase devenirii și istoriei” (p. 13, în notă).

De-am proceda altfel, am ignora (noi!) o realitate incontestabilă: progresiva nevoie de marxism resimțită în filosofia nemarxistă contemporană. Evident că nu este vorba de o convertire, ci de recursul la marxism *pro domo*. Că într-o asemenea operațiune tezele marxiste nu sînt perfect conservate și folosite este adevărat. Dar, deocamdată, avem de a face cu nevoia, nemărturisită, de ele, ceea ce este, trebuie s-o recunoaștem, mai important.

De pildă: „Îndepărtarea lui J. P. Sartre de existențialism și opțiunea lui pentru dialectica și umanismul marxist, evoluția unor neorealști (W. Sellars) în direcția materialismului dialectic, apelurile unor mari savanți ca J. Piaget la teze ale gândirii

ca factor instructiv și educațional deopotrivă. Am adresat participanților la acest „colocviu” o ultimă întrebare: Cum vă stimulează munca de cercetare, altfel spus, ce satisfacții vă aduce așezarea acestei munci pe temeiul eficienței, al legării de viață, de practica socială și economică? Lector univ. Costea Nicolae: Nu cred să existe o satisfacție mai mare ori mai adevărată decît aceea a datoriei împlinite. Personal, consider că numai prin asemenea eforturi de a răspunde în chip util nevoilor societății, nu numai la catedră, ci oriunde ești solicitat, îți pui în valoare și îți dezvoltă cunoștințele și aptitudinile, orice solicitare nouă aducînd cu sine o confruntare a ta cu o problemă, o situație nouă deci, totodată verificare și stimul.

Prof. dr. ing. Victor Mageru: Datorită dezvoltării impetuoase a științei și tehnicii în secolul nostru, cercetătorul a fost pus mereu în fața a noi și dificile semne de întrebare. Cercetarea fundamentală nu a mai putut să rămînă oarecum izolată, ruptă de nevoile imediate și teribil de concrete ale omului și umanității, a trebuit să-și întindă antenele în întîmpinarea cercetărilor și soluțiilor aplicative. Știința a devenit factor de producție. Pe de altă parte, ca să folosim o expresie de pe acum „consacrată”, știin-

dialectice, utilizarea gândirii economice și sociologice a lui Marx în opera structuralistului Claude Lévi Strauss..., iată numai cîteva exemple grăitoare pentru înțelegerea locului și rolului deosebit de important pe care-l ocupă marxismul în gîndirea contemporană.

La această stare de lucruri au dus, observă Al. Boboc, „numeroși factori, dintre care amintim: practica construcției socialismului ca modalitate de înfăptuire a umanismului real; făurirea sistemului mondial al socialismului; îngustarea sferelor de influență ale capitalismului și apariția unui amplu front al păcii, democrației și progresului; rezultatele pozitive obținute de gîndirea teoretică contemporană prin apelul la filosofia marxistă; transformarea doctrinei lui Marx tot mai mult... într-o veritabilă călăuză a practicii sociale și științifice”. Ce-i drept, sînt factori care explică starea de lucruri. Al. Boboc nu amintește însă unul destul de însemnat: e vorba de angajarea tot mai strînsă în dezbaterile problematicii omului.

Să recunoaștem că anii noștri stau, din punct de vedere filosofic, sub semnul acestui angajament și al înfruntării de opinii pe terenul antropologiei, înfruntare în care marxismul s-a impus atît ca explicație a omului, cit și, mai ales, ca program de refacere a umanității. Cum tot mai mult apare necesitatea verificării practice a explicației omului, multe „umanisme”, în fața realului, au eşuat. Or, marxismul, un umanism integral, indică modelul umanismului: nu numai explicație, dar și acțiune. Astfel că și prin „dialogul umanismelor” s-a ajuns la opțiunea unor filosofi neumanști pentru teze ale filosofiei marxiste. chemate să ajute redresării unor poziții teoretice. Pe scurt, nevoia de marxism se arată a fi nevoia de adevăr, nevoia de adevărul despre om. Și de acest fapt trebuie să ținem seama cînd discutăm problemele dialogului și, mai cu seamă, cînd îl facem. Al. Boboc are dreptate: filosofia marxistă nu este contemporană prin împrumuturi; ea este contemporană prin deschiderea la real și prin capacitatea valorificării realului. Așa fiind, ce valoare teoretică poate să aibă înveșmîntarea marxismului cu piagetismul, cu structuralismul, cu filosofia analitică etc?

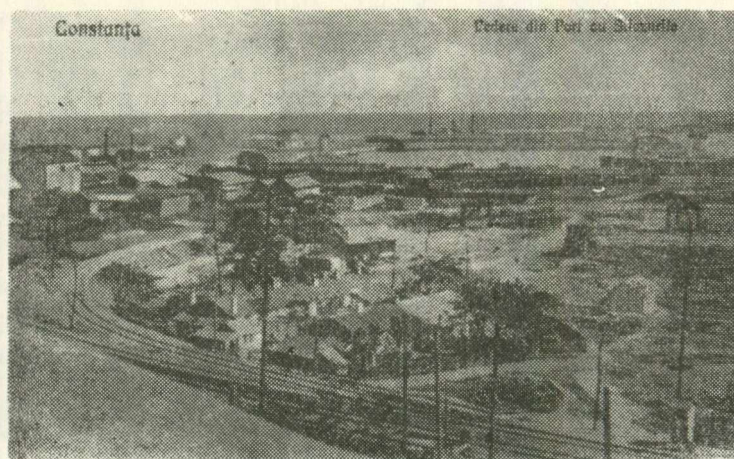
Evident, nici una, cei care prea ținîndu-se de modă, dovedindu-se lipsiți de metodă.

G. VLĂDUȚESCU

ța s-a dovedit o „sabie cu două tăișuri”, secolul înfățișîndu-ne astfel atît aspectul creator, constructiv, al științei, cit și cel distructiv (prin știință înțelegînd, de această dată, și aplicațiile sau implicațiile ei cu caracter tehnice). Voi exemplifica cu domeniul de care mă ocup de circa 20 de ani. Marea dezvoltare a industriei nucleare, folosirea pe scară largă a izotopilor radioactivi, precum și experiențele au scos în evidență pericolul pe care îl poate prezenta poluarea mediului înconjurător cu substanțe radioactive. În acest sens, tot științei i-a revenit și îi revine menirea de a afla soluții de remediere. Temele studiate de mine, împreună cu diverși specialiști, „Influența factorilor atmosferici asupra deplasării norilor radioactivi”, „Contribuția diferitelor forme de depuneri atmosferice la transportul produselor de fisiune la sol”, „Influența discontinuităților tropopauzei asupra radioactivității depunerilor atmosferice” ș.a. răspund acestei probleme strîngente. Am elaborat și am contribuit la elaborarea unor metode eficiente și rapide de depistare a surselor de poluare radioactivă. În afară de această direcție de cercetare, colectivul

G. OCTAVIAN

(Continuare în pag. 15)

călătorie în timp

PORTUL CONSTANȚA

Începuturile portului Tomis se pierd încă în negura legende-lor. Descoperiri arheologice recente, în zona peninsulară a Constanței, imping data nașterii acestei vechi așezări milenare pînă către secolul al VII-lea înainte erei noastre. Va fi fost atunci o schelă modestă unde corăbiile poposeau la adăpostul promontoriului dinspre nord-est al golfului natural care formează azi zona uscată a incintei portului. Pe la jumătatea celui de-al treilea secol î.e.n. Tomisul atinsese însă asemenea grad de înflorire că începuse a bate monedă proprie, impunîndu-se treptat ca „oraș-stat de sine stătător” (V. Barbu). De acum începe însă viața zbuciumată a lui. Așezat în calea drumurilor de apă și de uscat, orașul și portul sînt adesea atacate și distruse de populațiile în trecere prin aceste locuri. Dar harnicii lui locuitori, profitînd de fiecare perioadă de liniște, le ridică din nou și adaugă noi sporuri frumuseților și bogățiilor ce se vor fi adunat aici de vreme ce în secolul al IV-lea al erei noastre pe latura de răsărit a golfului, aproape de malul apei, s-a putut ridica acel frumos complex de magazine, și loc pentru tranzacții comerciale ale cărei rămășițe cu numele de Monumentul cu mozaic le admirăm azi. Și... viața portului se va fi scurs cînd mai liniștită, cînd mai zbuciumată, aidoma apelor mării care-l străjuia, pînă ce, sub presiunea atacurilor popoarelor migratoare, zidurile cedează, clădirile se prăbușesc.

Poate, prin secolele XIII—XIV, alți pricepuți năieri, genovezii, să fi poposit în golful cu apa puțin adîncă, mărginit de ciudate grămezi de dărîmături acoperite de bălării printre care stăteau ascunse bucăți de coloane, de frize, de capituluri, de statui, mărturii mute ale unei civilizații din alte veacuri.

Oamenii se simt atrași de aceste locuri cu aspect ciudat. Se construiesc așezări modeste. Numele cel vechi s-a uitat; a rămas undeva îngropat laolaltă cu atitea urme ale belșugului de demult. Iar numele nou care se preface cu fiecare nouă generație de stăpînitori: Constantiana, Constantia, Constantza, Küstendjé, nu mai poate aminti de gloria de altădată. Desigur, pe aici vor fi răs-

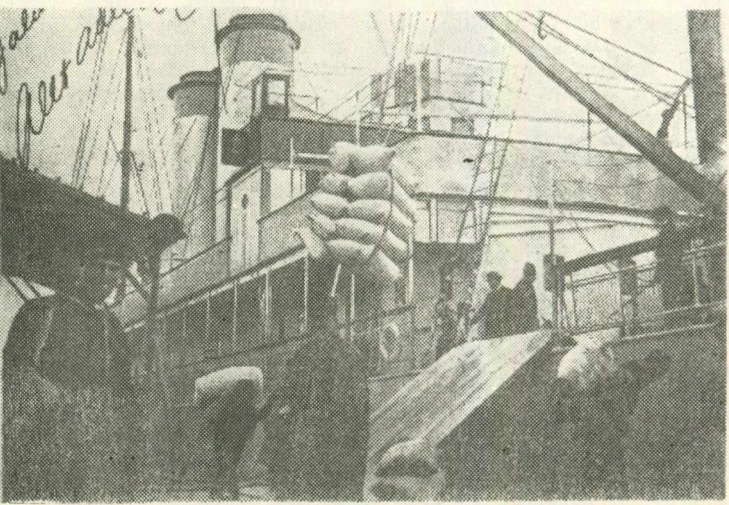
nat pașii și glasurile ostașilor lui Mircea cel Bătrîn care vor fi privit Marea cea Mare cu întinderile-i fără de hotar. Și poate, în mintea voievodului viteaz, bun gospodar de pămînt românesc, să fi mijit visul de a readuce la viață acest colț ruinat al țării lui. Războaiele nu i-au îngăduit să-și îplinească gîndul. Iar urmașii stăpîni, otomanii, care n-au vădit nicidec vocație de corăbieri, n-au simțit nici un îndemn să se lege prin construcții trainice de aceste locuri. Un călător francez, Hector de Béarn, ne lasă o imagine din 1828 a modestei Küstendjé: un fel de cetate a cărei poartă de intrare are în zid o cruce și deasupra zidului o semilună. În interior, se zărește silueta unui minaret în preajma căruia, printre clădiri mai răsărite, se disting parcuri și bordeie. În prim plan, un gard dărăpănat care imprimă nota de sărăcie. În 1854, orașul a fost bîntuit de holeră. Oamenii s-au împrăștiat iar și după ce a trecut pericolul s-au adunat și și-au încropit adăposturi modeste, printre care începuseră să se ridice cîteva clădiri mai mari. Rămășițele ostașilor francezi, morți din cauza holerei, dezgropate din cimitirul improvizat în zona cazinoului, au fost așezate în 1894 în cimitirul orașului, unde un obelisc ridicat deasupra osuarului atestă recunoștința Franței față de soldații ei morți pentru patrie în 1854—1855.

În 1878, cînd Küstendjé își schimba, pentru ultima oară, numele în Constanța, orașul avea doar 4000 de locuitori. Portul, administrat de o companie engleză, avea cam 800 metri de chei, din care doar 300 se puteau folosi pentru acostare.

În 1884 statul român cumpără instalațiile de la proprietarii englezi, iar în 1909, în ziua de 27 septembrie, portul cel nou a fost inaugurat. Avea acum 3 km diguri de protecție, 4,6 km cheiuri, o suprafață de apă de 60 de hectare, magazine și depozite, silozuri pentru cereale și, cu timpul, o stație de petrol cu mai multe rezervoare și conducte pentru încărcarea produselor direct în vase ancorate în bazinul special rezervat exportului acestei bogății a pămîntului nostru. Traficul a crescut, mai ales că tot

ION BĂDICĂ

(Continuare în pag. 15)

POȘTA REDACȚIEI

ION DORE-DEMIDOV. — Mai reușite mi se par a fi **Mircea** și **Apele...**, nici una scutită însă cu totul de prolixitate. Metafora vă scapă adesea de sub control. E nevoie poate de o cenzură personală mai severă pentru stăpânirea debitului verbal care depășește limitele obișnuite.

OGREZEAN P. ȘTEFAN. — Impresie confuză, chiar după lectura unui ciclu atât de bogat, mult tributar modei. Am reținut **O flacăra-i în somn**, cu speranța într-o clarificare a viiunii în viitor.

BARBU SECONDAN. — Lucrurile stau într-adevăr mult mai limpede și pareți a avea ceva de spus. Cele trimise acum au însă aerul unor crimele neindeminat selectate din niște presupuse ample construcții. De menționat **Arbora-dă, Orașul nou...**, **Mult le lipseau...** Aștept vești noi.

GEORGE FLORIAN GRIGORIU. — Impresia e în general favorabilă, dar ca reușite efective se pot cita numai fragmente. E nevoie de insistență

în direcția clarificării ideii poetice, destul de nebuloasă și-n lungul poem **Copilul născut cu cartea-n mână**.

CEZAR STEGARU. — Sint destule frumuseți de detaliu în avintele dv. innuri, declarative uneori, totdeauna sprijinite pe repere luate din istorie sau mitologie. Fără a subaprecia utilitatea acestui tip de lucrări, preferința mea se îndreaptă spre o poezie patriotică mai pătrunsă de spiritul actualității. Mai trimiteți.

LIVIA CARMEN. — „...dacă poeziile mele credeți că sînt bune și veți publica din ele, pot face și o sută pe zi”. Sînt convins: ba cu puțin efort, și această cifră se poate depăși. O mostră: „Guralivă și, șireată este chiar vecina mea după perdele tot pindește nimeni nu-i scapă, ea știe tot ce fac vecinii, așa este ea. Cînd în prag stă și tot șterge ușa de la intrare, este clar că urmărește ce-a gătit cutare”.

IOANICHIE OLTEANU

CENACLU

În ședința din 28 noiembrie a.c. a cnaclului scriitorilor din Dobrogea, **Ovidius**, criticul literar Alex. Ștefănescu, redactor al revistei **Tomis**, prezintă „în premieră” pe eleva Anca Asciu, în ale cărei poezii vede „un debut promițător”. Grupajul de versuri al Ancăi Asciu se bucură apoi de atenția cuvenită. La discuții, Octavian Georgescu constată modul grav, seriozitatea cu care tinăra poetă abordează poezia. Apreciază formula ei lirică ca o poezie de notație. Îi recomandă să adâncească meditația lirică, să evite cantonarea într-o singură formulă. Geo Păduraru subliniază farmecul unor imagini, suplețea, observînd însă unele decalaje, de la expresia sensibilă la platitudine. Doina Barbu: „poezia Ancăi Asciu e o poezie curată, fără epatări și filozofări facile, deși sînt încă fisuri, inerente debutului”. Constantin Novac consideră că Anca Asciu este dominată de o ambiție poetică, nobilă desigur, dar ale cărei ștachete înalte nu sînt atinse deocamdată. Reușitele ei sînt acolo unde se exprimă cu naturalețe, se înfățișează direct pe sine. Arthur Porumboiu remarcă câteva elemente pozitive: timbrul autentic, concentrarea, aspirația spre puritate. Propune publicarea unor poezii, pentru luminozitatea lor. Alex. Ștefănescu subliniază ca pe un fapt pozitiv polarizarea discuțiilor în jurul ideii de autenticitate a actului poetic. Consideră că cel mai vizibil lucru în poezia Ancăi Asciu este eleganța sti-

listică. În partea a doua a întîlnirii, Arthur Porumboiu a susținut un recital din ultimele sale creații. În încheiere, Ion Bădică, redactor șef al revistei **Tomis**, a anunțat membrilor cnaclului programul șezătorii și al ședinței viitoare a cnaclului.

DEBUT

vocile

Vocile se compun două cite două
Un haos de lumină este plaja
sau un sunet.

Soarele-i sămința orizontului
nisipul este gol și mut
Vocile restrinse își caută
culcușul.

Cînd îmi va pătrunde-n suflet
chipul iubitului
vară aurită
voi fi!

privirea

Din linia privirilor
mi s-au deschis ochii
Din gesturile juvenile
mi s-a conturat trupul
Din scînteia cenușii
mi s-a născut gîndirea.

Privirea caută singură
în ochii oamenilor;
de fiecare dată privirile
se întîlnesc

Acolo sus,
unde oamenii sînt puri.

ANCA ASCIU

Cărunt, cu ochii lui încă tineri, al căror neastîmpăr trădează puternice trăiri interioare, cu vocea lui domoală, Constantin Ionaș te cucerește din prima clipă. Se scuza că n-are darul vorbirii, dar cuvintele lui curg aidoma susurului izvoarelor de munte. Din cînd în cînd tace, își adună gîndurile, le orînduiește, își micșorează ochii, scrutîndu-și cu severitate interlocutorul, și-și reia din nou șirul vorbirii.

Povestea vieții lui Constantin Ionaș — nici nu-ți vine să crezi că se apropie de 70 de ani — începe ca toate basmele bune și frumoase cu „a fost odată”. A fost odată un copil, ai cărui părinți, cu mulți, foarte mulți ani în urmă, au coborît de pe meleagurile Mehedințiului în Dobrogea, stabilindu-se pe pămînturile dintre ape.

A făcut de toate în viață — o viață de muncă în sensul cel mai larg, cel mai deplin, dar și cel mai plăcut al acestui cuvînt. Dar, ceea ce l-a pasionat cel mai mult, ceea ce l-a atras întotdeauna, irezistibil, în scurtele lui peregrinări către alte indeletniciri, au fost apele. De unde vin, ce-i cu ele, cum le putem folosi mai bine, ce fel de apă trebuie să bem și de unde? A fost, mai întîi, marinar, dar, paradoxal, un marinar de uscat, maistru mecanic. I-a plăcut meseria, mecanismele de orice fel, i-a plăcut să învețe mai mult decît i se cerea, ar fi vrut să se facă inginer, dar... „părinții mei n-aveau putere să mă susțină în școli”, evocă nostalgic Constantin Ionaș anii aceia de tinerețe, anii aceia duși de mult.

Poate că atunci, ca maistru mecanic, ca armurier, atunci cînd studia aplicațiile hidrostaticii în tehnica orologiilor anti-submarine, poate că atunci în cei 18 ani de marinărie a prins rădăcini pasiunea lui pentru ape, pasiunea care avea să-i fie fel al vieții întregi. Și s-a întors către ele, mai aproape de ele. Constantin Ionaș mi-a demonstrat-o cu „acte”, cu hîrtiile pe care le păstrează și le poartă în nelipsita lui mapă, bătrînă ca și el, a știut înaintea noastră, ca un autentic precursor, că va veni o vreme cînd apele Dunării se vor revărsa ca o mană cerească peste pămîntul uscat și sterp al Dobrogei, fertilizîndu-l. El știa, și știa pentru că iscodise cu ochiul și cu mintea unui autentic cercetător, că Dobrogea ascunde, în măruntaiele ei milenare, taine încă nedezlegate.

...Era prin 1947. Constantin Ionaș se angajase sonda la o întreprindere de foraje. O făcuse pentru că dorea să-și completeze cunoștințele de a „privi” cu siguranță în străfun-

riul subteran

durile pămîntului, acolo unde sînt înlănțuite izvoarele apelor. Observase că lacul Siutghiol, ale cărui ape clipeau la 30-40 de metri de marginea mării, are un nivel mai înalt decît cota zero de la nivelul mării. Nopti și zile, zile și nopți, pe cont propriu, împreună cu fiul său Florian, Constantin Ionaș a străbătut apele Siutghiolului, a studiat fundul lacului, a introdus sonde, a cercetat. Și-a cheltuit ultimii bani, dar nu s-a dat bătut.

Și, în cele din urmă, a învins. Descoperirea — pentru că este vorba de o descoperire — a fost uluitoare: la 24 de metri de fundul ghiolului curgea un riu, un riu cu albie proprie, de 200 m lățime, cu apă potabilă, bună la gust și răcoroasă ca apa de izvor. Autorii descoperirii au afirmat, și susțin și acum, că acest riu, unic în România, de natură arteziană — atunci cînd s-a sondat pînă la el apa a țîșnit deasupra luciului la 5-6 metri —, izvoraște din munții Carpați, străbate mii de km, trece prin vestul Constanței, pe sub valea „Cișmea”, pe sub lacul Siutghiol, și-și varsă debitul de aproximativ 100.000 mc pe oră în Marea Neagră, între stațiunea Mamaia și lacul cu același nume. Și nimeni nu i-a putut contrazice. Dimpotrivă, la indicația organelor de partid s-a sondat în punctele stabilite de Constantin Ionaș

și astfel s-a înfăptuit noua „stație de alimentare cu apă Cișmea” care a rezolvat, încă din 1965, problema apei potabile pentru Constanța și localitățile de pe litoral.

Este adevărat, mulți dintre noi nu știam, mulți încă nu știm că apa limpede și bună, apa care ne vine la robinet o datorăm lui Constantin Ionaș. În modestia lui, în marea lui bunătate pentru binele pe care-l făcuse zecilor de mii de consumatori, cercetătorul, descoperitorul n-a schițat nici cel mai mic gest pentru a fi recompensat. „Ehe, e mult de-atunci, unii au și uitat de mine” — spune Constantin Ionaș, simplu. Este mulțumit că lumea bea apă, că apa este bună, dar nu-și ascunde supărarea că apele Siutghiolului scad de cîțiva ani... „Unii — și asta e cel mai rău lucru — nu m-au ascultat atunci cînd trebuia... Apoi tace, tace cu subînțeles, sever, apropiindu-și pleoapele și scrutînd un punct numai de el știut. Unde se gîndește oare? Aș fi jurat că simte nevoia liniștii, a odihnei, că ceea ce avusese să-mi spună s-a terminat. Și-mi părea rău. L-am întrebat despre irigațiile Dobrogei și mi-a vorbit, ca un autentic specialist, despre mecanizarea acestora, despre evacuarea apei sărăturate, despre viitor.

Constantin Ionaș, mai complet spus cercetătorul Constantin Ionaș, nu-și permite odihna. A fost pensionat de întreprinderea integrată de lină și patru luni pe an este prezent acolo, lingă tovarășii lui de muncă. În restul timpului studiază, cercetează, gîndește. A conceput un „uscător pentru preuscarea probelor de laborator în campania de recoltare a lînei”. Totul a pornit de la apă, mai precis de la ideea recuperării apelor cu mică uzură din clădirea a doua a stofelor și reîntrebuințarea lor în producție. Invenția, a cărei aplicare este în curs, aduce întreprinderii o economie anuală de aproape 1,5 milioane lei, prin aceea că duce la recuperarea anuală a cel puțin 300.000 mc apă.

Apă, tehnică, gîndire. Gîndire, nopți albe, studii, muncă. O pasiune de o viață, o minte iscoditoare, veșnic în alarmă, veșnic nemulțumită. Una din multele invenții ale lui Constantin Ionaș — ax vibrator pentru vibratoare de adîncime — se va aplica în curînd pe toate șantierele de construcții ale țării. Iar altele sînt pe masa lui de lucru, în gîndurile lui. În gîndurile curate ale acestui om, ale acestui muncitor de nădejde, perpetuu prieten al oamenilor cărora le vine în ajutor.

NICOLAE CONSTANTIN

inscripție pe zăpadă

(Urmare din pag. 2)

în care exprimă o atitudine, o participare, o reacție afectivă față de această natură-matăcă, pe care o simțim „a mea” și „a noastră”, o responsabilitate, o grijă de gospodar, chiar dacă ea rămîne de multe ori și surdă și mută față de vrerile omului. Am învățat s-o facem mai bună, am înțeles să fim cutezători cu ea, să-i cerem tot ce ne poate da, dar cu grijă, cu măsură, cu chibzuință, resursele ei, acele izvoare de lapte și miere, cum zice rostirea populară, să nu le secătuim, ci dimpotrivă, să le sporim, pentru noi și pentru generațiile ce vor veni. Poate că așteptăm zăpada nu doar ca pe un peisaj, ca pe o podoabă a pămîntului, în așteptarea acestei hla-

mide nu încolțesc doar mugurii emoției noastre, griul și celelalte semințe bogat roditoare așteaptă în lungul ogoarelor foșnetul ei mătăsoș, lumina ei înspicată, acoperișul ei visător de căldură. În sufletul nostru, în care se aud ecoul tălăngilor coborînd dinspre munte și fluierul doinelor, ca un murmur al atîtor generații aplecate pe plug, mai frustă și mai curată e bucuria zăpezii. Arar, cînd pe străzile orașului vine, cu fulgi mari ca fluturii, în pluită lină, zăpada este nu numai o pagină din geografia noastră fizică și spirituală, ci și istorie. Pîrtie de argint, sanie peste ani, ea invocă un glas limpede și o apă fermecată, păstrate undeva în spuză cu stele a copilariei, evocă legende, povești spuse la gura sobei, „atîtea doi-

ne, ghicitori, eresuri”, acei stilpi de veșnicie, acele coloane vegetale, podoabă munților și nunților, îngreunați de horbota ei. În văzduh e nor de zăpadă, în aer e dans al ninsorilor, în pîrlul brazilor e nea, peste fața pămîntului e omăt. Numele ei e candoare. Zăpadă a mieilor. Albă ca o mireasă. Chiar dacă vine în trecere și vîntul o spulberă și o topește prima rază de soare, candoare e numele ei. Nu-mi amintesc să fie legendă sau plămuirea unui poet, ceea ce e adevărat e unci minunate și amăgitoare intruchipări, c r o i t ă după o imagine răsărită ca Beatrice lui Dante sau doar în vis: un tinăr sculptor a căutat îndelung materia din care să o croiască, roșia porfiră, moliciunea fildeşului, apele jadului, marmura curată, nu l-au mulțumit; ivo-riul i s-a părut apropiat; în cele din urmă, a modelat-o din lumina zăpezii; era mai fru-

moasă decît însuși închipuirea dar ca și visul s-a topit, la răsăritul soarelui. Înțelesul poveștii nu omite o anume tristețe, profund omenească, ca și în laitmotivul lui Villon: „unde-s zăpezile de odinioară” Romanticii nu au prea plăcut-o, cu excepția celui „ultim poet cu satu-n glas”, cum îi plăcea să-și spună, Esenin: „Ah, voi sănii, sănii!, Și voi cai, voi cai!”. Toamnele pluvioase au fost preferate iernii și de simboțiști. Parnasienii au incorporat-o în stil, dar nu ca bucurie, ci în lucrarea ei de gheață, în încremenirea ei ca de lîntoliu. Bucurie e zăpada lui Alecsandri, calm-seniorială în tihna Mirceștilor, frustă, explozivă ca o cascadă în imaginara ei cădere pe plaiurile țării. Bucolică, tradițională (fără isme), la Coșbuc. Răceala ei, ca o temperatură a cugetului, se simte la Macedonski. Puțini pictori

au zugrăvit-o. Luchian. Din galeria universală, transpar în memorie, cu o teribilă concretețe, panoramicele imagini flamande ale lui Bruegel cel Bătrîn. Se explică nereușita unor pictori nordici prin penuria culorilor, cantonarea în alb. Din nou ne vom întoarce, cu aceeași caldă meditație, și pentru poezie, și pentru pictură, la tradiția noastră populară, la barzii anonimi și la meșterii picturii naive. Cu pietate pentru obiceiuri păstrate de-a lungul veacurilor, pentru brazii puși în porțile nunților. O expoziție văzută mai demult, a unui meșter vestit mult departe de satul său, în țară și chiar peste hotare, cu numele frumos de Nicodim, mi-a prilejuit, între altele, vederea unui tablou, un sat de munte înveșmîntat în iarnă, ca un grai al sufletului său de țaran. E strașnică iarna în munții noștri, zice Labiș.

continente

O succesiune de emisiuni integrate Teleenciclopediei săptămânale încearcă să ne familiarizeze cu ideea unui fost cindva pământ unic din care s-au desprins ulterior, grație unor impulsuri naturale, continentele. Tulburătoarea ipoteză, deloc nouă, și-a adjudecat de mult argumente antropologice, etnografice, biologice etc.; acum, în prezentele emisiuni, argumentele complicate țin de domeniul geologiei, al relațiilor magnetice, cu atât mai credibile cu cât sint mai inaccesibile profanilor.

Așadar, nu numai că ne-am desprins cindva dintr-un uscat-mumă, ci ne despărțim mereu într-o lentă, uriașă alunecare pe apa primordială, pînă cind, cine știe, toate petecele de pământ se vor întîlni iar, într-un nadir posibil. Roca de sub peștii oceanelor se crapă imperceptibil dar mereu — ceea ce este de natură să nu mai rămînă imperceptibil — închinuind un evantai sau mai degrabă niște degete pe ale căror burice mișcătoare s-ar zice că stau continentele. Științei îi rămîne dificilă sarcina de a descifra opțiunile lului aflat în sciziune, rațiunea, adică, pentru care Groenlanda și-a ales vecinătatea Cercului Polar în timp ce numita Africa s-a înscins cu Ecuatorul și așa mai departe.

Oricum, se poate afirma că navigăm dimpreună cu navele noastre, orice despărțire pe țărmuri fiind doar o despărțire aparentă fiindcă plecăm și noi cu continentul; sentimentului aferent de înstrăinare va trebui să-i scădem un procent în numele acestui adevăr liniștitor și incontestabil.

Se mai poate spune că gloriosul drum al lui Columb spre America a fost precedat de voiajul continentului însuși, iar fericitele insule ale Polineziei vor putea fi socotite simple oi ră-tăcite, reluate în evidență de conștiința umanității de către James Cook, căpitanul. Istoria descoperirilor geografice se transformă astfel într-o urmărire pasionantă de insule, arhipelaguri și continente în care meritele marilor neliniștiți ai geografiei își stîrbesc cumva din ineditul consecințelor. Va veni o vreme cind clasicile căi de navigație vor suferi o revizie radicală fiindcă în mișcarea necurmată a diferitelor țărmuri ne va fi mai lesnicioasă abordarea lor din direcția punctului cardinal opus celui preferat astăzi.

Dar acestea sînt deducții fanteziste, cel puțin pentru încă vreo cîteva zeci de milenii; principialul este că ne mișcăm lent, precaut, dimpreună cu scoarța terestră. Ne mai invîrtim, amestîtor, în axa pămîntului, apoi, în corul celorlalte planete, în jurul soarelui; ne îndreptăm cu o viteză respectabilă, în vehiculul constelației, spre alte orizonturi cosmice, galaxia noastră nu stă nici ea pe loc, se știe prea bine... Apoi, de ce să nu recunoaștem, ne mai mișcăm și noi de colo-colo, mai zgîlțim planeta cu banguri superpersonice, o ușurăm imperceptibil dar constant — de greutatea sateliților, navigînd atent în urma lor ca o uriașă navă cosmică.

Aceste nesfîrșite peregrinări, în suita cărora emisiunile sus-amintite mai legitimează una, sînt de natură să illustreze neliniștea dialectică a materiei, fervearea sa colosală ale cărei consecințe integrale le trăiește omul, cel mai mișcat dintre toate intruchipările firii. Firesc, de aici se pot extrage un șir infinit de concluzii și învățăminte. În ce mă privește, plîmbat fatal pe toate aceste itinerarii la care le adaug pe ale mele, îmi contemplu din viteză semenul al cărui orgoliu se clădește, vai, pe conștiința absolutului său repaș.

CONSTANTIN NOVAC

din trecutul sportului dobrogean

Ciclismul în prim plan...

Așa s-ar părea după publicitatea pe care i-o face „Sportul dobrogean” (Organ al mișcării sportive din Dobrogea, apare săptămînal în fiecare joi — Reclame după tarif — Corespondenți în toate orașele și centrele din țară și străinătate. Abonamente 200 lei anual — În străinătate dublu). Inspirat, desigur, de faptul că, începînd cu „Turul Franței” (a cărui primă ediție a avut loc în 1903) inițiat și organizat de către cotidianul de sport „L'AUTO”, „Turul Italiei” („La Gazzetta dello Sport”) și pînă la „marile” competiții din orașe modeste, sportul cu pedale a fost susținut de obicei de cîte un ziar, confratele dobrogean îmbrățișează cu căldură cauza ciclismului, ținînd să urmeze totodată și tradiția de la noi: „Universul” construise în 1906 velodromul de lemn de la Șosea, iar publicația lunară ilustrată de sport „Revista Automobilă” organizase cele trei ediții ale competiției de lung kilometraj „Circuitul Munteniei” — 1910, 1911 și 1912.

Astfel, în 1925 și 1926 se înregistrează o adevărată „avalanșă” de concursuri de fond pe șoselele spre Tekirghiol, Murfatlar, Movila (azi, Eforie Sud), Negru Vodă, Hirșova, Cernavodă sau Tulcea — organizate de către „Clubul Ciclist Constanța” cu sprijinul ziarului de sport.

Spre a mări interesul pentru ciclism, organizatorii au invitat la cursa Constanța—Mangalia—Constanța și cîțiva ași bucureșteni, frații Nicolae și Aurel Frize, Anton Voiculescu și Victor Nedbal, „care au venit să participe la acest concurs pentru a încuraja pe constănțeni...” Și atît de bine i-au încurajat pe constănțeni cei patru bucureșteni — în adevăr unii din cei mai valoroși pedalori ai timpului — încît oaspeții au ocupat primele patru locuri (1. N. Frize, 2. A. Voiculescu, 3. V. Nedbal, 4. A. Frize) cu un avans apreciabil asupra primului constănțean, Arșag Șirinian, urmat la diferențe variate de A. Magnesian, A. Xantopol („care dacă nu mergea prea repede la ducere, putea foarte ușor să ia locul întîiu dintre constănțeni”), M. Papazian („care de asemeni a mers prea iute și a pierdut suflul necesar”). În reportajul cursei se nota că „înainte de plecare, un numeros public staționa pe ambele trotuare ale bulevardului, din fața parcului Arena Grand pînă la linia care trece spre Mamaia...” Așadar, succesul de popularizare fusese atins, mai ales că „la sosire, concurenților li s-a făcut o primire entuziastă” — încheie ampla relatare confratele de specialitate care semna Ciclo-Tip.

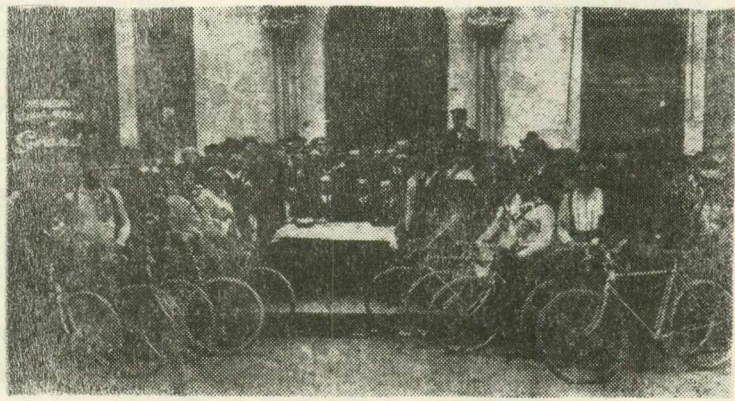
După fiecare concurs avea loc

pe scena Arenei Grand „festivitatea de împărțire a premiilor”, reputatul căpitan aviator Romeo Popescu înmîinînd primilor clasati diferite premii, pe categorii. De pildă, primul clasat primea o eșarfă tricoloră de mătase, o medalie de argint și o diplomă de onoare; al doilea, o medalie de nichel și o diplomă de onoare; iar al treilea, o medalie de bronz și o diplomă de onoare. Pentru a stimula temeritatea concurenților se anunța de fiecare dată că „toți cei care vor termina cursa vor primi cîte o diplomă de onoare de participare”. Dar vajnici pedalori de atunci căpătau și premii în obiecte; de pildă: o anvelopă, o cameră, o pereche de pedale, o pompă, un lanț, mînere pentru ghidon sau un clopoțel nichelat — oferite (bineînțeles cu surle și trîmbițe) de către magazinul „Automobilul dobrogean” din strada Traian 25, care deținea și reprezentanța bicicletelor „La française Diamant” și „Alcyon”, mărci care se bucurau în toată lumea de o mare faimă în urma succeselelor obținute în „Turul Franței” și „Turul Italiei”.

Se folosea orice prilej spre a se face popularizare ciclismului. Astfel, pentru proba de deschidere a sezonului 1926 (desfășurată în ziua de 25 aprilie pe ruta Constanța—Agigea—Constanța) inimosul cronicar scria în avancronică: „credem că această cursă va fi înconunată de succes, mai ales că filmul „Biscot, regele Bicicliștilor”, rulat acum cîteva zile la „Regal”, a produs puțină senzație publicului spectator cari cu această ocazie va putea asista și la o cursă ciclistă originală. Deci sportsmani și admiratori ai sporturilor veniți Duminică 25 aprilie corent orele 11 dimineața la Cazinoul Comunal spre a asista la cursa ciclistă...”

Nu se poate încheia acest restrîns capitol privind epoca de pionierat a ciclismului constănțean fără a consemna o serie de nume (seniori și juniori) care au alcătuit prima pleiadă de cicliști dobrogeni... În afară de cei amintiți mai sus, activau Tașcu Țovar, I. Trîmbițașu, A. Bejadzian, Gh. Stănculescu, Steliu Papastavru (cîștigător al cursei Constanța—Cernavodă—Constanța), C. Dracopol, un valoros polisportiv, Mircea Lecca, G. Pampa, Al. Semirzian, Balivei, Halevussi, Navon, Pomerantz, Șapira și alții, reprezentînd Clubul Ciclist Constanța, Venus, Elpis și Artziv (care avea un nucleu de pedalori valoroși)... În luna noiembrie mai toți aceștia participau la probele ciclistice pe teren variat, ciclocross-uri.

EMIL IENCEC

ÎN ATENȚIA CREATORILOR DE LITERATURĂ

În intîmpinarea celui de-al XI-lea Congres al Partidului Comunist Român și a aniversării a trei decenii de la eliberarea României de jugul fascist, Centrul județean de îndrumare a creației populare și a mișcării artistice de amatori — Constanța — în colaborare cu redacția revistei TOMIS elaborează o culegere literară (versuri, proză, scenete, reportaje) omagială. Vor fi publicate lucrări care înfățișează aspecte din lupta oamenilor muncii, conduși de partid, pentru construirea socialismului în patria noastră, procesul formării omului nou, frumusețile naturii dobrogene și ale patriei, momente ale luptei ilegale etc.

Sînt invitați să prezinte lucrări scriitorii constănțeni, membri și nemembri ai Uniunii Scriitorilor, membrii cercurilor și cenacurilor literare din orașul și județul Constanța.

Lucrările — dactilografiate, sau scrise cîteț, vor fi prezentate redacției revistei TOMIS, Constanța, Bulevardul Republicii 28, sau căsuța poștală 112, pînă cel mai tîrziu la 25 ianuarie 1974. Pentru lucrările ce se vor tipări se vor plăti drepturi de autor.

odată, la monrovia...

(Urmare din pag. 9)

prin apele golfului, și pe plute groase, legate zdvrăvn cu sîrmă, își amintea o bătaie „soră cu moartea” pe care ți-o administrase bătrînul, rujar o viață, eu îmi scuipl plămîinii și tu vagabondezi cu pușlamalele, în loc s-o ajuți pe mamă-ta, era vocea groasă a bătrînului, răgușită de praful inghițit, avea dinții negrii de mahorcă, uneori te lua la cinema, ai să vedem și noi un film, ca domnii, asta fusese cindva, te și mirai de unde îți răsăreau și de ce, asemenea amintiri, a venit vremea să iau o hotărîre, ți-ai spus.

portul constanța

(Urmare din pag. 13)

pe aici se face și tranzit pentru o serie de țări central-europene fără ieșire la mare. Făcuseră de toate în portul nou guvernamental României burghezo-mosierești: linii ferate, uzină electrică, ateliere pentru reparații, un șantier naval modest și primitiv. Dar... Fotografiile de acum 50 de ani ne oferă o imagine curioasă nouă celor obișnuiți cu pădurea de macarale care străpung cu virfurile lor metalice înălțimile. Iată o ilustrată din 1925: bazinele mic, citeva vase, construcții mărunte, maidan și nici o macara (fig. 1). Și iată altă ilustrată care ne prezintă un aspect de la încărcarea unui vas. Puteți observa puntea foarte înclinată și hamalii cu circa încovoiată sub greutatea sacilor. Parc-ar fi o parte din cunoscuta pinză a lui Steriade: Hamali în port. Și după ce priviți bine aceste imagini, mergeți și contemplați de sus, de lingă primărie, chipul de azi al portului Constanța. Digurile au înaintat în larg, suprafața acvatică a crescut de aproape 10 ori. Pe cheiuri, o adevărată pădure de macarale. Pe drumurile de acces de la magazii la nave, autostivuitoare cu furcă, tractoare, remorci etc., forfota caracteristică marilor porturi moderne. Circarii de ieri au devenit tractoriști, autostivuitori, macaragii. Este și aceasta una din înfăptuirile Partidului Comunist Român. O înfăptuire care în anii ce vin va crește încă la dimensiuni nebănuite acum 50 de ani, dar gîndite de visătorii care atunci, în ilegalitate, năzuiiau spre ea.

Notă: Ilustrațiile sînt din colecția ing. S. Dragomir.

aspecte ale cercetării științifice

(Urmare din pag. 13)

catedrei de fizică a dobîndit bune rezultate în soluționarea unor teme ca: „Proprietățile fizice ale unor uleiuri româ-

nești”, „Problema îmbătrînirii metalelor și a ruperii materialelor, determinate prin metode electrice”, a altor teme de actualitate privind vibrațiile și zgomotele, dielectrica, feroelectrică etc. Evident, răspunsul la întrebarea dv. nu poate fi decît acesta: prin cercetare, te angajezi, contribui la mai binele societății, te realizezi astfel în și prin societate.

Lector univ. Andrei Aricescu: Consider că munca de cercetare este legată indisolubil de viață, în același timp, însă, cercetarea fiind un mijloc de perfecționare continuă. Procesul de documentare, cunoașterea la zi a ultimelor noutăți în specialitatea fiecăruia, elaborarea lucrărilor științifice, toate la un loc contribuie substanțial la îmbogățirea cunoștințelor proprii, și de aici, la creșterea calitativă a procesului de învățămînt, prin perfecționarea cursurilor, prin actualizarea și diversificarea discuțiilor în orele de seminar, prin înnoirea metodelor de lucru în laboratoare. În plus, ieșirea în cîmpul cercetării a oricărui cadru didactic duce la valoroase contribuții în dezvoltarea științei, a cunoașterii și interpretării într-un domeniu sau altul. Conținutul cercetării filologice la institutul nostru este variat: merită menționate contribuțiile conf. univ. dr. Vladimir Robu la elucidarea unor aspecte ale istoriei limbii române, sau de limbă română contemporană, activitatea de critic și istoric literar a conf. univ. dr. Cornel Regman, investigațiile de istorie literară românească din Dobrogea ale lect. univ. dr. Puiu Enache, preocupările în domeniul folclorului literar ale lectorului univ. Emilian Ștefănescu, articolele de critică ale lect. dr. Marin Mincu, studiile de lingvistică românească ale asist. univ. Alexandrina Grădinaru etc. În ce privește activitatea mea, principala preocupare științifică o constituie un domeniu de graniță între lingvistică și istorie: epigrafia greacă și latină. Satisfacții? În ultimii ani, am participat cu comunicări la o serie de reuniuni internaționale, între care aș aminti: Congresul de studii bizantine (București, 1971) și Congresul de epigrafie greacă și latină (München, 1972). Dar prezența cu referate și comunicări la prestigioase reuniuni internaționale din diferite părți ale continentului, a colegilor mei de la celelalte catedre și facultăți? Tot atîtea satisfacții...

Încheiem aici acest dialog, cu promisiunea că vom reveni asupra acestui aspect altădată.

„În ultimele două decenii, cibernetica a depășit cadrul de știință cu multiple implicații interdisciplinare, devenind tot mai pregnant — și poate înainte de orice — o metodă de a gândi”. Cel care enunță în acest mod elegant o idee care plutește în aer, profesorul doctor H. G. SCHIEMER, de la Universitatea și Institutul de medicină din Berlinul de Vest, este o personalitate de necontestată autoritate a biociberneticii, autor al unei lucrări fundamentale privind abordarea cibernetică și matematică a problemelor de genetică moleculară, de patologie, psihiatrie și psihologie socială, pedagog cu o măturistă și evidentă concepție prospectivă.

Am căutat să pătrundem pe poarta deschisă de formularea aforistică inițială în tainele angrenajului cibernetică-educație, proiectat axonometric pe liniile de perspectivă ale progresului social.

Înainte însă de a formula propria-mi întrebare, tot profesorul Schiemer îmi propune un subtil rebus științific:

— „Cibernetica ne învață arta de a conduce și de a ne conduce astfel încât să obținem cel mai mare folos”. Știți cine a formulat această definiție?

— **Sint aproape sigur că nu îi aparține lui Norbert Wiener.**

— Mai precis nu e vorba de o definiție a prezentului și nici de una aparținând trecutului apropiat. Deci, într-adevăr, ea nu aparține nici celui care în mod legitim poate fi socotit părintele ciberneticii moderne, nici genialului psihiatru Mac Culloch, nici savantului von Neumann care s-a dedicat studiului psihologilor opuse ca bază a teoriei jocurilor, pe scurt nici unuia dintre „creierile fantastice” care începând din 1940 au pus bazele noii cibernetici unind electronica și neuropsihologia. Definiția nu aparține nici lui Ampère, care, în clasificarea generală a științelor situa cibernetica printre științele politice, acordându-i numărul 83.

— **Folositi tehnica suspens-ului. Mi-ați solicitat curiozitatea la culme.**

— E timpul, atunci, să ajungem la deznoadămint. Această definiție a științei **Kubernathes**, a cărei denumire își are originea în termenul ce desemnează acțiunea de pilotare a unei corăbii, are mai mult de două mii trei sute de ani de existență. Platon i-o atribuie lui Socrate în cadrul celebrului dialog al cestuia cu Gorgias.

escale contemplative

CIBERNETICA ȘI FORMAREA PERSONALITĂȚII PROIECTATE PENTRU VIITOR

prof. dr. H. G. SCHIEMER

— Se poate spune, așadar, că încă de la prima sa definiție cibernetica s-a găsit în strinsă corelație cu educația, căci toate dialogurile platoniciene erau în fond lecții. Vă propun ca, în continuare, să manevrați, imaginar, pirghia ciberneticii, construind un model educațional menit să valorifice optim această forță fantastică...

— Sint, categoric, de partea celor care consideră că întreaga problemă a educației trebuie abordată în noua perspectivă a ciberneticii. Din acest punct de vedere cibernetica definește mutațiile tehnico-științifice /contemporane în mai mare măsură chiar decit fiziunea și fuziunea nucleară sau zborurile cosmice. Trebuie să ne obișnuim pentru viitorul foarte apropiat, să trăim cu computerul așa cum trăim cu creionul. Și unul și altul ne ajută să ne exprimăm; dar, bineînțeles, aceste moduri de exprimare aparțin unor epoci diferite. Omul de astăzi și, mai ales, omul proiectat pentru mine va gândi în categorii cibernetice. Și aceasta nu pe un plan teoretic, ci în modul cel mai practic cu putință. Instituția școlară are datoria să-l învețe pe copil să construiască și, în special, să-l învețe să învețe prin intermediul construcțiilor funcționale. Astfel rolul de receptor al elevului din sistemul clasic de educație se transformă, într-un sistem modern de educație, în acela de efector.

— **Proiectată în perspectiva unei realizări efective o asemenea concepție cibernetică înseamnă oare, așa cum pretind unii, dotarea fiecărei școli cu unul sau mai multe calculatoare electronice programate special pentru activitatea în învățământ?**

— Consider că problema are — sau, mai precis, va căpăta — cu totul alte dimensiuni. În centrul actualității nu este problema dotării școlilor cu computere ci, repet, aceea de a-i

învața pe tineri să gindească cibernetic. Or, aceasta înseamnă a avea altă perspectivă în abordarea problemelor.

Răspunsul complet necesită să deschidem, în continuare, o paranteză: computerele din a treia și mai ales din a patra generație, care își anunță intrarea în lumea științei și tehnicii, nici nu mai sint elemente menite să intre în dotarea unei anumite unități, ci gigantice dispecerate, cu care vom putea intra în legătură prin telefon sau prin alt mijloc de comunicare direct de la masa noastră de lucru.

Așadar, nu văd necesitatea dotării instituției de învățământ cu calculatoare, ci de stabilire a unor legături telex multiple cu un mare centru de calcul.

— **Ați putea schița „modelul” posibil al organizării cibernetice a activității școlare?**

— Voi încerca să prezint o idee de sinteză. În prima parte a unui ciclu de activitate — zilnică, desfășurată pe două zile sau bisăptăminal — elevul va primi informații-cunoștințe sau informații-aptitudini. Acestea pot fi transmise fie în dialog, fie — mai ales — prin intermediul mijloacelor audiovizuale, ceea ce permite fiecăruia să parcurgă etapa de însușire în ritmul care-i este propriu. Este o fază puternic individualizată în care încadrarea într-o organizare cibernetică este încă slabă.

Etapele următoare sint însă cu mult mai importante. În grupe constituite din 12—15, elevii își vor însuși sistemul de lucru în asemenea organisme sociale, ajutați sau perturbați în activitate de viața specifică fiecărui colectiv. În continuare, se poate pune accentul pe lucru în subgrupe de 2—3 colegi care se vor familiariza astfel să „acționeze” împreună. Sancționarea rezultatelor individuale se va identifica astfel cu acțiunea generală a grupului. În sfârșit elevul va lucra din nou individual, confruntat cu propriile-i

dificultăți, asumindu-și responsabilități și rezolvindu-le individual. O condiție implicită a unei asemenea organizări a activității o constituie acordarea unei ponderi însemnate activităților la alegere.

— **Aceasta înseamnă o consacrare a dispariției claselor nu numai în înțelesul lor tradițional ci și ca entitate propriu-zisă.**

— Se poate vorbi chiar de o dispariție în dublu sens. În primul rînd, în calitate de grupare a unor elevi animați cite 4—5 ore pe zi de către profesor. În al doilea rînd, ca grupare stabilă de elevi care rămîn tot timpul să învețe împreună, toate materiile, toți în același ritm.

— **Unii pedagogi obiectează în această privință că un inconvenient grav al dizolvării clasei tradiționale îl constituie apariția unui sentiment de instabilitate al elevilor care nu se mai regăsesc, în mod constant și sistematic, în același grup.**

— Ca psiholog și medic afirm, cu toată certitudinea, că există o contracarare deplină a acestui inconvenient. Vor exista în fiecare zi grupe de 20—25 de elevi conduse de un formator — responsabil, reunite ca să studieze în comun probleme care interesează în cel mai înalt grad pe fiecare dintre componenți, în așa fel încît ele apar ca fiind înseși preocupările lor personale. Grupele sint reunite în același timp pentru activități de creație comună. Desigur, ponderea lucrului individual fiind în continuă creștere, numărul orelor în care întregul grup se va afla reunit va fi mai redus. În schimb intensitatea vieții colective va fi mult superioară unei reuniri în clase în care domină pasivitatea.

— **În această totală modificare a metodelor educative, ce rol le revine educatorilor, sau ca să folosim termenul dv. de predilecție, formatorilor?**

— Asigurarea unei mari varie-

tăți de opțiuni elevilor solicită o tehnică superioară de activitate pusă la îndemina unor formatori lucrînd în mai multe școli fiecare.

Principala misiune a acestora ar fi să-i ajute pe elevi în activitatea lor de studiu-cercetare, să contribuie la dezvoltarea autonomiei elevilor, avînd o participare intensivă la definirea obiectivelor și mijloacelor procesului de instruire și educație, precum și la evaluarea rezultatelor acestuia. Discuția elev-formator este singura cale ca elevul să înțeleagă, „ceea ce nu înțelege” (nu este un joc de cuvinte!) și ca formatorul să descopere dificultățile elevului și mijlocul de a-l ajuta să le rezolve.

— **O asemenea profilare a învățămîntului este strîns legată de rentabilitate, de „preț de cost”.** Deci, cum stau lucrurile prin prisma economicului?

— S-ar putea ca pentru realizarea condițiilor amintite, deci pentru a trece la un adevărat învățămînt cibernetic, cheltuielile în învățămînt să crească în raport cu elementele convenționale de referință. Eu însă aș inversa problema: să ne gîndim ce costuri negative poate reprezenta pentru lumea de mine o educație prost făcută.

— **În acest caz considerați drept o necesitate strictă, vitală, pentru societate, ca cibernetica să îndeplinească o funcție multiplă în evoluția învățămîntului din următorii 10 ani?**

— Ne aflăm în zorii unei noi epoci, care va fi caracterizată printr-un alt tip de personalitate umană. Omul de mine trebuie construit de către un nou sistem de învățămînt.

Poate că tocmai aceasta este principala funcție a ciberneticii: să permită edificarea sistemului de învățămînt menit să făurească personalitățile societății viitoare. Ea va permite un control automat, dînd posibilitatea de a constata continuu ceea ce nu funcționează sau funcționează cu un randament scăzut în cadrul sistemului și de a aduce modificările necesare. Intervenția ciberneticii va permite totodată ca generația intermediară să fie pe deplin recuperată și adaptată noilor cerințe. Vom dispune astfel de o veritabilă macropedagogie, în care fiecare om va fi confruntat permanent cu cerințele în evoluție ale societății, fiind totodată propriul său examinator.

MIRCEA HERIVAN

DIN LIRICA AMERICANĂ

EZRA POUND

francesca

Al apărut din noapte
Și flori erau în miinile tale,
Acum vei apărea dintr-o adunare
de oameni,
Dintr-o vinzoleală de glasuri
fandosite.

Eu care te-am văzut printre
lucrurile cele dintîi
Am fost minios cînd ți-am rostit
numele

În locuri obișnuite.
Voiam ca valurile reci să-mi curgă
peste minte

Și ca lumea să se usuce ca o
frunză uscată.
Sau ca o păstăie de pădăle și să
fie măturată de pe pămînt,
Ca să te pot găsi din nou,
Singular.

un pact

Fac un pact cu tine,
Walt Whitman —
Te-am detestat destul.
Vin la tine ca un copil mai mare
Care a avut un tată tare la cap;
Sint destul de în vîrstă ca să ne
împrietenim.
Tu ai fost cel care a tăiat pădurea
nouă.

Acum e timpul să sculptăm.
Avem o sevă și o rădăcină —
Să fie schimb de idei între noi.

În românește de
NICOLAE-IOAN BITEA

ROBERT CREELEY

kore

Cînd mă plimbam
am dat peste

noroc hoinăream
pe același drum

Cînd m-am așezat
din întîmplare gîndeam
să plec mai tîrziu
dacă și cînd o să pot

Luminată pădurea era
verde și luminată
și ce vedeam
nu mai văzusem vreodată

Era o fată
însoțită
de țapi ce-o
călăuzeau

Părul îi mătura pămîntul
ochii i-erau umbriți
Un fluier dublu
o insuflețea

O dragoste
unde, spre cine
mă-ndrepți
acuma pe mine?

În românește de AUREL PORUMBESCU și D. MARIAN

ploaia

Toată noaptea revenise
zgomotul foșnitor
și iarăși plouă
calm, stăruitor

Ce-nsemn eu pentru mine
ca să trebuiască amintit
stăruit asupra-i
atît de des? E oare faptul

că niciodată superficialitatea,
chiar stăruința,
ploii care cade
nu vor avea pentru mine

altceva decît acest,
puțin nu atît de stăruitor —
trebuie să fiu oare închis în această
stinghereală definitivă.

Dragoste, de mă iubești
culcă-te alături.
Fii pentru mine ca și ploaia
evadarea

din oboseala, din stupiditatea din
semi-desfrîul nepăsării voite.
Fii înmuiată
cu o fericire corespunzătoare.